

M. Gunning Jr.

HEIDELBERGSCHER CATECHISMUS.

Uitgegeven van wege de „Maatschappij tot uitgave
van Gereformeerde geschriften.”

6kuy²

VRAGEN EN ANTWOORDEN

TOT

OPHELDERING EN BEVESTIGING

VAN DEN

Heidelbergschen Catechismus,

DOOR

H. F. KOHLBRÜGGE,

Doctor in de Godgeleerdheid,
Predikant der Nederlandsch-Gereformeerde Gemeente te Elberfeld.

NAAR HET HOOGDUITSCH.

VIERDE DRUK.

AMSTERDAM.
SCHEFFER & Co.

's Heeren goedheid kent geen palen;
God is recht, dus zal Hij door
Onderwijzing hen, die dwalen,
Brengen in het rechte spoor:
Hij zal leiden 't zacht gemoed
In het effen recht des Heeren:
Wie Hem nedrig valt te voet,
Zal van Hem Zijn wegen leeren.

VRAGEN EN ANTWOORDEN

TOT OPHELDERING EN BEVESTIGING

VAN DEN

HEIDELBERGSCHEN CATECHISMUS.

Vraag. *Waarop berust de leer van den Heidelbergschen Catechismus?*

Antwoord. Op de Heilige Schrift.

Vr. *Wat is de Heilige Schrift?*

Antw. Gods Woord, van het eerste vers van Genesis tot het laatste vers van de Openbaring van Johannes.

Vr. *Bewijs mij, dat Mozes en de Profeten door den Geest Gods zijn gedreven?*

Antw. II Petr. 1, vs. 20, 21: „Dit eerst wetende, dat geene profetie der Schrift is van eigene uitlegging; want de profetie is voortijds niet voortgebracht door den wil eens menschen, maar de heilige menschen Gods, van den Heiligen Geest gedreven zijnde, hebben ze gesproken.”

Vr. *Bewijs mij, dat de Evangelisten en Apostelen ook door Gods Geest zijn gedreven geworden, en dat zij dus door den Heere gepredikt en geschreven hebben?*

Antw. Joh. 16, vs. 13: „Maar wanneer die zal gekomen zijn, namelijk de Geest der waarheid, Hij zal u

in al de waarheid leiden: want Hij zal van Zich zelven niet spreken, maar zoo wat Hij zal gehoord hebben, zal Hij spreken, en de toekomstige dingen zal Hij u verkondigen."

Jac. 1, vs. 21: „Ontvangt met zachtmoedigheid het woord, dat in u geplant wordt, hetwelk uwe zielen kan zalig maken."

I Thess. 2, vs. 13: „Daarom danken wij ook God zonder ophouden, dat, als gij het woord der prediking Gods van ons ontvangen hebt, gij dat aangenomen hebt, niet als der menschen woord, maar (gelijk het waarlijk is) als Gods Woord, dat ook werkt in u, die gelooft."

Gal. 1, vs. 8: „Doch al ware het ook, dat wij, of een engel uit den hemel u een evangelie verkondigde, buiten hetgeen wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt."

Vr. *Waar toe dient ons de Heilige Schrift?*

Antw. Dat leert ons de Apostel Paulus:

II Tim. 3, vs. 15—17: „En dat gij van kinds af de heilige Schriften geweten hebt, die u wijs kunnen maken tot zaligheid, door het geloof, hetwelk in Christus Jesus is. Al de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot leering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is; opdat de mensch Gods volmaakt zij, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust."

Vr. *Wat lezen wij in de Psalmen van het Woord Gods?*

Antw. Ps. 19, vs. 8—12: „De Wet des Heeren is volmaakt, bekeerende de ziel; de getuigenis des Heeren is gewis, den slechten wijsheid gevende. De bevelen des Heeren zijn recht, verblijdende het hart; het gebod des Heeren is zuiver, verlichtende de oogen. De vreeze des Heeren is rein, bestaande tot in eeuwigheid; de rechten des Heeren zijn waarheid, samen zijn zij rechtvaardig.

Zij zijn begeerlijker dan goud, ja dan veel fijn goud; en zoeter dan honig en honigzeem. Ook wordt Uw knecht door dezelve klaarlijk vermaand; in het houden van die is groote loon."

Ps. 119, vs. 9: „Waarmede zal de jongeling zijn pad zuiver houden? Als hij dat houdt naar Uw Woord."

Vs. 92: „Indien Uwe Wet niet ware geweest al mijne vermaking, ik ware in mijnen druk al lang vergaan."

Heidelbergsche Catechismus. 1ste Vraag.

VRAAG. Welke is uw eenige troost, beide in leven en sterven?

ANTWOORD. Dat ik met lichaam en ziel, beide in leven en sterven, niet mijns, maar mijns getrouwen Zaligmakers Jesu Christi, eigen ben: die met Zijn dierbaar bloed voor al mijne zonden volkomenlijk betaald, en mij uit alle geweld des duivels verlost heeft; en alzoo bewaart, dat, zonder den wil mijns hemelschen Vaders, geen haar van mijn hoofd vallen kan, ja ook dat mij alle ding tot mijne zaligheid dienen moet. Waarom Hij mij ook door Zijnen Heiligen Geest van het eeuwige leven verzekert, en Hem voortaan te leven van harte willig en bereid maakt.

Teksten der Heilige Schrift

OP VRAAG EN ANTWOORD 1.

Rom. 14, vs. 8: „Want het zij dat wij leven, wij leven den Heere, het zij dat wij sterven, wij sterven den Heere. Het zij dan dat wij leven, het zij dat wij sterven, wij zijn des Heeren.”

I Petr. 1, vs. 18, 19: „Wetende, dat gij niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, verlost zijt uit uwe ijdele wandeling, die u van de vaders overgeleverd is; maar door het dierbaar bloed van Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam.”

Joh. 6, vs. 39: „En dit is de wil des Vaders, die Mij ge-

zonden heeft, dat al wat Hij Mij gegeven heeft, Ik daaruit niet verlieze, maar hetzelfde opwekke ten uitersten dage."

Matth. 10, vs. 30: „En ook uwe haren des hoofds zijn allen geteld."

II Cor. 1, vs. 21, 22: „Maar die ons met u bevestigt in Christus, en die ons gezalfd heeft, is God; die ons ook heeft verzegeld, en het onderpand des Geestes in onze harten gegeven."

Rom. 8, vs. 16: „Dezelve Geest getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn."

Joh. 10, vs. 27—29: „Mijne schapen hooren Mijne stem: en Ik ken dezelve, en zij volgen Mij. En Ik geef hun het eeuwige leven; en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid, en niemand zal dezelve uit Mijne hand rukken. Mijn Vader, die ze Mij gegeven heeft, is meerder dan allen; en niemand kan ze rukken uit de hand Mijns Vaders."

Ophelderende Vragen en Antwoorden.

Vr. *Waarom spreekt de Catechismus allereerst van troost?*

Antw. Hij vooronderstelt: droefheid; niet der wereld, maar droefheid naar God. II Cor. 7, vs. 10: „Want de droefheid naar God werkt eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid; maar de droefheid der wereld werkt den dood."

Vr. *Wat maakt u bedroefd, als gij God vreest?*

Antw. De zonde maakt mij bedroefd; ik word bedroefd omdat ik zoo verkeerd van hart en verdraaid van zin ben. Ik wil de straf, die ik verdiend heb, wel dragen, als God maar mijn God, en mij genadig is, en ik verlang naar dezen troost, niet om de zonde te dienen,

maar opdat ik van harte, van mijne banden bevrijd, mijnen God en Heiland diene.

Vr. Wat zeide Hiskia daarvan, toen hij deze droefheid naar God had ondervonden?

Antw. Jes. 38, vs. 17: „Zie, in vrede is mij de bitterheid bitter geweest; maar Gij hebt mijne ziel liefelijk omhelsd, dat zij in de groeve der vertering niet kwame: want Gij hebt al mijne zonden achter Uwen rug geworpen.”

Vr. Waaruit weet gij, dat de Heere zoodanige treurigen aanneemt?

Antw. Uit Zijne beloften. Jer. 31, vs. 25: „Want Ik heb de vermoeide ziel dronken gemaakt, en Ik heb alle treurige ziel vervuld.” Jes. 40, vs. 1: „Troost, troost Mijn volk, zal ulieder God zeggen.” Jes. 61, vs. 3: „Om den treurigen Zions te beschikken, dat hun gegeven worde sieraad voor asch, vreugde-olie voor treurigheid, het gewaad des lofs voor eenen benauwdten geest.”

Vr. Hoe heet derhalve onze Heere?

Antw. De Wensch aller Heidenen. — Haggaï 2, vs. 8: „Ja Ik zal al de heidenen doen beven, en zij zullen komen tot den Wensch aller heidenen.” De vertroosting Israëls. Luc. 2, vs. 25: „En ziet, er was een mensch te Jeruzalem, wiens naam was Simeon; en deze mensch was rechtvaardig en godvreezende, verwachtende de vertroosting Israëls; en de Heilige Geest was op hem.”

Vr. Wiens zijt gij niet eigen?

Antw. Mijns zelven niet.

Vr. Wiens zijt gij dan eigen, als gij op deze vertroosting ziet?

Antw. Mijns getrouwen Zaligmakers Jesu Christi.

Vr. *Geheel of ten deele?*

Antw. Geheel, met lichaam en ziel.

Vr. *Bewijs mij dit eens, dat dengenen, die bij Gods Woord blijven, letterlijk geen haar van het hoofd vallen kan.*

Antw. Aan de drie mannen, die in den brandenden oven geworpen werden, werd zelfs geen reuk des vuurs gevonden. Dan. 3, vs. 27. „Toen vergaderden de stadhouders, de overheden, en de landvoogden, en de raadsheeren des konings, deze mannen beziende, omdat het vuur over hunne lichamen niet geheerscht had, en dat het haar huns hoofds niet verbrand was, en hunne mantels niet verbrand waren, ja dat de reuk des vuurs daardoor niet gegaan was.”

Vr. *Hoe lang hebt gij over de eerste vraag en het eerste antwoord van den Catechismus te leeren?*

Antw. Mijn geheele leven lang.

Heidelbergsche Catechismus. 2de Vraag.

Vr. Hoe veel stukken zijn u noodig te weten, opdat gij in dezen troost zalig leven en sterven moogt?

ANTW. Drie stukken: ten eerste, hoe groot mijne zonde en ellende zij; ten andere, hoe ik van al mijne zonde en ellende verlost worde; ten derde, hoe ik Gode voor zulk eene verlossing zal dankbaar zijn.

OP VRAAG EN ANTWOORD 2.

Rom. 7, vs. 14: „Want wij weten, dat de Wet geestelijk is; maar ik ben vleeschelijk, verkocht onder de zonde.”

Vs. 24: „Ik ellendig mensch! wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?”

Hand. 4, vs. 12: „En de zaligheid is in geen anderen: want er is ook onder den hemel geen andere Naam, die onder de menschen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden.”

Matth. 11, vs. 28—30: „Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven. Neemt Mijn juk op u, en leert van Mij, dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart; en gij zult rust vinden voor uwe zielen. Want Mijn juk is zacht, en Mijn last is licht.”

Col. 3, vs. 17: „En al wat gij doet met woorden of met werken, doet het alles in den Naam van den Heere Jesus dankende God en den Vader door Hem.”

Vr. Kunt gij mij deze drie stukken wel in éénen tekst uit Gods Woord wedergeven?

Antw. Ja, uit Hosea 14, vs. 3: „1. Bekeer u tot den Heere; 2. zeg tot Hem: Neem weg alle ongerechtigheid, en geef het goede, 3. zoo zullen wij betalen de varren onzer lippen.”

Vr. Waarom is u, om in dezen goddelijken troost zalig te leven en te sterven, noodig te weten, hoe groot uwe zonde en ellende is?

Antw. Indien ik niet weet, dat mijne zonde en ellende dáárin bestaat, dat ik Gods gebod overtreden en Zijne heilige Wet door mijne ongehoorzaamheid miskend heb, en dat God mij daarom van Zijn heilig aangezicht voor eeuwig moet verstooten, zoo zal ik wel groote verlegenheid en berouw toonen, maar alleen opdat ik niet in de hel kome. Dan zal ik mij ook spoedig met eenen valschen troost gerust stellen. Wanneer ik echter weet, dat ik zoodanig een zondaar ben, dat God

Zich in het geheel niet met mij kan inlaten, zoo zal ik God in het recht stellen en mij zelven veroordeelen, en dan zal God, uit loutere barmhartigheid, tot mij komen met den waarachtigen troost; Hij zal mij namelijk Zijnen Christus toonen als het Lam, dat aan Zijne gerechtigheid voldaan heeft. En hoe meer ik het weet, dat het van mijne zijde eene verlorene zaak is, des te zekerder zal ik leven en sterven op Zijne belofte: „Doe uwen mond wijd open, en Ik zal hem vervullen.” (Ps. 81, vs. 11.)

Vr. Wat verstaat gij onder uwe zonde?

Antw. Niet alleen mijne zondige hartstochten, maar ook al het bedenken en streven mijns harten en alle overleggingen van mijn verstand, volgens welke ik altijd anders wil dan God wil; terwijl ik alles wat Hij betuigt, verkeerd uitleg; alles wat Hij recht en goed gemaakt heeft, bederf; en alles wat Hij goed geordend en geschikt heeft, verschuif en verwring. Ook versta ik Hem nooit in Zijne gerechtigheid en in Zijne goedertierenheid, zoo als ik moest, maar koester kwade gedachten van Hem, blijf in het zichtbare hangen, verzet mij tegen Zijne eeuwige wijsheid, ja, ik heb mij geheel en al onbekwaam gemaakt, en maak mij nog gestadig onbekwaam voor Zijne goede Wet en Zijn heilig gebod; zoodat ik, in één woord, niets kan en niets wil, hoewel het willen bij mij is.

Vr. En wat is uwe ellende?

Antw. Dat ik naar mijne gewaarwording zoo dikwijls ben, als of er voor mij geen God was; dat ik Zijne vertroosting niet altijd ondervind; en dat ik den Heiligen Geest bedroef door mijne verkeerdheid, mijn onverstand en ongeloof. In één woord, dat ik in deze booze wereld,

in het zondige vleesch, en niet in den hemel bij mijnen God en Heiland inwoon.

Vr. Wat zegt de Apostel Paulus van deze onze ellende?

Antw. II Cor. 5, vs. 4: „Want ook wij, die in dezen tabernakel zijn, zuchten, bezwaard zijnde.”

Vr. Wat zegt Johannes de Dooper van onze onmacht?

Antw. Joh. 3, vs. 27: „Een mensch kan geen ding aannemen, zoo het hem uit den hemel niet gegeven zij.”

Vr. Wat zegt onze Heer van den onwil, waarover gij u aanklaagt?

Antw. Matth. 21, vs. 28, 29: „Een mensch had twee zonen, en gaande tot den eersten, zeide: Zoon! ga heen, werk heden in mijnen wijngaard. Doch hij antwoordde en zeide: „ik wil niet,” en daarna berouw hebbende, ging hij heen.”

Vr. Waarom is u, om in dezen goddelijken troost zalig te leven en te sterven, noodig te weten, hoe gij van al uwe zonde en ellende verlost zijt?

Antw. Als ik dat niet wist, dan zou ik mijnen troost zoeken in mijne boete en in mijn berouw; in mijnen zedelijken en verbeterden levenswandel of in mijne vrome werken; in mijne bekeering en in den weg welken God met mij houdt; in mijne aanvechtingen en tegenspoeden; in mijn roepen om genade en om vergeving; en in beloften, die ik zelf voor mij heb uitgedacht; in mijnen strijd tegen de zonde en in eene schijnbare overwinning; in het kerkgaan, in het avondmaalhouden, in het geven van aalmoezen en in al de werken mijner liefde: — zoodanige troostgronden zijn echter niet bestand tegen de herinnering van slechts ééne eenige zonde. Zoo zou ik dan in valsche gerustheid vervallen bij een regelmatig leven; in vermetelheid

om te doen en te drijven wat de begeerte ingeeft, en dan toch mijn geloof daarbij roemen; of ik zou in verwijfeling geraken bij het bewustzijn, dat ik door mijne verdorvenheid alles, wat God in mij heeft opgebouwd, moedwillig weder heb afgebroken. Thans echter heb ik eene daad en een woord van mijnen God. De daad is deze: Op Golgotha heeft Gods eigen Zoon, mijn Borg en Plaatsbeksleeder, voor mij gebloed, Hij is voor mij gestorven, Hij heeft voor al mijne zonden, ook voor mijne zonden van dezen dag, volkomen betaald, — Hij heeft Gode eene eeuwige geldende voldoening gebracht, eene volkomene gehoorzaamheid; mijne schuld heeft Hij uitgedelgd, de straf gedragen; met God ben ik door den dood Zijns Zoons verzoend, daardoor heeft Hij mij Zijnen vrede gegeven, eene eeuwige genade, en eene zekere hoop van eeuwige zaligheid in het leven Christi, mijns Heeren. Zoo heeft God mij zalig gemaakt zonder mij, ja tegen mij zelve, naar het raadsbesluit Zijns welbehagens in Christus Jesus, in hetwelk Hij mij van eeuwigheid heeft uitverkoren. Bij mij heeft Hij niets gevonden dan zonde, bij Hem vind ik niets dan barmhartigheid in het geloof des Zoons Gods. Dat is mijn troost in leven en in sterven. En in dezen troost, in dit licht, is dit het woord, dat ik van God heb: „Het bloed van Jesus Christus Zijnen Zoon, reinigt ons van alle zonde.”

Vr. Wat getuigt de Apostel Paulus van deze daad en van dit woord?

Antw. I Tim. 1, vs. 15, 16: „Dit is een getrouw woord, en aller aanneming waardig, dat Christus Jesus in de wereld gekomen is, om de zondaren zalig te maken, van welke ik de voornaamste ben. Maar daarom is mij barmhartigheid geschied, opdat Jesus Christus in mij,

die de voornaamste ben, al Zijne lankmoedigheid zou betoonen, tot een voorbeeld dergenen, die in Hem gelooven zullen ten eeuwigen leven."

Vr. Waarom is u, om in dezen goddelijken troost zalig te leven en te sterven, noodig te weten, hoe gij God voor zulk eene verlossing zult dankbaar zijn?

Antw. Dat kan mij toch geen waren troost in leven en in sterven geven, dat ik veel van mijne verdorvenheid spreek, en daarbij in mijne zonden blijf berusten, of dat ik den Naam van den Heere Jesus in den mond heb, en toch in mijnen wereldschen gang en aardsch bestaan en pogen blijf voortgaan; ook dat niet, dat ik God iets vergelden wil met werken, welke Hij niet heeft bevolen. Christus is opgestaan uit de dooden en heeft den Heiligen Geest verworven. In Zijne opstanding ligt eene macht van genade tot allen Gode welbehagelijken wandel, en Zijn Geest houdt ons staande in de vrijheid, waarmede Christus ons van duivel, zonde en wereld heeft vrijgemaakt. God werkt met deze macht en met dezen Geest in de geloovigen. Zoo moet ik dan door God geleerd zijn, om van mijn kunnen, moeten en willen afstand gedaan te hebben. Want dan alleen zal ik den Heere vergelden al Zijne weldaden, die Hij mij bewijst, wanneer ik Zijne gerechtigheid alléén verkondig, Zijnen Naam predik, en de toevlucht neem tot den troon Zijner genade, opdat ik aan genade vast houde, ten einde door genade Gode te behagen in den mij door Hem aangewezen kring, en in al mijn doen slechts Zijn doen te roemen. In dezen troost leef en sterf ik zalig, ziende niet op mij zelve noch op het willen des vleesch, maar op Zijn Woord, waarin Hij hemel en aarde gemaakt heeft, en dáárbij blijvende: God zal zorgen.

Vr. *Wat zegt de Heere van de ondankbaarheid, dat men de gerechtigheid des geloofs laat varen, en zich weder tot de valsche godsdienst en tot de zelfgekozene werken keert?*

Antw. Jerem. 2, vs. 13: „Want Mijn volk heeft twee boosheden gedaan: Mij, de springader des levenden waters, hebben zij verlaten, om zich zelven bakken uit te houwen, gebrokene bakken, die geen water houden.”

Deuter. 32, vs. 6: „Zult gij dit den Heere vergelden, gij dwaas en onwijs volk! Is Hij niet uw Vader, die u verkregen, die u gemaakt en u bevestigd heeft?”

Vr. *Wat zegt onze Heer van het blijven in Hem en in Zijn Woord?*

Antw. Joh. 15, vs. 4, 5: „Blijft in Mij, en Ik in u. Gelijkerwijs de rank geene vrucht kan dragen van zich zelve, zoo zij niet in den wijnstok blijft; alzoo ook gij niet, zoo gij in Mij niet blijft. Ik ben de wijnstok, en gij de ranken; die in Mij blijft, en Ik in hem, die draagt veel vrucht: want zonder Mij kunt gij niets doen.”

Joh. 8, vs. 31, 32: „Indien gijlieden in Mijn woord blijft, zoo zijt gij waarlijk Mijne discipelen, en zult de waarheid verstaan, en de waarheid zal u vrijmaken.”

Vr. *Wat zegt de Evangelist Johannes daarvan, dat, als wij, in het Woord, d. i. in Christus blijven, wij Hem alles gerust kunnen toevertrouwen?*

Antw. Joh. 1, vs. 3: „Zonder hetzelve is geen ding gemaakt, dat gemaakt is.” En Mozes zegt: „In den beginne schiep God den hemel en de aarde.”

Vr. *Geef mij een paar waarschuwende voorbeelden van ondankbaarheid jegens God voor Zijne verlossing?*

Antw. Luc. 17, vs. 17: „En Jesus, antwoordende,

zeide: Zijn niet de tien gereinigd geworden? en waar zijn de negen?"

Matth. 18, vs. 32—34: „Toen heeft hem zijn heer tot zich geroepen, en zeide tot hem: Gij booze dienst-knecht! al die schuld heb ik u kwijtgescholden, dewijl gij mij gebeden hebt; behoordet gij ook niet u over uwen mede-dienstknecht te ontfermen, gelijk ik ook mij over u ontfermd heb? En zijn heer, vertoornd zijnde, leverde hem den pijners over.”

HET EERSTE DEEL.

VAN DES MENSCHEN ELLENDE.

Heidelbergsche Catechismus. 3de Vraag.

VRAAG. Waaruit kent gij uwe ellende?

ANTWOORD. Uit de Wet Gods.

OP VRAAG EN ANTWOORD 3.

Rom. 3, vs. 20: „Daarom zal uit de werken der wet geen vleesch gerechtvaardigd worden voor Hem; want door de Wet is de kennis der zonde.”

Rom. 7, vs. 7: „Wat zullen wij dan zeggen? is de Wet zonde? Dat zij verre. Ja ik kende de zonde niet dan door de Wet: want ook had ik de begeerlijkheid niet geweten zonde te zijn, indien de Wet niet zeide: Gij zult niet begeeren.”

Vr. Hoe erkent gij gansch bijzonder uwe ellende uit de Wet Gods?

Antw. De Wet zegt: Doe dat, zoo zult gij leven. Ik kan het echter niet doen; het volbrengen vind ik niet, ofschoon ik ook wil; de zonde, die in mij woont, neemt mij gevangen en sleept mij mede naar haren wil. Ja, of ik ook al het goede en heilzame van het gebod erken: — hoe meer ik het leer inzien dat het er met

de Wet nauw op aankomt, des te meer ondervind ik, dat mijne begeerte zich daartegen kant. Ik kan met de Wet en met al mijne pogingen de zonde en hare beschuldiging niet te niet maken, niet dooden in mijn vleesch. Hoe vaak ik de Wet ook bij de hand neem, telkens schend ik haar, in plaats van met dezelve ook maar ééne eenige booze gedachte des harten te kunnen bedwingen.

Vr. Maar komt dat dan werkelijk wat de Wet dreigt, als men haar niet in allen deele gehoorzaamt?

Antw. Indien God in de woorden der ouders zulk eene macht heeft gelegd, dat de vloek van Noach werkelijk over Cham en Kanaän gekomen is, zoude dan in de woorden der Wet niet veel meer macht liggen, zoodat haar vloek werkelijk over al de overtreders komt?

Vr. Geef er mij een voorbeeld van uit uw dagelijksch leven, dat gij de Wet verkeerd uitlegt?

Antw. Het is Zondag, het weder is heerlijk, mijn speelkameraad vraagt mij om met hem eene groote wandeling te doen. Ik vraag aan moeder of ik mag. Moeder vraagt mij: of ik mijnen psalm voor morgen voor de catechisatie reeds geleerd heb; dit heb ik nog niet gedaan, en nu moet ik daarom te huis blijven. Nu word ik zeer boos. — Hier is de wil van moeder, Gods wil, en wet; en ik erken mijne ellende, omdat ik liever zou willen wandelen, dan willen leeren, wat mij voor mijn geheele leven nuttig is.

Vr. Geef mij nog een voorbeeld?

Antw. Vader zegt: Laat dat staan, dat kunt gij niet, ik zal het voor u doen. Nu denk ik, dat ik het wel kan, en bederf het; ik wil zulks niet weten, en wil het weder goed maken, en nu bederf ik het nog meer.

Heidelbergsche Catechismus. 4de Vraag.

Vr. Wat eischt de Wet Gods van ons?

ANTW. Dat leert ons Christus in eene hoofdsom: (Matth. 22, vs. 37—40.) „Gij zult liefhebben den Heere, uwen God, met geheel uw hart, en met geheel uwe ziel, en met geheel uw verstand. Dit is het eerste en het groote gebod. En het tweede, aan dit gelijk, is: Gij zult uwen naaste liefhebben als u zelve. Aan deze twee geboden hangt de gansche Wet en de Profeten.”

OP VRAAG EN ANTWOORD 4.

Vr. *Waarom begint de Catechismus hier met de liefde Gods en des naasten?*

ANTW. Liefde is de vervulling der Wet. Liefde komt voort uit achting en gehoorzaamheid. Er is echter bij ons, als uit ons, geene achting en gehoorzaamheid Gods aanwezig, bij gevolg ook geene liefde. De Catechismus wil ons echter door de overtuiging, hoe ellendig wij zijn, opleiden tot de doende en lijdende gehoorzaamheid van den tweeden Adam, Christus. Alleen in deze gehoorzaamheid worden wij als rechtvaardigen gesteld, als wij in Zijnen Naam gelooven. De Catechismus legt in eens den grond onzer verdorvenheid bloot, welke niets anders is, dan haat tegen God en onzen naaste.

Heidelbergsche Catechismus. 5de Vraag.

Vr. Kunt gij dit alles volkomenlijk houden?

ANTW. Neen ik: want ik ben van nature geneigd, God en mijnen naaste te haten.

OP VRAAG EN ANTWOORD 5.

Vr. *Er is toch slechts de geneigdheid?*

Antw. Gelijk de geneigdheid er is, zoo ook de werkelijkheid. Vleeschelijk gezind zijn is vijandschap tegen God, want het onderwerpt zich der Wet Gods niet, betuigt de Apostel Paulus. (Rom. 8, vs. 7.) Er leeft echter niemand, in wien het vleeschelijk-gezind-zijn heeft opgehouden. Ook schrijft Paulus aan de Galaten: Ben ik dan uw vijand geworden, u de waarheid zeggende? — en wie kan er zich van vrijspreken, dat hij niet menigmaal Achabs gewaarwordingen heeft gehad, die van den Profeet Micha zeide: Ik haat hem, want hij profeteert over mij niets goeds, maar altijd kwaad. Of wie voelt geen haat tegen God, omdat God hem en zijn doen veroordeelt; wie zou menigmaal niet willen, dat God het zoo nauw met de zonde niet nam, en niet zoo geweldig daartegen toornde. De mensch is zoozeer Gods vijand, dat hij zich volstrekt niet bekeeren wil, en liever met de gansche wereld verloren gaat en zijnen boozen wil en begeerte doorzet, indien God hem niet met almachtige liefde voorkomt, en hem te sterk wordt. En hoe diep de haat tegen den naaste in 's menschen hart zit, bewijst de schroomelijke eigenliefde, de nijd en afgunst in beroep en nering, en bovenal de godsdiensthaat, en de bedekte en openbare vervolgingen tegen de rechtvaardigen. Geen kind zoekt uit zich zelve God, neemt uit eigen beweging Gods Woord in de hand, om Zijne liefelijke woorden te lezen; geen kind laat het uit zich zelve toe, dat aan zijn broertje iets meer wordt gegeven dan aan hem.

Vr. *Hoe moet de liefde Gods zijn?*

Antw. Niet uit een verdeeld hart, maar uit het

geheele hart, uit de geheele ziel, uit geheel het verstand, uit geheel de kracht.

Vr. *Wat is dat, den naaste lief te hebben als zich zelven?*

Antw. Zoo als de Heere bevolen heeft: alle dingen die gij wilt, dat u de menschen zouden doen, doet gij hun ook alzoo; de gezindheid: wat God mij geeft, moet gij ook hebben, mijn broeder, ja heb het alles, er zal voor mij wel iets overblijven, want God is mijn deel; dat gevoelen, hetwelk in Christus was, die, hoewel Hij in de gestaltenis Gods was, Zich vernietigde om onzentwille. (Philipp. 2 : 5 en verv.)

Vr. *Wie is onze naaste?*

Antw. Degene, op wien wij van onze gewaande hoogte nederzien.

Vr. *Waarom vraagt de Catechismus: „Kunt gij dit alles volkomenlijk houden?”*

Antw. Omdat wij meenen, dat, als wij ons best hebben gedaan, God het toch zoo nauw niet nemen zal, en dat, als wij negen geboden hebben gehouden, God ons het tiende wel door de vingers mag zien.

Vr. *Wat zegt de Apostel Jacobus echter hieromtrent?*

Antw. Wie de geheele Wet zal houden, en in één (gebod) zal struikelen, die is schuldig geworden aan allen.

Vr. *Moet de Wet dan volkomen gehouden worden?*

Antw. Zekerlijk, en dat niet alleen naar de letter, maar ook naar de geestelijke beteekenis der Wet, niet gedwongen, maar vrijwillig, uit genegenheid en liefde. Het is den mensch echter onmogelijk, om één eenig gebod te houden, zonder dat hij dit of een ander gebod ter zelfder tijd overtreedt.

Heidelbergsche Catechismus. 6de Vraag.

Vr. Heeft dan God den mensch alzoo boos en verkeerd geschapen?

Antw. Neen Hij; maar God heeft den mensch goed en naar Zijn evenbeeld geschapen; dat is, in ware gerechtigheid en heiligheid, opdat hij God, zijnen Schepper, recht kennen, Hem van harte liefhebben, en met Hem in de eeuwige zaligheid leven zoude, om Hem te loven en te prijzen.

OP VRAAG EN ANTWOORD 6.

Ps. 51, vs. 6: „Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, en gedaan, dat kwaad is in Uwe oogen; opdat Gij rechtvaardig zijt in Uw spreken, en rein zijt in Uw richten.”

Vr. *Waarom vraagt de Catechismus: „of God dan den mensch alzoo boos en verkeerd geschapen heeft?”*

Antw. Omdat wij zoo hoogmoedig zijn, dat wij de schuld nooit bij ons zelven willen zoeken, maar die altijd op God en in het algemeen op iets anders werpen.

Vr. *Wat zeide daarom Adam tot God?*

Antw. „De vrouw, die Gij bij mij gegeven hebt, die heeft mij van dien boom gegeven.”

Vr. *En wat denkt gij, als gij verkeerd geweest zijt of verkeerd zijt?*

Antw. Ik zou zóó en zóó niet wezen, als die of die, als dit of dat, maar anders was.

Vr. *Wat zegt de Heilige Schrift hiervan?*

Antw. Pred. 7, vs. 29: „Dit heb ik gevonden, dat God den mensch recht gemaakt heeft, maar zij hebben vele vonden gezocht.”

Heidelbergsche Catechismus. 7de Vraag.

VR. Van waar komt dan zulk een verdorven aard des menschen?

ANTW. Uit den val en de ongehoorzaamheid van onze eerste voorouders, Adam en Eva, in het paradijs, waar onze natuur alzoo is verdorven geworden, dat wij allen in zonden ontvangen en geboren worden.

OP VRAAG EN ANTWOORD 7.

Rom. 5, vs. 12: „Daarom, gelijk door éénen mensch de zonde in de wereld ingekomen is, en door de zonde de dood, en alzoo de dood tot alle menschen doorgegaan is, in welken allen gezondigd hebben.”

VR. *Waarom vraagt de Catechismus naar de oorzaak uwer ellende?*

ANTW. Opdat ik niet in den waan verkeere, dat ik goed ben, maar dat het mijn hartstocht of zonde is, welke mij zoo verkeerd maakt; noch mij inbeelde, dat ik weder goed ben, als ik mijne zonde of hartstocht overwonnen heb; maar dat ik geloove, dat de schuld mijner verdorvenheid bij mij ligt, dat ik in den grond verdorven ben en tot niets deug, naardien ik reeds in het paradijs, in Adam, God geheel er aangegeven heb, om op eigen beenen te staan. Uit een bedorven aard komt nooit goede vrucht. De geaardheid laat zich door geene kunst veranderen of uitdrijven.

Ps. 51, vs. 7; „Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft mij mijne moeder ontvangen.”

Heidelbergsche Catechismus. 8ste Vraag.

Vr. Maar zijn wij alzoo verdorven, dat wij ganschelijk onbekwaam zijn tot eenig goed en geneigd tot alle kwaad?

ANTW. Ja wij: ten zij wij door den Geest Gods wedergeboren worden.

OP VRAAG EN ANTWOORD 8.

Rom. 3, vs. 9—19: „Wat dan? Zijn wij uitnemender? Ganschelijk niet: want wij hebben te voren beschuldigd beide Joden en Grieken, dat zij allen onder de zonde zijn. Gelijk geschreven is: Er is niemand rechtvaardig, ook niet één; er is niemand, die verstandig is, er is niemand, die God zoekt. Allen zijn zij afgeweken, te zamen zijn zij onnut geworden, er is niemand, die goed doet, er is ook niet tot één toe. Hunne keel is een geopend graf; met hunne tongen plegen zij bedrog; slangenvenijn is onder hunne lippen; welker mond vol is van vervloeking en bitterheid; hunne voeten zijn snel om bloed te vergieten; vernieling en ellendigheid is in hunne wegen; en den weg des vredes hebben zij niet gekend. Er is geene vreeze Gods voor hunne oogen. Wij weten nu, dat al wat de Wet zegt, zij dat spreekt tot degenen, die onder de Wet zijn; opdat alle mond gestopt worde, en de geheele wereld voor God verdoemelijk zij.”

Vr. *Waarom vraagt de Catechismus: „Zijn wij alzoo verdorven, dat wij ganschelijk onbekwaam zijn tot eenig goed en geneigd tot alle kwaad?”*

Antw. Ten eerste: omdat wij niet ophouden, van

ons zelven een goede meening en goeden dunk te koesteren. Ten tweede: om ons tot de overtuiging te brengen, dat wij waarlijk verloren zijn, hoe braaf, hoe deugdzaam, hoe rechtschapen wij ook mogen zijn, zoo wij niet uit God geboren zijn. Zoo moet ons dan de kennis van onze ellende daartoe drijven, dat wij het leven uit God zoeken, dat wij zoeken in Christus gerechtvaardigd te worden. De Catechismus leidt ons op tot de nieuwe schepping der genade. (Zie II Cor. 5, vs. 14 en verv.)

Vr. *Wat zegt onze Heer daarvan?*

Antw. Joh. 3, vs. 3: „Tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien.”

Vr. *Wat hebt gij dan te doen, als gij wel veel goeds doet, veel bidt, veel overgeeft, veel nalaat, maar evenwel voelt, dat er eene kloof is tusschen u en God?*

Antw. Ik heb niet te rusten, vóór dat ik voor mij zelven door den Heiligen Geest Gods daarvan verzekerd ben, dat ik uit God geboren ben, en alzoo tot de rust gerake, die overblijft voor het volk Gods. Zoo deed de hoofdman Cornelius. (Hand. 10, vs. 4 en verv.)

Vr. *En wat is de weg daartoe?*

Antw. Dat ik Christus ontvangen hebbe, die den-genen, welke in Zijnen Naam gelooven, macht geeft, kinderen Gods geworden te zijn.

Vr. *Maar als gij uit God geboren zijt, zijt gij dan tot het goede bekwaam?*

Antw. Geenszins; onze bekwaamheid is uit God; maar God de Heer maakt scheiding tusschen licht en duisternis, tusschen zonde en gerechtigheid. De Catechismus houdt ons de rechtvaardige eischen der

Wet voor, opdat wij het zoeken dáár, waar het, niet-tegenstaande onze volslagene onmacht, te vinden is.

Joh. 1, vs. 16: „En uit Zijne volheid hebben wij allen ontvangen, ook genade voor genade.”

Phil. 4, vs. 13: „Ik vermag alle dingen door Christus, die mij kracht geeft. (Rom. 7, vs. 14, 18, 24. Matth. 25, vs. 3—5.)

Heidelbergse Catechismus. 9de Vraag.

VR. Doet dan God den mensch geen onrecht, dat Hij in Zijne Wet van hem eischt wat hij niet doen kan?

ANTW. Neen Hij: want God heeft den mensch alzoo geschapen, dat hij dat kon doen; maar de mensch heeft zich zelven en al zijne nakomelingen door het ingeven des duivels en door moedwillige ongehoorzaamheid, van die gaven beroofd.

OP VRAAG EN ANTWOORD 9.

Job 34, vs. 10—12: „Daarom, gij lieden van verstand! hoort naar mij: verre zij God van goddeloosheid, en de Almachtige van onrecht! Want naar het werk des menschen vergeldt Hij hem, en naar eens ieders weg doet Hij het hem vinden. Ook waarlijk God handelt niet goddelooslijk, en de Almachtige verkeert het recht niet.”

Vr. *Waarom vraagt de Catechismus: „Doet dan God aan den mensch geen onrecht, dat Hij in Zijne Wet van hem eischt, wat hij niet doen kan?”*

Antw. Omdat ik mij gaarne met mijne onmacht zou verontschuldigen; ook van Gods gerechtigheid zoo gaarne toegevendheid met mij wenschte; deze toegevendheid zou mij intusschen ten verderve verstrekken.

Vr. *Geef mij een voorbeeld uit het dagelijksch leven, waaruit blijkt, dat God den mensch geen onrecht doet?*

Antw. Ik heb als burger van den staat morgen honderd gulden belasting te betalen; deze honderd gulden heb ik, maar ik kom heden aan een speelbank, en ver speel dezelve. Nu ga ik naar den ontvanger, klaag hem mijn ongeval, en verzoek hem geduld met mij te hebben, of mij zonder betaling te kwiteeren.

Vr. *Zal de ontvanger u deze kwitantie geven, zal hij toegevendheid met u kunnen hebben?*

Antw. Neen; — aan de wet van den koning, wiens plaatsvervanger hij is, moet voldaan worden; hij moet betaling hebben, en kan er geen acht op slaan, of ik de honderd gulden heb of niet. Ik heb ze gehad.

Heidelbergsche Catechismus. 10de Vraag.

Vr. Wil God zulk eene ongehoorzaamheid en afval ongestraft laten?

Antw. Neen Hij geenszins: maar Hij vertoornt Zich schrikkelijk, beide over de aangeborene en werkelijke zonden, en wil die, door een rechtvaardig oordeel, tijdelijk en eeuwig straffen, gelijk Hij gesproken heeft: „Vervloekt is een iegelijk, die niet

leidt?" — Waarom ook de Apostel Petrus schrijft: (II Petr. 3, vs. 9, 10.) „De Heere is lankmoedig over ons, niet willende, dat eenigen verloren gaan, maar dat zij allen tot bekeering komen. Maar de dag des Heeren zal komen als een dief in den nacht."

Heidelbergsche Catechismus. 11de Vraag.

VR. Is dan God ook niet barmhartig?

ANTW. God is wel barmhartig, maar Hij is ook rechtvaardig: daarom eischt Zijne gerechtigheid, dat de zonde, welke tegen de allerhoogste Majesteit Gods gedaan is, ook met de hoogste, dat is, met de eeuwige straf, aan lichaam en ziel gestraft worde.

OP VRAAG EN ANTWOORD 11.

Ps. 5, vs. 5—6: „Want Gij zijt geen God, die lust heeft aan goddeloosheid; de booze zal bij U niet verkeerren. De onzinnige zullen voor Uwe oogen niet bestaan; Gij haat alle werkers der ongerechtigheid."

Rom. 1, vs. 18: „Want de toorn Gods wordt geopenbaard van den hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der menschen, als die de waarheid in ongerechtigheid te onder houden."

Tit. 2, vs. 11, 12: „Want de zaligmakende genade Gods is verschenen aan alle menschen, en onderwijst ons, dat wij, de goddeloosheid en de wereldsche begeerlijkheden verzakende, matig, en rechtvaardig, en godzalig leven zouden in deze tegenwoordige wereld."

II. Thess. 1, vs. 7, 8: „En u, die verdrukt wordt, verkwikking met ons, in de openbaring van den Heere Jesus van den hemel met de engelen Zijner kracht: met vlammend vuur wraak doende over degenen, die God niet kennen, en over degenen, die het Evangelie van onzen Heere Jesus Christus niet gehoorzaam zijn.”

Vr. *Waarom legt de Catechismus u de vraag voor: „Is dan God ook niet barmhartig?”*

Antw. Opdat ik leere, dat Hij jegens mijne zonden en overtredingen der Wet, zonder eene voldoening overeenkomstig Zijne gerechtigheid, niet barmhartig is; ook opdat ik mij van Gods barmhartigheid geene verkeerde voorstellingen make, maar mij zelve veroordeele, en God gelijk geve. Indien God mij barmhartig was, zonder dat ik overeenkomstig Zijne Wet ware, zoo zoude Hij onbarmhartig zijn jegens al Zijne heiligen, die zich zelve en de wereld verloochend hebben, en van de wereld niets hadden, omdat zij gebleven zijn in Gods gebod; — zoo zoude Hij ook onbarmhartig zijn jegens Zijn eigen heilig Kind Jesus, dewelke naar het vleesch gedood werd, toen Hij, de Rechtvaardige, voor ons onrechtvaardigen leed, terwijl allen uitriepen: „kruis Hem, kruis Hem!” en die Zich om onzentwille door de wereld liet uitwerpen, smaden en dooden.

HET TWEEDE DEEL.

VAN DES MENSCHEN VERLOSSING.

Heidelbergsche Catechismus. 12de Vraag.

VRAAG. Aangezien wij dan, naar het rechtvaardig oordeel Gods, tijdelijke en eeuwige straf verdiend hebben: is er eenig middel, waardoor wij deze straf ontgaan mogen, en wederom tot genade komen?

ANTWOORD. God wil, dat aan Zijne gerechtigheid genoeg geschiede: daarom moeten wij aan dezelve, óf door ons zelve, óf door eenen anderen volkomenlijk betalen.

OP VRAAG EN ANTWOORD 12.

Rom. 8, vs. 3: „Want hetgeen der Wet onmogelijk was, dewijl zij door het vleesch krachteloos was, heeft God, Zijnen Zoon zendende in gelijkheid des zondigen vleesches, en dat voor de zonde, de zonde veroordeeld in het vleesch.”

Vr. *Hoe verstaat gij dit: „God wil, dat aan Zijne gerechtigheid genoeg geschiede?”*

Antw. Ten eerste: God moet Zijne eer weder hebben. Dit kan alleen geschieden door geloof.

Ten tweede: De Wet moet wederom opgericht, wederom vervuld zijn. Dit kan alleen geschieden door volkomene gehoorzaamheid.

Ten derde: Zonde, schuld en straf moeten weggenomen, verzoend, uitgedelgd, gedragen zijn. Zulks kan alleen geschieden door iemand, die in het vleesch komt, dat is, die in onzen van God afgekomen toestand is, en nochtans van zich zelf van geene zonde weet, geen schuld gemaakt en geen straf verdiend heeft.

Ten vierde: De mensch, zoo als hij in Adam is, moet gedood zijn, en dezelfde mensch wederom in het eeuwige leven tot God gebracht worden als een nieuw mensch. Zulks kon alleen geschieden door den Heere uit den hemel, in Wien wij, bijaldien wij gelooven, dat-gene zijn, wat Adam voor zijnen val was; ja er veel beter aan toe zijn, omdat Adam niet kon blijven staan; maar onze lieve Heere Christus blijft staan, ten einde den verzinkende op te helpen uit de diepte zijner verlorenheid en hem de genade der volharding te schenken.

Vr. *Wat zegt de Heilige Schrift ten opzichte van het geloof, door hetwelk aan Gods gerechtigheid genoeg geschiedt?*

Antw. Jesus is de overste Leidsman en Voleinder des geloofs. Hebr. 12, vs. 2: „Ziende op den oversten Leidsman en Voleinder des geloofs, Jesus, dewelke, voor de vreugde, die Hem voorgesteld was, het kruis heeft gedragen en schande veracht, en is gezeten aan de Rechterhand des troons Gods.”

Vr. *Wat zegt de Heilige Schrift ten opzichte van de gehoorzaamheid, door welke de Wet vervuld is?*

Antw. Phil. 2, vs. 8: „Hij heeft Zich zelven vernederd, gehoorzaam geworden zijnde tot den dood, ja den dood des kruises.” Rom. 5, vs. 19: „Door de gehoor-

zaamheid van éénen zullen velen tot rechtvaardigen gesteld worden." Gal. 4, vs. 4, 5: „Maar wanneer de volheid des tijds gekomen is, heeft God Zijnen Zoon nitgezonden, geworden uit eene vrouw, geworden onder de Wet; opdat Hij degenen, die onder de wet waren, verlossen zou, en opdat wij de aanneming tot kinderen verkrijgen zouden."

Vr. *Wat zegt de Heilige Schrift daarvan, dat uw lieve Heer uwe zonde, schuld en straf weggenomen, gedragen, verzoend en uitgedelgd heeft?*

Antw. Jes. 53, vs. 4—6: „Waarlijk Hij heeft onze krankheden op Zich genomen, en onze smarten heeft Hij gedragen; doch wij achtten Hem, dat Hij geplaagd, van God geslagen en verdrukt was. Maar Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld; de straf, die ons den vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijne striemen is ons genezing geworden. Wij dwaalden allen als schapen, wij keerden ons een iegelijk naar zijnen weg, doch de Heere heeft onzer aller ongerechtigheid op Hem doen aanloopen." Vs. 10 en 11: „Doch het behaagde den Heere Hem te verbrijzelen; Hij heeft Hem krank gemaakt: als Zijne ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zoo zal Hij zaad zien, Hij zal de dagen verlengen, en het welbehagen des Heeren zal door Zijne hand gelukkiglijk voortgaan. Om den arbeid Zijner ziel zal Hij het zien, en verzadigd worden; door Zijne kennis zal Mijn Knecht, de Rechtvaardige, velen rechtvaardig maken, want Hij zal hunne ongerechtigheden dragen."

Vr. *Welken persoon droeg derhalve onze Heer in Zich in de dagen Zijns vleesches?*

Antw. Onzen persoon, den persoon des zondaars.

Vr. *Wat zegt de Heilige Schrift daarvan, dat gij in Christus als oude mensch gedood en als een nieuwe mensch opgewekt en wederom tot God gebracht zijt?*

Antw. Rom. 6, vs. 6—11: „Dit wetende, dat onze oude mensch met Hem gekruisigd is, opdat het lichaam der zonde te niet gedaan worde, opdat wij niet meer de zonde dienen. Want die gestorven is, die is gerechtvaardigd van de zonde. Indien wij nu met Christus gestorven zijn, zoo gelooven wij, dat wij ook met Hem zullen leven: wetende, dat Christus, opgewekt zijnde uit de dooden, niet meer sterft; de dood heerscht niet meer over Hem. Want dat Hij gestorven is, dat is Hij der zonde éénmaal gestorven; en dat Hij leeft, dat leeft Hij Gode. Alzoo ook gijlieden, houdt het daarvoor, dat gij wel der zonde dood zijt, maar Gode levende zijt in Christus Jesus, onzen Heere.”

Heidelbergsche Catechismus. 13de Vraag.

Vr. Maar kunnen wij door ons zelve betalen?

ANTW. In geenerlei wijze; maar wij maken ook de schuld nog dagelijks meerder.

OP VRAAG EN ANTWOORD 13.

Vr. *Wat zegt de Schrift ten dezen opzichte?*

Antw. Job 9, vs. 2, 3: „Waarlijk ik weet, dat het zoo is: want hoe zou de mensch rechtvaardig zijn bij

God? Zoo Hij lust heeft, om met hem te twisten, niet één uit duizend zal hij Hem beantwoorden."

Job 4, vs. 18, 19: „Zie, op Zijne knechten zou Hij niet vertrouwen; hoewel Hij in Zijne engelen klaarheid gesteld heeft. Hoeveel te min op degenen, die leemen huizen bewonen, welker grondslag in het stof is? zij worden verbrijzeld voor de motten." Matth. 16, vs. 26: „Wat zal een mensch geven, tot lossing van zijne ziel?" Ps. 130, vs. 3: „Zoo Gij, Heere! de ongerechtigheid gadeslaat; Heere! wie zal bestaan?"

Heidelbergsche Catechismus. 14de Vraag.

Vr. Kan ook ergens een bloot schepsel gevonden worden, dat voor ons betaalt?

Antw. Neen: want, ten eerste, wil God aan geen ander schepsel de schuld straffen, welke de mensch gemaakt heeft; ten andere, kan ook geen bloot schepsel den last van Gods eeuwigen toorn tegen de zonde dragen, en andere schepselen daarvan verlossen.

OP VRAAG EN ANTWOORD 14.

Vr. *Bewijs mij, dat „God aan geen ander schepsel de schuld wil straffen, welke de mensch gemaakt heeft?"*

Antw. Zoo spreekt de Heere: (Ezech. 18, vs. 4.) „De ziel, die zondigt, die zal sterven."

Vr. *Hoe moet degene zijn, die den last van Gods eeuwigen toorn tegen de zonde dragen kan?*

Antw. Die moet Gode gelijk zijn.

Heidelbergsche Catechismus. 15de Vraag.

Vr. Wat moeten wij dan voor eenen Middelaar en Verlosser zoeken?

ANTW. Zulk eenen, die een waarachtig en rechtvaardig mensch is, en nochtans ook sterker dan alle schepselen, dat is, die ook waarachtig God is.

Heidelbergsche Catechismus. 16de Vraag.

Vr. Waarom moet Hij een waarachtig en rechtvaardig mensch zijn?

ANTW. Omdat de rechtvaardigheid van God vorderde, dat de menschelijke natuur, die gezondigd had, voor de zonde betaalde, en dat een mensch, zelf een zondaar zijnde, niet kon voor anderen betalen.

Heidelbergsche Catechismus. 17de Vraag.

Vr. Waarom moet Hij samen ook waarachtig God zijn?

ANTW. Opdat Hij, uit kracht Zijner Godheid, den last des toorns Gods aan Zijne menschheid dragen, en ons de gerechtigheid en het leven verwerven en wedergeven mocht.

Heidelbergsche Catechismus. 18de Vraag.

Vr. Maar wie is die Middelaar, die samen waarachtig God en waarachtig rechtvaardig mensch is?

Antw. Onze Heere Jesus Christus, die ons van God tot wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking en tot eene volkomene verlossing geschonken is.

OP VRAAG EN ANTWOORD 15—18.

Vr. *Waar is van de waarachtige menschheid van Christus voorzegd?*

Antw. Ps. 8, vs. 5, 6: „Wat is de mensch, dat Gij zijner gedenkt? en de Zoon des menschen, dat Gij Hem bezoekt? En hebt Hem een weinig minder gemaakt dan de engelen, en hebt Hem met eer en heerlijkheid gekroond?”

Vr. *Geef mij eenige bewijzen voor de rechtvaardige menschheid van Christus?*

Antw. Jerem. 33, vs. 15: „In die dagen, en te dier tijd zal Ik David eene Spruit der gerechtigheid doen uitspruiten; en Hij zal recht en gerechtigheid doen op aarde.” Joh. 8, 46: „Wie van u overtuigt Mij van zonde? En indien Ik de waarheid zeg, waarom gelooft gij Mij niet?” Hebr. 4, vs. 15: „Want wij hebben geen Hoogepriester, die niet kan medelijden hebben met onze zwakheden, maar die in alle dingen, gelijk als wij, is verzocht geweest, doch zonder zonde.” Hebr. 7, vs. 26: „Want zoodanig een Hoogepriester betaamde ons, heilig,

onnoozel, onbesmet, afgescheiden van de zondaren, en hooger dan de hemelen geworden."

Vr. *Waar staat geschreven, dat „een mensch, zelf een zondaar zijnde, niet voor anderen betalen kan”?*

Antw. Ps. 49, vs. 8, 9: „Niemand van hen zal zijnen broeder immermeer kunnen verlossen; hij zal Gode zijn rantsoen niet kunnen geven: want de verlossing hunner ziel is te kostelijk, en zal in eeuwigheid ophouden."

Vr. *Geef mij eenige bewijzen uit het Oude Testament voor de Godheid van Christus?*

Antw. Jes. 52, vs. 7: „Uw God is Koning."

Jes. 40, vs. 3: „Eene stem des roependen in de woestijn: Bereidt den weg des Heeren, maakt recht in de wildernis eene baan voor onzen God!"

Jes. 35, vs. 4: „Zegt den onbedachtzamen van harte: Weest sterk, en vreest niet; ziet, ulieder God zal ter wrake komen met de vergelding Gods, Hij zal komen en ulieden verlossen."

Jes. 9, vs. 5: „Want een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij is op Zijnen schouder; en men noemt Zijnen Naam Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vredevorst."

Maleachi 3, vs. 1: »Ziet, Ik zende Mijnen engel, die voor Mijn aangezicht den weg bereiden zal; en snellijk zal tot Zijnen tempel komen die Heer, dien gijlieden zoekt, te weten, de Engel des Verbonds, aan denwelken gij lust hebt; ziet, Hij komt, zegt de Heere der heirscharen."

Maleachi 4, vs. 5: „Ziet, Ik zende ulieden den Profeet Elia, eer dat die groote en die vreeselijke dag des Heeren komen zal."

Verder lezen wij in de boeken van Mozes, en in het

boek van Josua en dat der Richteren, van den Engel des Heeren, d. i. Christus, die op zulke plaatsen weldra daarop Jehova genoemd wordt.

Vr. *In welk hoofdstuk van het Nieuwe Testament vinden wij de bewijzen voor de Godheid van Christus bijéén?*

Antw. Hebr. 1: „God, voortijds veelmaal en op velerlei wijze, tot de vaderen gesproken hebbende door de Profeten, heeft in deze laatste dagen tot ons gesproken door den Zoon; welken Hij gesteld heeft tot een' Erfgenaam van alles, door welken Hij ook de wereld gemaakt heeft. Dewelke, alzoo Hij is het afschijnsel Zijner heerlijkheid, en het uitgedrukte beeld Zijner zelfstandigheid, en alle dingen draagt door het Woord Zijner kracht, nadat Hij de reinigmaking onzer zonden door Zich zelve te weeg gebracht heeft, is gezeten aan de Rechterhand der Majesteit in de hoogste hemelen: zooveel voortreffelijker geworden dan de engelen, als Hij uitnemender Naam boven hen geërfd heeft. Want tot wien van de engelen heeft Hij ooit gezegd: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb ik U gegenereerd? en wederom: Ik zal Hem tot een' Vader zijn, en Hij zal Mij tot een' Zoon zijn? En als Hij wederom den Eerstgeboorne inbrengt in de wereld, zegt Hij: En dat alle engelen Gods Hem aanbidden. En tot de engelen zegt Hij wel: Die Zijne engelen maakt geesten, en Zijne dienaars eene vlam des vuurs. Maar tot den Zoon zegt Hij: Uw troon, o God! is in alle eeuwigheid: de scepter Uws Koninkrijks is een rechte scepter. Gij hebt rechtvaardigheid liefgehad, en ongerechtigheid gehaat: daarom heeft U, o God! Uw God gezalfd met olie der vreugde boven Uwe medegenooten. En: Gij, Heere! hebt in den beginne de

aarde gegrond, en de hemelen zijn werken Uwer handen; dezelve zullen vergaan, maar Gij blijft altijd, en zij zullen allen als een kleed verouden, en als een dekkleed zult Gij ze ineenrollen, en zij zullen veranderd worden; maar Gij zijt dezelfde, en Uwe jaren zullen niet ophouden. En tot welken der engelen heeft Hij ooit gezegd: Zit aan Mijne rechterhand, tot dat Ik Uwe vijanden zal gezet hebben tot een voetbank Uwer voeten? Zijn zij niet alle gedienslige geesten, die tot dienst uitgezonden worden, om dergenen wil, die de zaligheid beërven zullen?"

Joh. 1, vs. 1: „In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God.”

Rom. 9, vs. 5: „Welker zijn de vaders, en uit welken Christus is, zooveel het vleesch aangaat, dewelke is God boven allen te prijzen in der eeuwigheid, Amen.”

I. Tim. 3, vs. 16: „En buiten allen twijfel de verborgenheid der godzaligheid is groot: God is geopenbaard in het vleesch, is gerechtvaardigd in den Geest, is gezien van de engelen, is gepredikt onder de heidenen, is geloofd in de wereld, is opgenomen in heerlijkheid.”

Joh. 8, vs. 58: „Jesus zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: eer Abraham was, ben Ik.”

Titus 2, vs. 13: „Verwachtende de zalige hoop en verschijning der heerlijkheid des grooten Gods en onzes Zaligmakers, Jesus Christus.”

Joh. 10, vs. 30: „Ik en de Vader zijn één.”

Joh. 20, vs. 28: „Thomas antwoordde en zeide tot Hem: Mijn Heere en mijn God!”

Heidelbergsche Catechismus. 19de Vraag.

Vr. Waaruit weet gij dat?

Antw. Uit het heilig Evangelie, hetwelk God zelf eerst in het Paradijs geopenbaard, en daarna door de heilige Patriarchen en Profeten heeft laten verkondigen, en door de offeranden en andere plechtigheden der Wet laten vóórbeelden, en ten laatste door Zijnen eeniggeboren Zoon vervuld.

OP VRAAG EN ANTWOORD 19.

Vr. *In welke woorden heeft God het Evangelie in het Paradijs geopenbaard?*

Antw. Gen. 3, vs. 15: „En Ik zal vijandschap zetten tusschen u en tusschen deze vrouw, en tusschen uw zaad en tusschen haar zaad: datzelve zal u den kop vermorzelen, en gij zult het de versenen vermorzelen.”

Vr. *Hoe ligt in deze belofte, welke God in het Paradijs gaf, de gansche leer der zaligheid?*

Antw. Daar wordt gesproken van het Zaad der vrouw, bijgevolg moest dit Zaad een waarachtig mensch zijn, en wel van de maagd geboren, want er staat niet: mans zaad. De slang zoude Hem de versenen vermorzelen; derhalve moest dit zaad sterven. Daarentegen zou dit Zaad den kop der slang vermorzelen; zulks echter met vermorzelde versenen te doen, is den mensch onmogelijk; zoo moest dan dit Zaad te gelijk God uit God zijn. Ook zou Hij zulks niet voor Zich zelf doen, zoo

zou Hij dan komen als Borg, Middelaar en Plaatsbekleeder van een verloren menschen.

Vr. *Wat is het zaad der slang?*

Antw. Dat zijn wij in onze eigengerechtigheid.

Vr. *Wat is de vijandschap, welke God gezet heeft?*

Antw. De scheiding tusschen datgene, wat het werk des duivels en des vleesches is, en datgene, wat Gods werk is.

Vr. *Hoe heeft God bij Adam de levende prediking der belofte onderhouden?*

Antw. Daardoor, dat Hij hem het offeren leerde, hetwelk Adam wederom aan zijne kinderen geleerd heeft.

Vr. *Hoe heeft God het aan Adam geleerd, dat Hij hem zonder werken, door het geloof, de gerechtigheid Christi toerekende?*

Antw. Daardoor, dat God hem rokken van vellen maakte.

Vr. *Hoe heeft God het Adam geleerd, dat de mensch niets aannemen kan, tenzij het hem van loven gegeven zij?*

Antw. Daardoor, dat God hem deze rokken van vellen ook aantrok.

Vr. *Hebben de Profeten daaruit ook voor de gemeente troost geschept?*

Antw. Ja. Jes. 61, vs. 10: „Ik ben zeer vroolijk in den Heere, mijne ziel verheugt zich in mijnen God, want Hij heeft mij bekleed met de kleederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan; gelijk een bruidegom zich met priesterlijk sieraad versiert, en als eene bruid zich versiert met haar gereedschap.”

Zach. 3, vs. 4: „Toen antwoordde Hij, en sprak tot degenen, die voor Zijn aangezicht stonden, zeggende:

Doet deze vuile kleederen van hem weg. Daarna sprak Hij tot hem: Zie, Ik heb uwe ongerechtigheid van u weggenomen; en Ik zal u wisselkleederen aandoen."

Vr. Waardoor heeft Adam bewezen, dat hij dit alles zóó verstaan en geloofd heeft?

Antw. Daardoor, dat hij zijne vrouw „eene moeder aller levendigen" noemde; want daarmede wilde hij zeggen: Uit u zal de Messias voortkomen, en ook allen, die door het geloof in Hem het eeuwige leven beërven zullen.

Vr. En waardoor heeft Eva bewezen, dat zij Christus verwachtte?

Antw. Toen zij haren eersten zoon ontving, zeide zij: Ik heb den man, den Heere verkregen!

Vr. In welke woorden heeft God aan de Aartsvaderen het Evangelie bekend gemaakt?

Antw. God sprak tot Noach: Ik zal voortaan den aardbodem niet meer slaan om des menschen wil, — dat is, om Christus wil; en tot Abraham sprak Hij: In uw zaad, — dat is, in Christus, — zullen gezegend worden alle volken der aarde.

Vr. Wat zeide Jakob tot zijne kinderen, toen hij hen zegende?

Antw. Gen. 49, vs. 10: „De scepter zal van Juda niet wijken, noch de wetgever van tusschen zijne voeten tot dat Silo komt, en denzelven zullen de volken gehoorzaam zijn."

Vr. Geef mij een bewijs daarvan, dat God Zijn Evangelie door de offeranden geopenbaard heeft?

Antw. Wij lezen in het 1ste Hoofdst. van Leviticus het volgende: Als een mensch Gode iets wilde brengen voor de zonde; zoo moest hij Hem een lam brengen of een

rund, een rein dier, dat zonder gebrek was. Op dit lam of rund moest de zondaar zich steunen en op hetzelfde zijne zonde leggen, dan werd dat reine dier zijne zonde. Alsdan moest hij het slachten, waarna het lam of rund op het altaar verbrand werd. De zonde was daardoor van den offeraar weggenomen, en hij ging naar huis gerechtvaardigd in het onschuldige bloed van het lam of rund.

Vr. De Catechismus spreekt nog van andere ceremoniën of plechtigheden der Wet, noem er mij eenige?

Antw. Onder anderen het binnenste heiligdom, waarin de Ark des verbonds en het Verzoendeksel zich bevonden. In de Ark des verbonds waren de tafelen des verbonds. Dat beteekende Christus, in Wien de Wet was, om die te vervullen, en dat daarom op Hem de genade zoude rusten. Vóór het heiligdom was het voorhangsel. Dat beteekende het vleesch van Christus. In het binnenste heiligdom ging de hogepriester eenmaal des jaars met bloed; dat beteekende Christus, die éénmaal als onze getrouwe Hoogepriester door de hemelen doorgedaan is, met Zijn eigen bloed. — Er zijn vele schaduwen van Christus, bijv. het manna; de rots, waaruit water voortkwam; de bloeiende staf van Aäron; de koperen slang; de twee bokken, die op den grooten verzoendag werden gebracht; de wetten tegen de melaatsheid; de roode koe; de lossingen; het groote jaar der vrijheid of jubeljaar; de vrijsteden, en andere meer.

Heidelbergsche Catechismus. 20ste Vraag.

Vr. Worden dan alle menschen weder door Chris-

tus zalig, gelijk zij door Adam zijn verdoemd geworden?

Antw. Neen zij; maar alleen degenen, die Hem door een oprecht geloof worden ingelijfd, en al Zijne weldaden aannemen.

OP VRAAG EN ANTWOORD 20.

Vr. *Is er eene algemeene genade?*

Antw. Neen. — God geeft eene betooning van Zijne barmhartigheid dáárin, dat Hij uit de geheele massa des menschedoms, eenigen uitverkiest in Christus Jesus, zonder daarbij hunne werken in aanmerking te nemen, enkel uit vrije goedheid, tot eere Zijns Naams; ook geeft Hij eene betooning van Zijne rechtvaardigheid dáárin, dat Hij al de overigen mede tot eere Zijns Naams, in hunne verdoemenis laat liggen, waarin zij zich zelven moedwillig gestort hebben.

Vr. *Waar staat dat geschreven?*

Antw. In Spr. 16, vs. 4: „De Heere heeft alles gewrocht om Zijns zelfs wil; ja ook den goddelooze tot den dag des kwaads.” En in Hand. 13, vs. 48: „En er geloofden zoovelen, als er geordineerd waren tot het eeuwige leven.”

Vr. *Wat zegt onze Heere daarvan?*

Antw. Joh. 17, vs. 9: „Ik bid niet voor de wereld, maar voor degenen, die Gij Mij gegeven hebt.”

Vr. *Kan dan de mensch niet zalig worden, als hij wil?*

Antw. Neen, dat hangt alleen af van Gods wil en ontferming.

Vr. *Bewijs mij dit?*

Antw. Joh. 6, 44, 45: „Niemand kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader, die Mij gezonden heeft, hem trekke; en Ik zal hem opwekken ten uitersten dage. Er is geschreven in de Profeten: En zij zullen allen van God geleerd zijn. Een iegelijk dan, die het van den Vader gehoord en geleerd heeft, die komt tot Mij.” — Vs. 65: „En Hij zeide: Daarom heb Ik u gezegd, dat niemand tot Mij komen kan, ten zij dat het hem gegeven zij van Mijnen Vader.”

Matth. 11, vs. 25, 26: „In dienzelfen tijd antwoordde Jesus en zeide: Ik dank U, Vader! Heere des hemels en der aarde! dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt dezelve den kinderkens geopenbaard. Ja, Vader! want alzoo is geweest het welbehagen voor U.”

Rom. 9, vs. 16: „Zoo is het dan niet desgenen, die wil, noch desgenen, die loopt, maar des ontfermenden Gods.”

Jes. 65, vs. 1: „Ik ben gevonden van hen, die naar Mij niet vraagden; Ik ben gevonden van degenen, die Mij niet zochten; tot het volk, dat naar Mijnen Naam niet genoemd was, heb Ik gezegd: Ziet, hier ben Ik; ziet, hier ben Ik.”

Vr. *Er staat toch geschreven: God wil, dat alle menschen zalig worden?*

Antw. Dat is ook zoo; maar dit staat geschreven om de aanmatiging te niet te doen, waarmede men zich op de verkiezing Gods verheft, zonder bewijzen te geven, dat men in waarheid een uitverkorene is.

Vr. *En wat is daarvan een doorslaand bewijs?*

Antw. Zelfverloochening, ongeveinsd geloof en on-

gehuichelde liefde des naasten, ook, dat men alleen Gods eer en Gods Naam voor oogen houdt. Openb. 12, vs. 11: „En zij hebben hem overwonnen door het bloed des Lams, en door het woord hunner getuigenis; en zij hebben hun leven niet lief gehad tot den dood toe.”

Vr. Hoe luidt de heilsorde van Gods eeuwig raadsbesluit?

Antw. Die Hij te voren verordineerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt. — En: Een iegelijk dien Ik genadig ben, dien ben Ik genadig, en een iegelijk over wien Ik Mij ontferm, diens ontferm Ik Mij.

Rom. 8, vs. 29: „Want die Hij te voren gekend heeft, die heeft Hij ook te voren verordineerd, den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zij onder vele broederen.”

Rom. 9, vs. 15: „Want Hij zegt tot Mozes: Ik zal Mij ontfermen, diens Ik Mij ontferm, en zal barmhartig zijn, diens Ik barmhartig ben.”

Joh. 10, vs 27—29: „Mijne schapen hooren Mijne stem, en Ik ken dezelve, en zij volgen Mij. En Ik geef hun het eeuwige leven; en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid, en niemand zal dezelve uit Mijne hand rukken. Mijn Vader, die ze Mij gegeven heeft, is meerder dan allen; en niemand kan ze rukken uit de hand Mijns Vaders.”

Vr. Waartoe dient de leer der eeuwige vrije genadeverkiezing?

Antw. Zij leert ons, in welken stand wij ons ten opzichte van God bevinden, opdat wij:
ten eerste, ons op genade en ongenade in de handen

van onzen soevereinen God werpen, met de bede: Bekeer mij, zoo zal ik bekeerd zijn;

ten tweede, opdat wij alle aanmatiging der eigengerichtigheid afleggen;

ten derde, opdat wij een' vasten en eeuwigen troost hebben onder allerlei kruis, droefheid, vervolging en bestrijding.

Vr. Zoo ligt het dan aan God als een mensch niet zalig wordt?

Antw. God spreekt: Ik heb geen lust aan den dood des stervenden, daarom bekeert u en leeft.

Ezech. 18, vs. 21--23: „Maar wanneer de goddelooze zich bekeert van al zijne zonden, die hij gedaan heeft, en al Mijne inzettingen onderhoudt, en doet recht en gerechtigheid, hij zal gewisselijk leven, hij zal niet sterven. Al zijne overtredingen, die hij gedaan heeft, zullen hem niet gedacht worden; in zijne gerechtigheid, die hij gedaan heeft, zal hij leven. Zou Ik eenigszins lust hebben aan den dood des goddeloozen? spreekt de Heere Heere; is het niet, als hij zich bekeert van zijne wegen, dat hij leve?”

Vs. 32: „Want Ik heb geen lust aan den dood des stervenden, spreekt de Heere Heere; daarom bekeert u en leeft.”

Vr. Staan de namen der uitverkorenen bij God zóó aangeschreven, als zij hier op aarde heeten?

Antw. Ja, Samuel werd door den Heere met name geroepen: zoo ook Paulus meermalen, bijzonder waar de Heere zeide: Saul, Saul, wat vervolgt gij Mij? Ook Zacharias, Elisabet, Maria en Jozef werden door den engel Gabriël bij hunne namen geroepen, en zoo schrijft Paulus: (Phil. 4, vs. 3.) „En ik bid ook u, gij mijn oprechte medgezel! wees deze vrouwen behulpzaam, die met mij gestreden hebben in het Evangelie, ook met

Clemens, en de andere mijne medearbeiders, welker namen zijn in het boek des levens."

Vr. *Hoe kan ik weten, of ik ook in dit boek sta opgeschreven?*

Antw. Vraag u zelve af: „In Wiens Naam ben ik gedoopt?" — Hoor des Heeren Woord: Ga in door de enge poort. Laat uw eerste zorg zijn, om Christus deelachtig te worden; die is de Eerst-Uitverkorene. Hoor Hem zeggen: „Die tot Mij komt, zal Ik geenszins uitwerpen." In Hem staat uwe verkiezing vast, en van Hem staat geschreven: „Hij zal Zich over Zijne ellendigen ontfermen;" en: „Ik zal zien op den arme en verslagene van geest, en die voor Mijn Woord beeft."

Ps. 72, vs. 12—14: „Want Hij zal den nooddriftige redden, die daar roept, mitsgaders den ellendige, en die geen' helper heeft. Hij zal den arme en nooddriftige verschoonen, en de zielen der nooddriftigen verlossen. Hij zal hunne zielen van list en geweld bevrijden, en hun bloed zal dierbaar zijn in Zijne oogen."

Vr. *Waarop hebt gij, bij de duizende goddelooze inwerpingen tegen Gods voorverordineering, onverwikt te letten?*

Antw. Op mijne eigene doemwaardigheid, onwaardigheid en volslagene onmacht; op de souvereiniteit en vrijheid diens Gods, die den persoon niet aanziet, en op het bloed des Lams, dat zonder onderscheid of aanneeming des persoons de zonde wegdraagt van elkéén, die zonde heeft, en die op dit Lam, naar den wil van God, zijne zonde legt.

Heidelbergse Catechismus. 21ste Vraag.

VR. Wat is een oprecht geloof?

ANTW. Een oprecht geloof is niet alleen een zeker weten of kennis, waardoor ik alles voor waarachtig houde, wat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft; maar ook een zeker vertrouwen, hetwelk de Heilige Geest, door het Evangelie, in mijn hart werkt, dat niet alleen aan anderen, maar ook aan mij, vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en zaligheid van God geschonken zij, uit loutere genade, alleen om de verdienste van Christus.

OP VRAAG EN ANTWOORD 21.

Rom. 1, vs. 16: „Want ik schaam mij des Evangelies Christi niet: want het is eene kracht Gods tot zaligheid een' iegelijk, die gelooft, eerst den Jood, en ook den Griek.”

Rom. 3, vs. 24: „En worden om niet gerechtvaardigd, uit Zijne genade, door de verlossing, die in Christus Jesus is.” — Hoofdst. 5, vs. 1: „Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onzen Heere Jesus Christus.”

Vr. *Waarom zegt de Catechismus: „de Heilige Geest werkt het geloof?”*

Antw. Ik geloof, dat ik niet door mijn eigen verstand, noch kracht, aan Jesus Christus, mijnen Heer, gelooven of tot Hem komen kan. Het geloof is geene verstandszaak. Daarom schrijft de Apostel Paulus: (I. Cor. 2, vs. 14.) „De natuurlijke mensch begrijpt niet

de dingen, die des Geestes Gods^z zijn: want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden."

Hand. 10, vs. 44: „Als Petrus nog deze woorden sprak, viel de Heilige Geest op allen, die het Woord hoorden."

Vr. *Waarom zegt de Catechismus: „door het Evangelie?"*

Antw. Dat geloof, hetwelk niet Gods Woord tot eenigen grondslag heeft, is dweeperij; en een verbroken en verslagen hart wordt alleen genezen en opgericht door de blijde boodschap van de genade Jesu, van de liefde Gods, van de gerechtigheid, welke voor God geldt, en in welke een goddelooze gerechtvaardigd wordt voor Gods rechterstoel.

Vr. *Waarom maakt de Catechismus onderscheid tusschen „een zeker weten," en „een hartelijk vertrouwen?"*

Antw. Bileam en Saul hielden alles voor waarheid wat God gezegd had; maar een verslagen zondaar heeft daaraan niet genoeg; — aan hem geeft de Heilige Geest, te midden van zijne verbrijzeling en van zijn' geheel verloren toestand, de vrijmoedigheid, om van harte uit te roepen: „Gij zijt mijn God en Heiland."

Ps. 51, vs. 16: „Verlos mij van bloedschulden, o God! Gij God mijns heils! zoo zal mijne tong Uwe gerechtigheid vroolijk roemen."

Rom. 10, vs. 9, 10: „Indien gij met uwen mond zult belijden den Heere Jesus, en met uw hart gelooven, dat Hem God uit de dooden opgewekt heeft, zoo zult gij zalig worden. Want met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid, en met den mond belijdt men ter zaligheid."

Ps. 116, vs. 16: „Och Heere! zekerlijk ik ben Uw knecht

ik ben Uw knecht, een zoon Uwer dienstmaagd; Gij hebt mijne banden losgemaakt."

Vr. *Waarom zegt de Catechismus: „niet alleen aan anderen, maar ook aan mij?"*

Antw. Omdat de Roomsche Kerk leert, dat men wel in het algemeen kan zeggen: Wie gelooft, wordt zalig; maar dat men dit van zich zelven niet met zekerheid weten kan.

Vr. *Kan men dit van zich zelven weten?*

Antw. Ja; en dit is ook ter zaligheid noodzakelijk. Job zegt: (19, vs. 25) „Want ik weet, mijn Verlosser leeft."

Voorts: Jes. 44, vs. 5: „Deze zal zeggen: ik ben des Heeren; en die zal zich noemen met den naam Jacobs; en gene zal met zijne hand schrijven: ik ben des Heeren; en zich toenoemen met den naam Israëls."

De Apostel Paulus schrijft: (I. Tim. 1, vs. 16.) „Mij is barmhartigheid geschied;" en: (II. Tim. 4, vs. 8.) „Mij is weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de Heere in dien dag geven zal."

Rom. 8, vs. 38, 39: „Want ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, nog engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen, noch hoogte, noch diepte, noch eenig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jesus, onzen Heere."

Vr. *Vinden alle kinderen Gods dit hartelijk vertrouwen in zich?*

Antw. Neen, maar zij roepen: Ik geloof Heere, kom mijne ongeloovigheid te hulp! en wagen het in den Naam des Heeren Jesus op grond Zijner beloften; — want hun ongeloof veroorzaakt hun een harden strijd.

Vr. *Hoe komt men tot zekerheid zijner zaligheid?*

Antw. De Apostel schrijft aldus: „De rechtvaardige zal uit het geloof leven;” en: „Laat ons met vrijmoedigheid toegaan tot den troon der genade, opdat wij barmhartigheid mogen verkrijgen, en genade vinden.”

Vr. *Waarom schrijft de Catechismus: „Uit loutere genade?”*

Antw. Om ons te leeren, dat alle werk, alle verdienste uitgesloten is; als ook dáárom, opdat wij onze bekeering, of het geloof, niet voor een werk houden, om welks wille God ons zoude rechtvaardigen. Eph. 2. vs. 8, 9: „Uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave; niet uit de werken, opdat niemand roeme.”

Vr. *Hoe velerlei geloof is er?*

Antw. Een historisch geloof, een tijdgeloof, een bijgeloof, een overgeloof en een zaligmakend geloof.

Heidelbergsche Catechismus. 22ste Vraag.

Vr. Wat is dan eenen Christen noodig te gelooven?

Antw. Al wat ons in het Evangelie beloofd wordt, hetwelk ons de Artikelen van ons algemeen en ongetwijfeld Christelijk geloof in ééne hoofdsom leeren.

OP VRAAG EN ANTWOORD 22.

Vr. *Wat wordt ons in het Evangelie beloofd?*

Antw. De zekerheid onzer zaligheid door den Heiligen Geest, in de vergiffenis onzer zonden in het bloed van

Jesus Christus, den Zoon Gods, naar den wil des Vaders in de hemelen.

Heidelbergsche Catechismus. 23ste Vraag.

VR. Hoe luiden die Artikelen?

ANTW. *Ik geloof in God, den Vader, den Almachtige, Schepper des hemels en der aarde.*

En in Jesus Christus, Zijnen eeniggeboren Zoon, onzen Heere; die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria; die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, nedergedaald ter helle, ten derden dage weder opgestaan van de dooden, opgevaren ten hemel, zittende ter rechterhand Gods, des almachtigen Vaders; van waar Hij komen zal om te oordeelen de levenden en de dooden.

Ik geloof in den Heiligen Geest. Ik geloof eene heilige algemeene Christelijke Kerk, de gemeenschap der heiligen, vergeving der zonden, wederopstanding des vleesches, en een eeuwig leven.

OP VRAAG EN ANTWOORD 23.

VR. *Wat hebt gij volgens het Evangelie te gelooven, en wat is uwe belijdenis?*

ANTW. 1) Ik geloof, dat de God en Vader van mijnen Heere Jesus Christus, de eenige en levendige God is, die hemel en aarde, en ook mij geschapen heeft, en dat Hij om Christus wille alles nog draagt en onderhoudt in Zijne lankmoedigheid; ook, dat Hij, om Zijns

lieven Zoons wille, mijn God en mijn Vader is, en voor mij zorgen zal in alles, voor zoo verre ik in Zijn Woord blijf.

2) Ik geloof, dat Jesus Christus de eeniggeboren en eeuwige Zoon des Vaders is, dat Hij eenswezens is met den Vader. Hij is ontvangen van den Heiligen Geest, geboren uit de maagd Maria, alzoo is Hij mensch geworden voor mij. Hij heeft geleden onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, en toen was Hij voor mij in de macht der helle. Ten derden dage is Hij weder opgestaan van de dooden; Hij is opgevaren ten hemel, en zit ter Rechterhand Gods, des almachtigen Vaders, vanwaar Hij zal wederkomen om te oordeelen de levenden en de dooden.

3) Ik geloof, dat de Heilige Geest is God, eenswezens met den Vader en den Zoon: Ik geloof eene heilige, algemeene, Christelijke Kerk, gemeenschap der heiligen, vergeving der zonden, opstanding des vleesches en een eeuwig leven.

Deze God: de Vader, de Zoon, en de Heilige Geest is mijn God.

Heidelbergsche Catechismus. 24ste Vraag.

VR. Hoe worden deze Artikelen verdeeld?

ANTW. In drie deelen: het eerste is van God den Vader, en onze schepping; het andere, van God den Zoon, en onze verlossing; het derde: van God den Heiligen Geest, en onze heiligmaking.

Heidelbergsche Catechismus. 25ste Vraag.

VR. Aangezien er maar één eenig Goddelijk

Wezen is, waarom noemt gij den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest?

ANTW. Omdat God Zich alzoo in Zijn Woord geopenbaard heeft, dat deze drie onderscheidene personen de eenige, waarachtige en eeuwige God zijn.

OP VRAAG EN ANTWOORD 25.

Vr. *Geef mij een bewijs uit het Oude Testament voor de Heilige Drieëenheid.*

Antw. Jes. 6, vs. 3: „En de een riep tot den ander, en zeide: Heilig, heilig, heilig is de Heere der heirscharen.” Vs. 8—10: „Daarna hoorde ik de stem des Heeren, dewelke zeide: Wien zal Ik zenden? en wie zal ons henengaan? Toen zeide ik: Zie, hier ben ik, zend mij henen. Toen zeide Hij: Ga henen, en zeg tot dit volk: Hoorende hoort, maar verstaat niet, en ziende ziet, maar merkt niet. Maak het hart dezes volks vet, en maak hunne ooren zwaar, en sluit hunne oogen, opdat het niet zie met zijne oogen, noch met zijne ooren hoore, noch met zijn hart versta, noch zich bekeere, en Hij het geneze.” Vergelijk dit met Joh. 12, vs. 41: „Dit zeide Jesaja (van Jesus), toen hij Zijne heerlijkheid zag, en van Hem sprak.”

Hand. 28, vs. 25, 26: „En tegen elkander oneens zijnde, scheidden zij; als Paulus dit ééne woord gezegd had, namelijk: Wel heeft de Heilige Geest gesproken door Jesaja, den Profeet, tot onze vaders zeggende: Ga heen tot dit volk, en zeg: Met het gehoor zult gij hooren, en geenszins verstaan, en ziende zult gij zien, en geenszins bemerken.”

In Jes. 48, vs. 16 spreekt Christus: „Van dien tijd af, dat het geschied is, ben Ik daar; en nu, de Heere Heere, en Zijn Geest heeft Mij gezonden.”

Num. 6, vs. 24—27: „De Heere zegene u en behoede u! De Heere doe Zijn aangezicht over u lichten, en zij u genadig! De Heere verheffe Zijn aangezicht over u, en geve u vrede! Alzoo zullen zij Mijnen Naam op de kinderen Israëls leggen; en Ik zal hen zegenen.”

Haggai 2, vs. 6: „Ik ben met u met het **Woord**, in hetwelk Ik met ulieden een verbond gemaakt heb, als gij uit Egypte uittrokt, en Mijnen **Geest**, staande in het midden van u; vreest niet!” — Vergel. I. Joh. 5, vs. 7: „Want drie zijn er, die getuigen in den hemel: de Vader, het Woord en de Heilige Geest; en deze drie zijn één.”

Vr. Geef mij een paar bewijzen uit het Nieuwe Testament voor de Heilige Drie éénheid.

Antw. Matth. 3, vs. 16, 17: „En Jesus, gedoopt zijnde, is terstond opgeklommen uit het water; en ziet, de hemelen werden Hem geopend, en hij zag den Geest Gods nederdalen, gelijk eene duive, en op Hem komen. En ziet, eene stem uit de hemelen, zeggende: Deze is Mijn Zoon, Mijn Geliefde, in denwelken Ik Mijn welbehagen heb!”

Joh. 15, vs. 26: „Maar wanneer de Trooster zal gekomen zijn, dien Ik u zenden zal van den Vader namelijk de Geest der waarheid, die van den Vader uitgaat, die zal van Mij getuigen.”

Matth. 28, vs. 19: „Gaaf dan henen, onderwijst al de volken, dezelve doopende in den Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes.”

Hand. 20, vs. 28: „Zoo hebt dan acht op u zelven, en op de geheele kudde, over dewelke u de Heilige Geest

tot opzieners gesteld heeft, om de gemeente Gods te weiden, welke Hij verkregen heeft door Zijneigen bloed."

I. Joh. 5, vs. 7: „Want drie zijn er, die getuigen in den hemel, de Vader, het Woord, en de Heilige Geest, en deze drie zijn één."

II. Cor. 13, vs. 13: „De genade des Heeren Jesus Christus, en de liefde Gods, en de gemeenschap des Heiligen Geestes, zij met u allen! Amen."

Vr. *Wat is een persoon?*

Antw. Een persoon is, die uit eigene machtvolkomenheid „ik" zegt.

Vr. *Bewijs mij zulks van den Vader.*

Antw. Matth. 3, vs. 17: „En ziet, eene stem uit de hemelen, zeggende: Deze is Mijn Zoon, Mijn Geliefde, in denwelken Ik Mijn welbehagen heb."

Vr. *Bewijs mij zulks van den Zoon.*

Antw. Joh. 15, vs. 26: „Maar wanneer de Trooster zal gekomen zijn, dien Ik u zenden zal van den Vader, namelijk de Geest der waarheid, die van den Vader uitgaat, die zal van Mij getuigen."

Joh. 8, vs. 58: „Jesus zeide tot hen: Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, eer Abraham was, ben Ik."

Joh. 10, vs. 30: „Ik en de Vader zijn één."

Hand. 9, vs. 5: „Ik ben Jesus, dien gij vervolgt."

Openb. 22, vs. 16: „Ik, Jesus, heb Mijnen engel gezonden, om ulieden deze dingen te getuigen in de gemeenten."

Vr. *Bewijs mij zulks van den Heiligen Geest.*

Antw. Hand. 10, vs. 19, 20: „En als Petrus op dat gezicht dacht, zeide de Geest tot hem: Zie, drie mannen zoeken u; daarom sta op, ga af, en reis met hen, niet twijfelende: want Ik heb ze gezonden."

Hand. 13, vs. 2: „En als zij den Heere dienden, en

vastten, zeide de Heilige Geest: Zondert Mij af beide Barnabas en Saulus tot het werk, waartoe Ik hen geroepen heb."

Vr. Geef mij nog een bewijs, dat de Heilige Geest een persoon op zich zelve is, onderscheiden van den Vader en den Zoon.

Antw. Aan Hem wordt verstand toegeschreven: (I. Cor. 2, vs. 10, 11.) „Doch God heeft het ons geopenbaard door Zijnen Geest, want de Geest onderzoekt alle dingen, ook de diepten Gods. Want wie van de menschen weet, hetgeen des menschen is, dan de geest des menschen, die in hem is? alzoo weet ook niemand hetgeen Gods is, dan de Geest Gods." — En wil: (I. Cor. 12, vs. 11.) „Doch deze dingen alle werkt één en dezelfde Geest, deelende aan een' iegelijk in het bijzonder, gelijkerwijs Hij wil."

Vr. Waarin is de Zoon van den Vader onderscheiden?

Antw. De Zoon wordt eeuwig van den Vader gegeneerd. (Ps. 2, vs. 7.) „Ik zal van het besluit verhalen: De Heere heeft tot Mij gezegd: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegeneerd."

Vr. Waarin is de Heilige Geest van den Vader en den Zoon onderscheiden?

Antw. De Heilige Geest gaat uit van den Vader en van den Zoon.

Vr. Noem mij eenige eigenschappen van God.

Antw. God is algenoegzaam; Hij hangt van niets af, en alles van Hem. — Ps. 73, vs. 25—27: „Wien heb ik nevens U in den hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde! Bezwijkt mijn vleesch en mijn hart, zoo is God de rotssteen mijns harten, en mijn

deel in eeuwigheid. Want ziet, die verre van U zijn, zullen vergaan; Gij roeit uit, al wie van U afhoereert."

God is almachtig; d. i. Hij kan buiten Zich zelve alles uitwerken wat Hij wil. — Ps. 33, vs. 9: „Want Hij spreekt, en het is er; Hij gebiedt, en het staat er." Luc. 1, vs. 37: „Want geen ding zal bij God onmogelijk zijn."

God is alomtegenwoordig; d. i. Hij is bij alle Zijne schepselen. — Ps. 139, vs. 7—10: „Waar zou ik heengaan voor Uwen Geest? en waar zoude ik heenvlieden voor Uw aangezicht? Zoo ik opvoer ten hemel, Gij zijt daar; of bedde ik mij in de hel, zie, Gij zijt daar. Nam ik vleugelen des dageraads; woonde ik aan het uiterste der zee; ook dáár zou Uwe hand mij geleiden, en Uwe rechterhand zou mij houden."

God is alwetend; d. i. door ééne daad kent Hij alles in Zich zelve op de volmaaktste wijze. — Hebr. 4, vs. 13: „Er is geen schepsel onzichtbaar voor Hem, maar alle dingen zijn naakt en geopend voor de oogen Desgenen, met welken wij te doen hebben." — Ps. 139, vs. 1—4: „Heere! Gij doorgrondt en kent mij. Gij weet mijn zitten en mijn opstaan; Gij verstaat van verre mijne gedachten. Gij omringt mijn gaan en mijn liggen, en Gij zijt al mijne wegen gewend. Als er nog geen woord op mijne tong is, zie Heere! Gij weet het alles."

God is alwijs; Rom. 11, vs. 33—36: „O diepte des rijkdoms beide der wijsheid en der kennis Gods! hoe ondoorzoekelijk zijn Zijne oordeelen, en onnaspeurlijk Zijne wegen! Want wie heeft den zin des Heeren gekend? Of wie is Zijn raadsman geweest? Of wie heeft Hem eerst gegeven, en het zal Hem wedervergouden worden? Want uit Hem, en door Hem, en tot Hem zijn

alle dingen. Hem zij de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen." Rom. 16, vs. 27: „Denzelfen alleen wijzen God zij door Jesus Christus de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen."

God is barmhartig; Exod. 34, vs. 6: „Als nu de Heere voor zijn aangezicht voorbijging, zoo riep hij: Heere, Heere, God, barmhartig en genadig, lankmoedig en groot van weldadigheid en waarheid!"

God is éénig; d. i. niets is Hem gelijk. — Deuter. 6, vs. 4: „Hoor, Israël! de Heere, onze God, is een eenig Heere!"

God is eenvoudig; d. i. alles wat in God is, is God zelf.

God is eeuwig; d. i. Hij bestaat tegelijk zonder beginsel, einde of vervolg van tijden.

I Tim. 6, vs. 16: „Die alleen onsterfelijkheid heeft."

Ps. 90, vs. 4: „Want duizend jaren zijn in Uwe oogen, als de dag van gisteren, als hij voorbijgegaan is, en als eene nachtwak."

God is genadig; d. i. Hij doet Zijne schepselen wel, ofschoon zij het onwaardig zijn, ja het tegendeel verdienen.

Wij lezen in Luc. 15, vs. 20—22: „En opstaande ging hij naar zijnen vader. En als hij nog ver van hem was, zag hem zijn vader, en werd met innerlijke ontferming bewogen, en toeloopende viel hem om zijnen hals en kuste hem. En de zoon zeide tot hem: Vader! ik heb gezondigd tegen den hemel, en voor u, en ben niet meer waardig uw zoon genaamd te worden. Maar de vader zeide tot zijne dienstknechten: Brengt hier voor het beste kleed, en doet het hem aan, en geeft eenen ring aan zijne hand, en schoenen aan de voeten, enz."

Eph. 2, vs. 7—10: „Opdat Hij zou betoonen in de toekomstige eeuwen den uitnemenden rijkdom Zijner genade, door de goedertierenheid over ons in Christus Jesus. Want uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof; en dat niet uit u, het is Gods gave; niet uit de werken, opdat niemand roeme. Want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jesus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij in dezelve zouden wandelen.”

God is getrouw; d. i. Hij kan Zich zelven niet verloochenen. — II Tim. 2, vs. 13: „Indien wij ontrouw zijn, Hij blijft getrouw; Hij kan Zich zelven niet verloochenen.”

God is goed; d. i. Hij wil Zijne schepselen wel, en doet hun wel, bijzonder Zijnen uitverkorenen.” — Ps. 136, vs. 1: „Looft den Heere, want Hij is goed: want Zijne goedertierenheid is in der eeuwigheid.”

God is heilig; d. i. Hij kan niet anders dan de reinheid, het licht en het leven lief hebben; daarin alleen woont Hij, daarom zondert Hij de Zijnen ook af van alle onreinheid, van elke duisternis, van elken dood en maakt hen heerlijk in en bij Zich eeuwiglijk; Hij bestraft ook daarom de onreinheid en de werken der duisternis.

I Petr. 1, vs. 15, 16: „Maar gelijk Hij, die u geroepen heeft, heilig is, zoo wordt ook gij zelven heilig in al uwen wandel; daarom dat er geschreven is: Zijt heilig, want Ik ben heilig.” — Ps. 5, vs. 5—7: „Want Gij zijt geen God, die lust heeft aan goddeloosheid; de booze zal bij U niet verkeerren. De onzinnigen zullen voor Uwe oogen niet bestaan; Gij haat alle werkers der ongerechtigheid. Gij zult de leugensprekers verdoen; van den man des bloeds en bedrogs heeft de Heere eenen gruwel.”

God is liefde. I Joh. 3, vs. 1: „Ziet, hoe groote

liefde ons de Vader gegeven heeft, namelijk dat wij kinderen Gods genaamd zouden worden."

God is lankmoedig. Jes. 48, vs. 8, 9: „Ook hebt gij ze niet gehoord, ook hebt gij ze niet geweten, ook van toen af is uw oor niet geopend geweest: want Ik heb geweten, dat gij gansch trouwelooslijk handelen zoudt, en dat gij van den buik af een overtreder genoemd zijt. Om Mijns Naams wil zal Ik Mijnen toorn langer uitstellen, en om Mijns roems wil zal Ik, u ten goede, Mij bedwingen, opdat Ik u niet afhouwe." Rom. 9, vs. 22: „En of God, willende Zijnen toorn bewijzen, en Zijne macht bekend maken, met vele lankmoedigheid verdragen heeft de vaten des toorns tot het verderf toebereid." — Hoofdst. 2, vs. 4: „Of veracht gij den rijkdom Zijner goedertierenheid, en verdraagzaamheid, en lankmoedigheid, niet wetende, dat de goedertierenheid Gods u tot bekeering leidt?" II Petr. 3, vs. 9: „God wil niet dat eenigen verloren gaan, maar dat zij allen tot bekeering komen."

God is onbegrijpelijk; d. i. Zoo als Hij is, kan Hij niet ten volle door ons begrepen worden. — Job 11, vs. 7, 8: „Zult gij de onderzoeking Gods vinden? Zult gij tot de volmaaktheid toe den Almachtige vinden? Zij is als de hoogten der hemelen, wat kunt gij doen? dieper dan de hel, wat kunt gij weten?"

God is onveranderlijk; d. i. Hij blijft al wat Hij is. — Jac. 1, vs. 17: „Alle goede gave, en alle volmaakte gifte is van boven, van den Vader der lichten afkomende, bij welken geene verandering is, of schaduw van omkeering." — Ps. 102, vs. 26—28: „Gij hebt voormaals de aarde gegrond, en de hemelen zijn het werk Uwer handen; die zullen vergaan, maar Gij zult staande

blijven, en zij allen zullen als een kleed verouden; Gij zult ze veranderen als een gewaad, en zij zullen veranderd zijn. Maar Gij zijt dezelfde, en Uwe jaren zullen niet geëindigd worden."

God is oneindig volmaakt; d. i. Hij bezit alle volmaakheden. — Ps. 145, vs. 3: „De Heere is groot en zeer te prijzen, en Zijne grootheid is ondoorgrondelijk."

God is rechtvaardig; d. i. Hij geeft en laat een iegelijk het zijne; vordert niet, wat Hij niet gegeven heeft, en geeft, waar niets is, maar wat verkeerd blijven wil, houdt Hij af. — Rom. 2, vs. 6—11: „Welke een iegelijk vergelden zal naar zijne werken: dengenen wel, die met volharding in goed doen, heerlijkheid, en eer, en onverderfelijkheid zoeken, het eeuwige leven; maar dengenen die twistgierig zijn, en die der waarheid ongehoorzaam, doch der ongerechtigheid gehoorzaam zijn, zal verbolgenheid en toorn vergolden worden: verdrukking en benauwdheid over alle ziel des menschen, die het kwade werkt, eerst van den Jood, en ook van den Griek; maar heerlijkheid, en eer, en vrede, een iegelijk, die het goede werkt, eerst den Jood en ook den Griek. Want er is geene aanneming des persoons bij God." Hoofdst. 1, vs. 17, 18: „Want de rechtvaardigheid Gods wordt in het Evangelie geopenbaard uit geloof tot geloof; gelijk geschreven is: Maar de rechtvaardige zal uit het geloof leven. Want de toorn Gods wordt geopenbaard van den hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der menschen, als die de waarheid in ongerechtigheid te onderhouden."

Ezra 9, vs. 15: „O Heere, God van Israël! Gij zijt rechtvaardig: want wij zijn overgelaten ter ontkoming, als het is te dezen dage. Zie, wij zijn voor Uw aange-

zicht in onze schuld, want er is niemand, die voor Uw aangezicht zou kunnen bestaan om zulks."

II Thess. 1, vs. 6, 7: „Alzoo het recht is bij God, verdrukking te vergelden dengenen, die u verdrukken; en u, die verdrukt wordt, verkwikking met ons, in de openbaring van den Heere Jesus van den hemel met de engelen Zijner kracht."

God is waarachtig; d. i. Hij is Zich zelven altijd gelijk; wat Hij zegt, doet Hij: wat Hij belooft, houdt Hij. — Ps. 117: „Looft den Heere, alle heidenen! prijst Hem, alle natiën! Want Zijne goedertierenheid is geweldig over ons, en de waarheid des Heeren is in der eeuwigheid! Hallelujah!"

Vr. Wat moet diegene gelooven, die tot God komt?

Antw. Wie tot God komt, moet gelooven, dat Hij is, en dat Hij een belooner is dergenen, die Hem zoeken.

VAN GOD DEN VADER.

Heidelbergsche Catechismus. 26ste Vraag.

VR. Wat gelooft gij met deze woorden: *Ik geloof in God, den Vader, den Almachtige, Schepper des hemels en der aarde?*

ANTW. Dat de eeuwige Vader onzes Heeren Jesus Christus, die hemel en aarde, met al wat er in is, uit niet geschapen heeft, die ook dezelve nog door

Zijnen eeuwigen raad en voorzienigheid onderhoudt en regeert, om Zijns Zoons Christus wille, mijn God en mijn Vader is; op Wien ik alzoo vertrouw, dat ik niet twijfel, of Hij zal mij met alle nooddrift des lichaams en der ziel verzorgen, en ook al het kwaad, dat Hij mij in dit jammerdal toeschikt, mij ten beste keeren; omdat Hij zulks doen kan als een almachtig God, en ook doen wil als een getrouw Vader.

OP VRAAG EN ANTWOORD 26.

Vr. „*Met alle nooddrift des lichaams en der ziel?*”

Antw. Ja. Gen. 28, vs. 20: „En Jakob beloofde eene gelofte, zeggende: Wanneer God met mij geweest zal zijn, en mij behoed zal hebben op dezen weg, dien ik reize, en mij gegeven zal hebben brood om te eten, en kleederen om aan te trekken....” — I Chron. 4, vs. 9, 10: „Jabez nu was heerlijker dan zijne broeders; en zijne moeder had zijnen naam Jabez genoemd, zeggende: Want ik heb hem met smarten gebaard. Want Jabez riep den God Israëls aan, zeggende: Indien Gij mij rijkelijk zegenen, en mijne landpale vermeederen zult, en Uwe hand met mij zijn zal, en met het kwade alzoo maakt, dat het mij niet smarte! En God liet komen wat hij begeerde.”

Wij mogen bij God aanhouden in het gebed, al was het ook om een spijker of om eene speld, zoo wij maar in Zijne wegen gaan. God gaf aan de kinderen Israëls vleesch en brood uit den hemel; veertig jaren lang verouderden hunne schoenen en kleederen niet. En de on-

dervinding der vromen bevestigt het, dat de getrouwe God nog dezelfde wonderen doet als van ouds. Mocht men er maar acht op geven.

Vr. „Ook al het kwaad ten beste keeren?”

Antw. Ja. Ps. 37, vs. 5: „Wentel uwen weg op den Heere, en vertrouw op Hem, Hij zal het maken.” — Rom. 8, vs. 28: „Wij weten, dat dengenen, die God lief hebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen, die naar Zijn voornemen geroepen zijn.” — Ps. 68, vs. 21: „Die God is ons een God van volkomene zaligheid; en bij den Heere, den Heere, zijn uitkomsten tegen den dood.”

Denken wij slechts aan de geschiedenis van Jozef, en dat Salomo geboren werd uit Bathseba.

Heidelbergsche Catechismus. 27ste Vraag.

VR. Wat verstaat gij door de Voorzienigheid Gods?

ANTW. De almachtige en alomtegenwoordige kracht Gods, door welke Hij hemel en aarde, mitsgaders de schepselen, als met Zijne hand nog onderhoudt, en alzoo regeert, dat loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, spijze en drank, gezondheid en krankheid, rijkdom en armoede, en alle dingen niet bij geval, maar van Zijne vaderlijke hand ons toekomen.

OP VRAAG EN ANTWOORD 27.

Vr. *Welke geschiedenissen bewijzen wel ten sterkste, „dat ons niets bij geval overkomt?”*

Antw. De geschiedenissen van Ahasveros en zijne beide kamerlingen, van Haman, van Mordechai, van Esther; de geschiedenis van Ruth, van Jozef, en bijzonder de geschiedenis, welke dus begint: „En het geschiedde in diezelfde dagen, dat er een gebod uitging van den keizer Augustus, dat de geheele wereld beschreven zou worden.”

Vr. *Wat hebben wij uit dit alles te leeren?*

Antw. Dat, wanneer wij op den Heere betrouwen, ons geen ongeluk kan overkomen, waaruit de Heere ons geen geluk schept, al ging het ons ook gelijk het Job ging. Zoo wij in des Heeren woorden blijven, maakt Hij boven bidden en denken alles goed. Hij maakt de Zijnen tevreden met al Zijne wegen, zoodat wij op het einde Hem loven voor Zijne getrouwigheden. Ps. 42, vs. 12: „Wat buigt gij u neder, o mijne ziel! en wat zijt gij onrustig in mij? hoop op God, want ik zal Hem nog loven; Hij is de menigvuldige verlossing mijns aangezichts, en mijn God.” — Ps. 71, vs. 17: „O God! Gij hebt mij geleerd van mijne jeugd aan, en tot nog toe verkondig ik Uwe wonderen.” — Vs. 20—23: „Gij, die mij vele benauwdheden en kwaden hebt doen zien, zult mij weder levend maken, en zult mij weder ophalen uit de afgronden der aarde. Gij zult mijne grootheid vermeerderen, en mij rondom vertroosten. Ook zal ik U loven met het instrument der luit, uwe trouw, mijn God! Ik zal U psalmzingen met de harp, o Heilige Israëls! Mijne lippen

zullen juichen, wanneer ik U zal psalmzingen, en mijne ziel, die Gij verlost hebt."

Heidelbergsche Catechismus. 28ste Vraag.

Vr. Waartoe dient ons, dat wij weten, dat God alles geschapen heeft, en nog door Zijne Voorzienigheid onderhoudt?

ANTW. Dat wij in allen tegenspoed geduldig, in voorspoed dankbaar zijn mogen, en in alles, wat ons nog toekomen kan, een goed toevoorzicht hebben op onzen getrouwen God en Vader, dat ons geen schepsel van Zijne liefde scheiden zal, aangezien alle schepselen alzoo in Zijne hand zijn, dat zij, tegen Zijnen wil, zich noch roeren noch bewegen kunnen.

OP VRAAG EN ANTWOORD 28.

Vr. *Waarop hebt gij hier bijzonder te letten?*

Antw. Daarop: „dat ik in allen tegenspoed geduldig moge zijn;” aangezien ook krankheid en armoede, indien ik mij zulks niet moedwillig berokkend heb, mij van Gods vaderlijke hand toekomt; — ook: „dat ik in voorspoed niet trotsch, maar dankbaar, nederig en bescheiden moge zijn;” en verder: „dat ik voor de toekomst goeden moed houde.”

Vr. *„Alle schepselen in Zijne hand?”*

Antw. Ja; daardoor gebeurt het, dat zelfs de raven

Elia brood moesten brengen. En o, hoe dikwijls helpt de Heere door de tegenstrijdigste middelen, die ten verderve bereid schenen, even als Daniël uit den leeuwenkuil kwam, en de drie mannen in den vurigen oven bewaard werden. En zoo bekende Laban aan Jakob: (Gen. 31, vs. 29.) „Het ware in de macht mijner hand aan ulieden kwaad te doen; maar de God van ulieder vader heeft tot mij gisteren nacht gesproken, zeggende: Wacht u, van met Jakob te spreken of goed of kwaad.”

VAN GOD DEN ZOON.

Heidelbergsche Catechismus. 29ste Vraag.

Vr. Waarom wordt de Zoon van God „Jesus”, dat is Zaligmaker, genoemd?

Antw. Omdat Hij ons zalig maakt, en van onze zonden verlost; daarbenevens, dat bij niemand anders eenige zaligheid te zoeken of te vinden is.

OP VRAAG EN ANTWOORD 29.

Vr. *Wat beduidt eigenlijk de Naam „Jesus?”*

Antw. Hersteller van eene geheel bedorven massa, en: Terugbrenger van alle welvaart en overvloed; ook: Iemand die ruimte verschaft, die uit de engte, uit de benauwdheid en uit den angst bevrijdt.

Vr. *Hoe heet „Jesus” in het Hebreewsch?*

Antw. Josua.

Vr. *Hoe prijst de gemeente dezen Naam?*

Antw. Hooglied 1, vs. 3: „Uw Naam is eene olie, die uitgestort wordt, daarom hebben U de maagden lief.”

Vr. *Wie gaf onzen Heere dezen Naam?*

Antw. Zijn pleegvader Jozef, en onze Heer kreeg dezen Naam op den dag Zijner besnijdenis.

Vr. *Op wiens bevel gaf Jozef dezen Naam aan den Heere?*

Antw. Op bevel des Engels.

Vr. *Aangezien dat God gewild heeft, dat Jesus „Jesus” heeten zou, waarvoor hebben wij Hem dan in al onzen nood te houden?*

Antw. Juist voor zulk eenen, als Zijn Naam uitdrukt. Jes. 42, vs. 3: „Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken, en de rookende vlaswiek zal Hij niet uitblusschen.”

Vr. *Wie beschrijft in korte woorden des Heeren toekomst in vleesch, en wat deze toekomst onmiddellijk zou voorafgaan?*

Antw. Maleachi 3, vs. 1—6: „Ziet, Ik zende Mijnen engel, die voor Mijn aangezicht den weg bereiden zal; en snellijk zal tot Zijnen tempel komen die Heer, dien gijlieden zoekt, te weten, de Engel des Verbonds, aan denwelken gij lust hebt; ziet, Hij komt, zegt de Heere der heirscharen. Maar wie zal den dag Zijner toekomst verdragen? en wie zal bestaan als Hij verschijnt? Want Hij zal zijn als het vuur van eenen goudsmid, en als zeep der vollers. En Hij zal zitten, louterende, en het zilver reinigende, en Hij zal de kinderen van Levi reinigen, en Hij zal ze doorlouteren als goud, en als zilver: dan zullen zij den Heere spijsoffer toebrengen in gerechtigheid. Dan zal het spijsoffer van Juda en Jerusalem den Heere zoet wezen, als in de oude dagen, en als in de vorige jaren. En Ik zal tot ulieden ten oordeel na-

deren; en Ik zal een snel getuige zijn tegen de toovenaars, en de overspelers, en tegen degenen, die valschelijk zweren, en tegen degenen, die het loon des daglooners met geweld inhouden, die de weduwe, en den wees, en den vreemdeling het recht verkeeren, en Mij niet vreezen, zegt de Heere der heirscharen. Want Ik, de Heere, word niet veranderd; daarom zijt gij, o kinderen Jakobs! niet verteerd." — Hoofdst. 4, vs. 1: „Want ziet, die dag komt, brandende als een oven: dan zullen alle hoogmoedigen, en al wie goddeloosheid doet, een stoppel zijn, en de toekomstige dag zal ze in vlam zetten, zegt de Heere der heirscharen, die hun noch wortel, noch tak laten zal." — Vs. 2: „Uliden daarentegen, die Mijnen Naam vreest, zal de Zon der gerechtigheid opgaan; en er zal genezing zijn onder Zijne vleugelen; en gij zult uitgaan, en toenemen, als mestkalveren." — Vs. 5 en 6: „Ziet, Ik zende ulieden den Profeet Elia, eer dat die groote en die vreeselijke dag des Heeren komen zal. En hij zal het hart der vaderen tot de kinderen wederbrengen, en het hart der kinderen tot hunne vaderen; opdat Ik niet kome, en de aarde met den ban sla."

Heidelbergsche Catechismus. 30ste Vraag.

VR. Gelooven dan die ook aan den eenigen Zaligmaker Jesus, die hunne zaligheid en welvaart bij de heiligen, bij zich zelve, of ergens elders zoeken?

ANTW. Neen zij: maar zij verloochenen met de daad den eenigen Heiland en Zaligmaker Jesus, ofschoon zij Hem met den mond roemen; want van twee één,

of Jesus moet geen volkomen Zaligmaker zijn, of die dezen Zaligmaker met waar geloof aannemen, moeten alles in Hem hebben wat tot hunne zaligheid noodig is.

OP VRAAG EN ANTWOORD 30.

Vr. *Wat zegt de Apostel Petrus daarvan?*

Antw. Hand. 4, vs. 12: „En de zaligheid is in geenen anderen.”

Vr. *Wat zegt Paulus daarvan, dat „wij alles in Hem hebben, wat tot onze zaligheid noodig is?”*

Antw. I Cor. 1, vs. 5—7: „Gij zijt in alles rijk geworden in Hem — alzoo dat het u aan geene gave ontbreekt.” — Col. 2, vs. 9, 10: „Want in Hem woont al de volheid der Godheid lichamelijk; en gij zijt in Hem volmaakt, die het Hoofd is van alle overheid en macht.” — Vs. 3, 6, 7: „In denwelken al de schatten der wijsheid en der kennis verborgen zijn. — Gelijk gij dan Christus Jesus, den Heere, hebt aangenomen, wandelt alzoo in Hem; geworteld en opgebouwd in Hem, en bevestigd in het geloof, gelijkerwijs gij geleerd zijt, overvloedig zijnde in hetzelfde, met dankzegging.” — Hoofdst. 1, vs. 17—20: „En Hij is vóór alle dingen, en alle dingen bestaan te samen door Hem: en Hij is het Hoofd des lichaams, namelijk der Gemeente, Hij, die het Begin is, de Eerstgeborene uit de dooden, opdat Hij in allen de Eerste zou zijn. Want het is des Vaders welbehagen geweest, dat in Hem al de volheid wonen zou; en dat Hij, door Hem vrede gemaakt hebbende door het bloed Zijns kruises, door Hem, zeg ik, alle dingen verzoenen zou tot Zich zelve, hetzij de dingen

die op de aarde, hetzij de dingen, die in de hemelen zijn." — Vs. 21, 22: „En Hij heeft u nu ook verzoend, in het lichaam Zijns vleesch, door den dood, opdat Hij u zou heilig en onberispelijk en onbeschuldiglijk voor Zich stellen. — En onze Heer zegt zelf: „Ik ben de weg en de waarheid en het leven;" en wederom: „Ik ben gekomen, opdat zij het leven hebben, en overvloed hebben." — Ten gevolge daarvan getuigt de Apostel Paulus: (Gal. 1, vs. 8, 9.) „Doch al ware het ook, dat wij, of een engel uit den hemel u een Evangelie verkondigde, buiten hetgeen wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt. Gelijk wij te voren gezegd hebben, zoo zeg ik ook nu wederom: Indien u iemand een Evangelie verkondigt, buiten hetgeen gij ontvangen hebt, die zij vervloekt." — En Phil. 4, vs. 13: „Ik vermag alle dingen door Christus, die mij kracht geeft." — En I Cor. 2, vs. 2: „Want ik heb niet voorgenomen iets te weten onder u, dan Jesus Christus, en dien gekruisigd."

Vr. *Voor welke geesten hebt gij u dan te wachten?*

Antw. Voor dezulken, die schoon zij den Naam Jesus met den mond roemen, toch hunne zaligheid ergens elders zoeken, en dien ten gevolge, een verkeerden wandel leiden.

Hebr. 13, vs. 9: „Wordt niet omgevoerd met verscheidene en vreemde leeringen: want het is goed, dat het hart gesterkt worde door genade."

II Cor. 11, vs. 4: „Want indien degene, die komt, eenen anderen Jesus predikte, dien wij niet gepredikt hebben, of indien gij eenen anderen geest ontvingt, dien gij niet hebt ontvangen, of een ander Evangelie, dat gij niet hebt aangenomen, zoo verdroegt gij hem met recht."

II Tim. 2, vs. 19: „Het vaste fundament Gods staat, hebbende dezen zegel: De Heere kent degenen, die de Zijnen zijn; en: Een iegelijk, die den Naam van Christus noemt, sta af van ongerechtigheid.”

Heidelbergsche Catechismus. 31ste Vraag.

VR. Waarom is Hij „Christus,” dat is „een Gezalfde” genoemd?

ANTW. Omdat Hij van God, den Vader, verordineerd en met den Heiligen Geest gezalfd is, tot onzen Hoogsten Profeet en Leeraar, die ons den verborgen raad en wille Gods van onze verlossing volkomenlijk geopenbaard heeft; en tot onzen eenigen Hoogepriester, die ons met de eenige offerande Zijns lichaams verlost heeft, en ons met Zijne voorbedding steeds voortreedt bij den Vader; en tot onzen eeuwigen Koning, die ons met Zijn Woord en Geest regeert, en ons bij de verworvene verlossing beschut en behoedt.

OP VRAAG EN ANTWOORD 31.

Vr. *Wie heetten vóór Christus in de gemeente „gezalfden Gods”?*

Antw. Koningen, Hoogepriesters, Profeten; welke als zoodanig schaduwen van Christus, den eenigen Gezalfde waren, en ook de zalving van den Zoon Gods hadden.

Vr. *Waar is „Zijne zalving” voorzien?*

Antw. Jes. 11, vs. 1, 2: „Want er zal een rijsje

voortkomen uit den afgehouden tronk van Isaï, en een scheut uit zijne wortelen zal vrucht voortbrengen. En op Hem zal de Geest des Heeren rusten, de Geest der wijsheid en des verstands, de Geest des raads en der sterkte, de Geest der kennis en der vreeze des Heeren." Jes. 61, vs. 1: „De Geest des Heeren Heeren is op Mij, omdat de Heere Mij gezalfd heeft."

Vr. *Waar is van „Zijn profetisch ambt" voorzegd?*

Antw. Mozes zegt: (Deuter. 18, vs. 15.) „Eenen Profeet, uit het midden van u, uit uwe broederen, als mij, zal u de Heere, uw God, verwekken: naar Hem zult gij hooren."

En van dezen Profeet zijn de woorden: (Ps. 40, vs. 11.) „Uwe gerechtigheid bedek Ik niet in het midden Mijns harten; Uwe waarheid en Uw heil spreek Ik uit; Uwe weldadigheid en Uwe trouw verheel Ik niet in de groote gemeente."

Ps. 22, vs. 23: „Ik zal Uwen naam Mijnen broederen vertellen; in het midden der gemeente zal Ik U prijzen."

Vr. *Waar is dat voorzegd, dat Christus den wille Gods zou doen, en dien ons openbaren?*

Antw. Ps. 40, vs. 9: „Ik heb lust, o Mijn God! om Uw welbehagen te doen; en Uwe Wet is in het midden Mijns ingewands." — Spr. 8, vs. 6—10: „Hoort, want Ik zal vorstelijke dingen spreken, en de opening Mijner lippen zal enkel billijkheid zijn. Want Mijn gehemelte zal de waarheid bedachtelijk uitspreken, en de goddeloosheid is Mijnen lippen een gruwel. Al de redenen Mijns monds zijn in gerechtigheid, er is niets verdraaids, noch verkeerds in. Zij zijn allen recht voor dengenen, die verstandig is, en rechtmatig voor degenen, die wetenschap vinden. Neemt Mijne tucht aan, en niet

zilver, en wetenschap, meer dan het uitgelezen uitgegraven goud." — Spr. 9, vs. 1—6: „De opperste Wijsheid heeft haar huis gebouwd, Zij heeft hare zeven pilaren gehouwen. Zij heeft haar slachtvee geslacht, Zij heeft haren wijn gemengd; ook heeft Zij hare tafel toegericht. Zij heeft hare dienstmaagden uitgezonden; Zij noodigt op de tinnen van de hoogten der stad: Wie is slecht? hij keere zich herwaarts! tot den verstandelooze zegt Zij: Komt, eet van mijn brood, en drinkt van den wijn, dien Ik gemengd heb. Verlaat de slechtheden, en leeft; en treedt in den weg des verstands."

Vr. *Waar is van „Zijn Hoogepriesterlijk ambt” voorzegd?*

Antw. Ps. 110, vs. 4: „De Heere heeft gezworen, en het zal Hem niet berouwen: Gij zijt Priester in eeuwigheid, naar de ordening van Melchizédek."

Vr. *Wie was Melchizédek?*

Antw. Een schaduwbeeld van onzen eenigen Hoogepriester en Koning. Hebr. 6, vs. 20: „Daar de voorlooper voor ons is ingegaan, namelijk Jesus, naar de ordening van Melchizédek, een Hoogepriester geworden zijnde in eeuwigheid."

Vr. *Waar is van „Christus' koninkrijk” voorzegd?*

Antw. Ps. 45, vs. 2: „Mijn hart geeft eene goede rede op; ik zegge mijne gedichten uit van eenen Koning." — Vs. 7, 8: „Uw troon, o God! is eeuwiglijk en altoos; de scepter Uws Koninkrijks is een scepter der rechtmatigheid. Gij hebt gerechtigheid lief, en haat goddeloosheid; daarom heeft U, o God, Uw God gezalfd met vreugde-olie boven Uwe medegenooten."

Ps. 72, vs. 4. „Hij zal de ellendigen des volks richten, Hij zal de kinderen des nooddriftigen verlossen,

en den verdrukker verbrijzelen.” — Vs. 8: „En Hij zal heerschen van de zee tot aan de zee, en van de rivier tot aan de einden der aarde.” — Vs. 12—14: „Want Hij zal de nooddruftige redden, die daar roept, mitsgaders den ellendige, en die geen’ helper heeft. Hij zal den arme en nooddruftige verschoonen, en de zielen der nooddruftigen verlossen. Hij zal hunne zielen van list en geweld bevrijden, en hun bloed zal dierbaar zijn in Zijne oogen.”

Jes. 32, vs. 1: „Ziet, een Koning zal regeeren in gerechtigheid.”

Jerem. 33, vs. 15, 16: „In die dagen, en te dier tijd zal Ik David eene Spruit der gerechtigheid doen uitspruiten; en Hij zal recht en gerechtigheid doen op aarde. In die dagen zal Juda verlost worden, en Jerusalem zeker wonen, en deze is, die haar roepen zal: De Heere, onze gerechtigheid.” — Jerem. 30, vs. 21: „En Zijn Heerlijke zal uit Hem zijn, en Zijn Heerscher uit het midden van Hem voortkomen; en Ik zal Hem doen naderen, en Hij zal tot Mij genaken: want wie is hij, die met zijn hart borg worde, om tot Mij te genaken? spreekt de Heere.”

Hosea 3, vs. 5: „Daarna zullen zich de kinderen Israëls bekeeren, en zoeken den Heere, hunnen God, en David, hunnen koning; en zij zullen vreezende komen tot den Heere en tot Zijne goedheid, in het laatste der dagen.”

Ezech. 34, vs. 23: „En Ik zal eenen eenigen Herder over hen verwekken, en Hij zal hen weiden, namelijk Mijnen Knecht David; die zal ze weiden, en die zal hun tot eenen Herder zijn.”

Ps. 89, vs. 37, 38: „Zijn zaad zal in der eeuwigheid zijn, en Zijn troon zal voor Mij zijn gelijk de zon. Hij

zal eeuwiglijk bevestigd worden, gelijk de maan; en de Getuige in den hemel is getrouw."

Heidelbergse Catechismus. 32ste Vraag.

Vr. Maar waarom wordt gij een Christen genoemd?

ANTW. Omdat ik door het geloof een lidmaat van Christus, en alzoo Zijner zalving deelachtig ben; opdat ik Zijnen Naam bekenne, en mij zelven tot een levend dankoffer Hem offere, en met een vrij en goed geweten, in dit leven, tegen de zonde en den duivel strijde, en hier namaals in eeuwigheid met Hem over alle schepselen regeere.

OP VRAAG EN ANTWOORD 32.

Vr. *Hoe werd de naam „Christen” in het eerst gebruikt?*

Antw. Als een scheldnaam. Hand. 11, vs. 26: „En het is geschied, dat zij een geheel jaar samen vergaderden in de gemeente en eene groote schare leerden; en dat de discipelen eerst te Antiochië Christenen genoemd werden.” — I Petr. 4, vs. 14—16: „Indien gij gesmaad wordt om den Naam van Christus, zoo zijt gij zalig: want de Geest der heerlijkheid, en de Geest Gods rust op u. Wat hen aangaat, Hij wordt wel gelasterd, maar wat u aangaat, Hij wordt verheerlijkt. Doch dat niemand van u lijde als een doodslager, of dief, of kwaaddoener, of als een, die zich met eens anders doen bemoeit; maar

indien iemand lijdt als een Christen, die schame zich niet, maar verheerlijke God in dezen deele."

Vr. *Wat zegt Johannes daarvan, „dat wij Zijner zalving deelachtig zijn”?*

Antw. I Joh. 2, vs. 20: „Doch gij hebt de zalving van den Heilige, en gij weet alle dingen.” — Vs. 27: „En de zalving, die gijlieden van Hem ontvangen hebt, blijft in u, en gij hebt niet van noode, dat iemand u leere; maar gelijk de zalving u leert van alle dingen, zoo is zij ook waarachtig, en is geene leugen; en gelijk zij u geleerd heeft, zoo zult gij in Hem blijven.”

Vr. *Wat bedreigt de Heere dengenen, die Zijn’ Naam niet belijden, maar verloochenen?*

Antw. Mark. 8, vs. 38: „Want zoo wie zich Mijns en Mijner woorden zal geschaamd hebben, in dit over-spelig en zondig geslacht, diens zal Zich de Zoon des menschen ook schamen, wanneer Hij zal komen in de heerlijkheid Zijns Vaders, met de heilige engelen.”

Vr. *Wat zegt de Apostel van „een vrij en goed geweten”?*

Antw. Hebr. 9, vs. 13, 14: „Want indien het bloed der stieren en bokken, en de asch der jonge koe, besprengende de onreinen, hen heiligt tot de reinigheid des vleesch: hoe veel te meer zal het bloed Christi, die door den eeuwig Geest Zich zelve Gode onstraffelijk opgeofferd heeft, uw geweten reinigen van doode werken, om den levenden God te dienen?”

Vr. *Wat zegt de Apostel van „den strijd tegen de zonde en den duivel”?*

Antw. I Petr. 4, vs. 1, 2: „Dewijl dan Christus voor ons in het vleesch geleden heeft, zoo wapent gij u ook met dezelve gedachte, namelijk dat wie in het vleesch geleden heeft, die heeft opgehouden van de zonde; om

nu niet meer naar de begeerlijkheden der menschen, maar naar den wil van God, den tijd, die overig is in het vleesch te leven."

I Petr. 5, vs. 8, 9: „Zijt nuchteren, en waakt; want uwe tegenpartij, de duivel, gaat om als een brieschende leeuw, zoekende wien hij zou mogen verslinden. Denwelken wederstaat, vast zijnde in het geloof, wetende, dat hetzelfde lijden aan uwe broederschap, die in de wereld is, volbracht wordt." — Vergel. Hebr. 12, vs. 1: „Daarom dan ook, alzoo wij zoo groot eene wolk der getuigen rondom ons hebben liggende, laat ons afleggen alle last, en de zonde, die ons lichtelijk omringt, en laat ons met lijdzaamheid loopen de loopbaan, die ons voorgesteld is."

Rom. 12, vs. 1: „Ik bid u dan, broeders! door de ontfermingen Gods, dat gij uwe lichamen stelt tot eene levende, heilige en Gode welbehagelijke offerande, welke is uwe redelijke godsdienst."

Vr. *Wat zegt de Apostel Paulus van „onze toekomstige regeering met den Heere”?*

Antw. II Tim. 2, vs. 12: „Indien wij verdragen, wij zullen ook met Hem heerschen."

Vr. *En wat onze Heere?*

Antw. Openb. 3, vs. 21: „Die overwint, Ik zal hem geven met Mij te zitten in Mijnen troon, gelijk als Ik overwonnen heb, en ben gezeten met Mijnen Vader in Zijnen troon."

Vr. *En welke zijn die schepselen, over welke wij namaals met den Heere regeeren zullen?*

Antw. Onder anderen de engelen. I Cor. 6, vs. 3: „Weet gij niet, dat wij de engelen oordeelen zullen?"

Heidelbergse Catechismus. 33ste Vraag.

Vr. Waarom is Hij Gods eeniggeboren Zoon genoemd, zoo wij toch ook Gods kinderen zijn?

ANTW. Daarom, dat Christus alleen de eeuwige natuurlijke Zoon Gods is; maar wij zijn om Zijnentwille, uit Genade, tot kinderen Gods aangenomen.

OP VRAAG EN ANTWOORD 33.

Vr. *Wat zegt de Apostel Johannes daarvan?*

Antw. Joh. 1, vs. 11—14: „Hij is gekomen tot het Zijne, en de Zijnen hebben Hem niet aangenomen. Maar zoo velen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht gegeven kinderen Gods te worden, namelijk die in Zijnen Naam gelooven; welke niet uit den bloede, noch uit den wil des vleesches, noch uit den wil des mans, maar uit God geboren zijn. En het Woord is vleesch geworden, en heeft onder ons gewoond (en wij hebben Zijne heerlijkheid aanschouwd, eene heerlijkheid als des Eeniggeboren van den Vader), vol van genade en waarheid.”

Heidelbergse Catechismus. 34ste Vraag.

Vr. Waarom noemt gij Hem onzen Heer?

ANTW. Omdat Hij ons, met lichaam en ziel, van al onze zonden, niet met goud of met zilver, maar

met Zijn dierbaar bloed, gekocht, en van alle geweld des duivels verlost, en ons alzoo Zich tot een eigendom gemaakt heeft.

OP VRAAG EN ANTWOORD 34.

Vr. *Wat zegt de Profeet Zacharia van „onze verlossing door het bloed Christi”?*

Antw. Zach. 9, vs. 11: „U ook aangaande, o Zion! door het bloed uws verbonds, heb Ik uwe gebondenen uit den kuil, daar geen water in is, uitgelaten”

Vr. *En wat de Apostel Paulus?*

Antw. I Cor. 6, vs. 20: „Want gij zijt duur gekocht; zoo verheerlijkt dan God in uw lichaam en in uwen geest, welke Godes zijn.” — En Hebr. 2, vs 14, 15: „Overmits dan de kinderen des vleesches en bloeds deelachtig zijn, zoo is Hij ook desgelijks derzelver deelachtig geworden, opdat Hij door den dood te niet doen zou dengenen, die het geweld des doods had, dat is den duivel: en verlossen zou al degenen, die met vreeze des doods, door al hun leven, der dienstbaarheid onderworpen waren.” — Rom. 5, vs. 9: „Veel meer dan, zijnde nu gerechtvaardigd door Zijn bloed, zullen wij door Hem behouden worden van den toorn.”

Heidelbergsche Catechismus. 35ste Vraag.

VR. Wat is dat gezegd: „Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de Maagd Maria”?

ANTW. Dat de eeuwige Zoon van God, die waar-

achtig en eeuwig God is en blijft, eene ware mensche-lijke natuur, uit het vleesch en bloed der maagd Maria, door de werking des Heiligen Geestes, aangenomen heeft; opdat Hij ook het ware Zaad van David zij, Zijnen broederen in alles gelijk, uitgenomen de zonde.

OP VRAAG EN ANTWOORD 35.

Vr. *Wat voorzegt de Profeet Jesaja van Christi tweevoudige natuur?*

Antw. Jes. 9, vs. 5: „Een kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven.”

Vr. *Heeft Jesaja ook Zijne geboorte uit de maagd voorzegt?*

Antw. Ja; Hoofdst. 7, vs. 14: „Ziet, eene (Hebr. de) maagd zal zwanger worden, en zij zal eenen Zoon baren, en Zijnen Naam Immanuël heeten.”

Vr. *Wie van de Profeten heeft den Naam Zijner geboortestad genoemd?*

Antw. Micha; Hoofdst. 5, vs. 1: „En gij, Bethlehem Efrata! zijt gij klein om te wezen onder de duizenden van Juda? Uit u zal Mij voortkomen, die een Heerscher zal zijn in Israël, en wiens uitgangen zijn van ouds, van de dagen der eeuwigheid.”

Vr. *Wie voorzeide den tijd Zijner geboorte?*

Antw. Daniël; Hoofdst. 9, vs. 24: „Zeventig weken zijn bestemd over Uw volk, en over Uwe heilige stad, om de overtreding te sluiten, en om de zonden te verzegelen, en om de ongerechtigheid te verzoenen en om eene eeuwige gerechtigheid aan te brengen, en om het gezicht, en den Profeet te verzegelen, en om de heilichheid der heiligheden te zalven.”

Vr. *Wie heeft het voorzien, dat Hij uit den zaden Davids zijn zoude?*

Antw. Jesaja; Hoofdst. 11, vs. 1, 2: Want er zal een rijstje voortkomen uit den afgehouwen tronk van Isaï, en een scheut uit zijne wortelen zal vrucht voortbrengen. En op Hem zal de Geest des Heeren rusten, de Geest der wijsheid en des verstands, de Geest des raads en der sterkte, de Geest der kennis en der vreeze des Heeren." — Zie ook II Sam. 7, vs. 12, 13: „Wanneer uwe dagen zullen vervuld zijn, en gij met uwe vaderen zult ontslapen zijn, zoo zal Ik uw zaad na u doen opstaan, dat uit uw lijf voortkomen zal, en Ik zal Zijn koninkrijk bevestigen. Die zal Mijnen Naam een huis bouwen; en Ik zal den stoel Zijns koninkrijks bevestigen tot in eeuwigheid."

Vr. *Wie voorzegt Zijn optreden in den tempel te Jerusalem?*

Antw. Haggai; Hoofdst. 2, vs. 7—10: „Want zoo zegt de Heere der heirscharen: Nog eens, een weinig tijds zal het zijn; en Ik zal de hemelen, en de aarde, en de zee, en het drooge doen beven. Ja Ik zal de heidenen doen beven, en zij zullen komen tot den Wensch aller heidenen, en Ik zal dit huis met heerlijkheid vervullen, zegt de Heere der heirscharen. Mijne is het zilver, en Mijne is het goud, spreekt de Heere der heirscharen. De heerlijkheid van dit laatste huis zal grooter worden, dan van het eerste, zegt de Heere der heirscharen; en in deze plaats zal Ik vrede geven, spreekt de Heere der heirscharen."

Vr. *Hoe kon Maria, daar zij toch tot de zondaren behoorde, den Heere onbevlekt ontvangen?*

Antw. Dáárdoor, dat zij geloofd heeft. — Luc. 1, vs. 45: „En zalig is zij, die geloofd heeft."

Vr. *Hoe drukt de engel zich uit over het „ontvangen door de werking des Heiligen Geestes”?*

Antw. Luc. 1, vs. 35: „De Heilige Geest zal over u komen, en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwē; daarom ook dat Heilige, dat uit u geboren zal worden, zal Gods Zoon genaamd worden.”

Vr. *Hoe heet die zonde, waaruit alle andere zonden voortkomen?*

Antw. Ongehoorzaamheid; Rom. 5, vs. 12: „Daarom gelijk door éénen mensch de zonde in de wereld ingekomen is, en door de zonde de dood; en alzoo de dood tot alle menschen doorgedaan is, in welken allen gezondigd hebben.” — Vs. 19: „Want gelijk door de ongehoorzaamheid van dien éénen mensch velen tot zondaars gesteld zijn geworden, alzoo zullen ook door de gehoorzaamheid van éénen velen tot rechtvaardigen gesteld worden.”

En zóó luiden de woorden onzes Heeren: (Jes. 50, vs. 5.) „De Heere Heere heeft Mij het oor geopend, en Ik ben niet wederspannig, Ik wijk niet achterwaarts.”

Vr. *Wie heeft dat voorzēgd, dat onze Heer uit Egypte zou komen?*

Antw. Hosea; Hoofdst. 11, vs. 1: „Als Israēl een kind was, toen heb Ik hem liefgehad, en Ik heb Mijnen Zoon uit Egypte geroepen.”

Heidelbergsche Catechismus. 36ste Vraag.

Vr. Wat nuttigheid bekomt gij door de heilige ontvanging en geboorte van Christus?

ANTW. Dat Hij onze Middelaar is, en met Zijne

onschuld en volkomene heiligheid, mijne zonden, waarin ik ontvangen en geboren ben, voor Gods aangezicht bedekt.

OP VRAAG EN ANTWOORD 36.

Vr. *Bewijs mij zulks uit de Heilige Schrift?*

Antw. Luk. 2, vs. 22 lezen wij: „En als de dagen harer reiniging vervuld waren, naar de wet van Mozes;...” Dit heeft zoowel betrekking op de moeder als op het kind en niet op de moeder alleen. Naar de wet maakte het kind de moeder onrein, omdat het ontvangen en geboren werd als een kind, dat aan de verdoemenis onderworpen was. Daar nu onze Heer van den Heiligen Geest ontvangen was en als „het heilige” geboren werd, behoeften Maria en het kind de reiniging niet, dan voor zooverre onze Heer van Zijne geboorte al reeds onder de wet gesteld werd, om de ongerechtigheid te dragen, waarin wij ontvangen en geboren worden.

Heidelbergsche Catechismus. 37ste Vraag.

Vr. Wat verstaat gij door het woordje: geleden?

Antw. Dat Hij aan lichaam en ziel, den ganschen tijd Zijns levens op de aarde, maar inzonderheid aan het einde Zijns levens, den toorn Gods tegen de zonde van het gansche menschelijk geslacht gedragen heeft; opdat Hij met Zijn lijden, als met het eenige zoenoffer, ons lichaam en ziel van de

eeuwige verdoemenis verlost, en ons Gods genade, gerechtigheid en het eeuwige leven verwierve.

OP VRAAG EN ANTWOORD 37.

Vr. *Waar zegt de Apostel Petrus, dat de Geest Christi in de Profeten te voren getuigd heeft het lijden, dat op den Heere komen zou en de heerlijkheid daarna volgende?*

Antw. I Petr. 1, vs. 10—12: „Van welke zaligheid ondervraagd en onderzocht hebben de Profeten, die geprofeteerd hebben van de genade, aan u geschied: onderzoekende op welken of hoedanigen tijd de Geest Christi die in hen was, beduidde en te voren getuigde het lijden, dat op Christus komen zou, en de heerlijkheid daarna volgende. Denwelken geopenbaard is, dat zij niet zich zelve, maar ons bedienden deze dingen, die u nu aangediend zijn, bij degenen, die u het Evangelie verkondigd hebben door den Heiligen Geest, die van den hemel gezonden is; in welke dingen de engelen begeerig zijn in te zien.”

Vr. *Wie voorzegt Christus' lijden door de hardnekkigheid dergenen, die zich zelve rechtvaardigen?*

Antw. David, in onderscheiden psalmen, vooral Ps. 41, vs. 6—9: „Mijne vijanden spreken kwaad van Mij, zeggende: Wanneer zal Hij sterven, en Zijn Naam vergaan? En zoo iemand van hen komt, om Mij te zien, hij spreekt valsheid, zijn hart vergadert zich onrecht; gaat hij uit naar buiten, hij spreekt er van. Al mijne haters mompelen te samen tegen Mij, zij bedenken tegen Mij hetgeen Mij kwaad is, zeggende: Een Belials stuk kleeft Hem aan; en Hij die nederligt, zal niet weder

opstaan." — Ps 69, vs. 5: Die Mij zonder oorzaak haten, zijn meer dan de haren Mijns hoofds; die Mij zoeken te vernielen, die Mij om valsche oorzaken vijand zijn, zijn machtig geworden: wat Ik niet geroofd heb, moet Ik alsdan wedergeven."

Vr. Wie voorzegt den koninklijken intocht onzes Heeren in Jerusalem vóór Zijn lijden?

Antw. Zach. 9, vs 9: „Verheug u zeer, gij dochter Zions! juich, gij dochter Jerusalems! Zie, uw Koning zal u komen, rechtvaardig, en Hij is een Heiland; arm, en rijdende op eenen ezel, en op een veulen, een jong der ezellinnen."

Vr. En wie voorzegt Zijnen ijver voor het huis Zijns Vaders, in het uitdrijven van de koopers en verkoopers uit den tempel?

Antw. David; Ps. 69, vs. 10: „Want de ijver van Uw huis heeft Mij verteerd."

Vr. In welke psalmen klaagt onze Heer over Judas, den verrader?

Antw. In onderscheiden psalmen, bijzonder Ps. 41, vs. 10: „Zelfs de man Mijns vredes, op welken Ik vertrouwde, die Mijn brood at, heeft de verzenen tegen Mij grootelijks verheven." — Ps. 55, vs. 13—15: „Want het is geen vijand, die Mij hoont, anders zou Ik het hebben gedragen; het is Mijn hater niet, die zich tegen Mij groot maakt, anders zou Ik Mij voor hem verborgen hebben. Maar gij zijt het, o mensch, als van Mijne waardigheid, Mijn leidsman, en Mijn bekende!" — Ps. 69, vs. 26: „Hun paleis zij verwoest; in hunne tenten zij geen inwoner." — Ps. 109, vs. 8: „Een ander neme zijn ambt."

Vr. Is het ook voorzegt, dat Christus voor dertig zilverlingen zou verkocht worden?

Antw. Ja; Zach. 11, vs. 12: „Want Ik had tot hen-

lieden gezegd: Indien het goed is in uwe oogen, brengt Mijnen loon, en zoo niet, laat het na. En zij hebben Mijn loon gewogen, dertig zilverlingen."

Vr. *Wat is van Christus voorzegd in den 22sten Psalm?*

Antw. Zijne kruisiging. — Vs. 17: „Want honden hebben Mij omsingeld, eene vergadering der boosdoeners heeft Mij omgeven; zij hebben Mijne handen en Mijne voeten doorgraven."

Dat men het lot over Zijne kleederen zou werpen. — Vs. 19: „Zij deelen mijne kleederen onder zich, en werpen het lot over Mijn gewaad."

Hoe men Hem bespot heeft. — Vs. 7—9: „Maar Ik ben een worm en geen man, een smaad van menschen en veracht van het volk. Allen, die Mij zien, bespotten Mij; zij steken de lip uit, zij schudden het hoofd, zeggende: Hij heeft het op den Heere gewenteld, dat Hij Hem nu uithelpe, dat Hij Hem redde, dewijl Hij lust aan Hem heeft." — Vs. 14: „Zij hebben hunnen mond tegen Mij opgesperd, als een verscheurende en brullende leeuw."

Zijnen grooten dorst. — Vs. 18: „Mijne kracht is verdroogd als een potscherf, en Mijne tong kleeft aan Mijn gehemelte; en Gij legt Mij in het stof des doods." (Zoo ook Ps. 69, vs. 22: „Ja zij hebben Mij gal tot Mijne spijsje gegeven; en in Mijnen dorst hebben zij Mij edik te drinken gegeven.")

Zijn „van God verlaten zijn." — Vs. 2: „Mijn God, Mijn God! waarom hebt Gij Mij verlaten?"

En de vrucht van Zijn lijden. — Vs. 26, 27: „Van U zal Mijn lof zijn, in eene groote gemeente; Ik zal Mijne geloften betalen in tegenwoordigheid dergenen, die Hem vreezen. De zachtmoedigen zullen eten

en verzadigd worden, zij zullen den Heere prijzen, die Hem zoeken; ulieder hart zal in eeuwigheid leven."

Vr. *En wat is van het lijden van Christus voorzeggd, Jes. 52 en 53?*

Antw. Zijne verachte gedaante. — Hoofdst. 52, vs. 14: „Gelijk als velen zich over U ontzet hebben, alzoo verdorven was Zijn gelaat, meer dan van iemand, en Zijne gedaante, meer dan van andere menschen-kinderen."

Dat Hij echter zoo onze verlossing aanbrengen en vele volken met Zijn bloed besprengen zou. — Vs. 15: „Alzoo zal Hij vele heidenen besprengen, ja de koningen zullen hunnen mond over Hem toehouden; want denwelken het niet verkondigd was, die zullen het zien, en welke het niet gehoord hebben, die zullen het verstaan."

Dat men in Gethsemané tot Hem zou uitgaan als tot eenen moordenaar, en dat Hij tusschen kwaaddoeners zou gekruisigd worden. — Hoofdst. 53, vs. 12: „Omdat Hij Zijne ziel uitgestort heeft in den dood, en met de overtreders is geteld geweest."

Zijn gebed aan het kruis: Vader! vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen! Vs. 12: „En voor de overtreders gebeden heeft."

Zijne rijke begrafenis. — Vs. 9: „Men heeft Zijn graf bij de goddeloozen gesteld, en Hij is bij de rijken in Zijnen dood geweest."

Zijne onschuld. — Vs. 9: „Omdat Hij geen onrecht gedaan heeft, noch bedrog in Zijnen mond geweest is."

Zijn vrijwillig lijden en Zijn geduld. — Vs. 7: „Als dezelve geëischt werd, toen werd Hij verdrukt; doch Hij deed Zijnen mond niet open: als een lam werd Hij ter slachting geleid, en als een schaap, dat stom

is voor het aangezicht zijner scheeders, alzoo deed Hij Zijnen mond niet open."

De smaad van Zijn kruis, en hoe men Hem van den beginne af niet geacht heeft. — Vs. 2, 3: „Want Hij is als een rijse voor Zijn aangezicht opgeschoten, en als een wortel uit eene dorre aarde; Hij had geene gedaante noch heerlijkheid: als wij Hem aanzagen, zoo was er geene gestalte, dat wij Hem zouden begeerd hebben. Hij was veracht, en de onwaardigste onder de menschen, een man van smarten, en verzocht in krankheid: en een iegelijk was als verbergende het aangezicht voor Hem; Hij was veracht, en wij hebben Hem niet geacht."

Onze verkeerdheid en Zijne zondaarsliefde. — Vs. 4: „Waarlijk Hij heeft onze krankheden op Zich genomen, en onze smarten heeft Hij gedragen; doch wij achtten Hem, dat Hij geplaagd, van God geslagen en verdrukt was."

Hoe Hij onze schuld en straf heeft gedragen. — Vs. 5: „Maar Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld; de straf, die ons den vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijne striemen is ons genezing geworden."

Hoe God Zich daarbij met ons, Zijne vijanden, verzoend heeft, door onzer aller ongerechtigheid op Zijn eigen, heilig Kind te werpen. — Vs. 6: „Wij dwaalden allen als schapen, wij keerden ons een iegelijk naar zijnen weg, doch de Heere heeft ons aller ongerechtigheid op Hem doen aanloopen."

Hoe Zijn lijden een verzoenend, en een voldoevend lijden is geweest. — Vs. 7: „Als dezelve (de betaling van onze schuld) geëischt werd, toen werd Hij verdrukt."

De vrucht van Zijn lijden. — Vs. 10, 11: „Als Zijne ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zoo zal Hij zaad zien; Hij zal de dagen verlengen; en het welbehagen des Heeren zal door Zijne hand gelukkiglijk voortgaan. Om den arbeid Zijner ziel zal Hij het zien, en verzadigd worden; door Zijne kennis zal Mijn Knecht, de Rechtvaardige, velen rechtvaardig maken, want Hij zal hunne ongerechtigheden dragen.”

Vr. Is van Zijn lijden nog meer voorzgd?

Antw. Ja; dat men Hem gegeeseld en in het aangezicht gespuwd heeft. — Jes. 50, vs. 6: „Ik geef Mijnen rug dengenen, die Mij slaan, en Mijne wangen dengenen, die Mij het haar uitplukken; Mijn aangezicht verberg Ik niet voor smaadheden en speeksel.” Dat men Hem met roeden geslagen heeft. — Micha 4, vs. 14: „Zij zullen den Rechter Israëls met de roede op het kinnebakken slaan.”

Ook heeft Zacharia voorzgd, dat in Gethsemané al Zijne discipelen Hem verlaten zouden. — Hoofdst. 13, vs. 7: „Zwaard! ontwaak tegen Mijnen Herder, en tegen den Man, die Mijn metgezel is, spreekt de Heere der heirscharen: sla dien Herder en de schapen zullen verstrooid worden; maar Ik zal Mijne hand tot de kleinen wenden.

Ook van de wonden in Zijne handen. — Hoofdst. 13, vs. 6: „En zoo iemand tot Hem zegt: Wat zijn deze wonden in Uwe handen? zoo zal Hij zeggen: Het zijn de wonden, waarmede Ik geslagen ben, in het huis Mijner liefhebbers.”

Ook van de wonde in Zijne zijde. — Hoofdst. 12, vs. 10: „En zij zullen Mij aanschouwen, dien zij doorstoken hebben.”

En van Zijne zevenvoudige verwonding. — Hoofdst. 3, vs. 9: „Want ziet, aangaande dien steen, welken Ik gelegd heb voor het aangezicht van Josua, op dien éenen steen zullen zeven oogen wezen.”

Dat men Hem geen been zoude kunnen breken — voorzegt Mozes: (Exod. 12, vs. 45.) „En gij zult geen been daaraan breken.”

Heidelbergsche Catechismus. 38ste Vraag.

Vr. Waarom heeft Hij onder den rechter Pontius Pilatus geleden?

Antw. Opdat Hij onschuldig onder den wereldlijken rechter veroordeeld zijnde, ons daarmede van het strenge oordeel Gods, dat over ons gaan zou, bevrijdde.

OP VRAAG EN ANTWOORD 38.

Vr. *Wat zegt Petrus daarvan?*

Antw. Hand. 3: vs. 13: „De God Abrahams, en Isaks, en Jacobs, de God onzer vaders, heeft Zijn Kind Jesus verheerlijkt, welken gij overgeleverd hebt, en hebt Hem verloochend voor het aangezicht van Pilatus, als hij oordeelde, dat men Hem zoude loslaten.” — Hoofdst. 2, vs. 23: „Dezen, door den bepaalden raad en vóorkennis Gods overgegeven zijnde, hebt gij genomen, en door de handen der onrechtvaardigen aan het kruis gehecht en gedood.”

Heidelbergse Catechismus. 39te Vraag.

Vr. Heeft het iets meer in, dat Hij gekruisigd is geweest, dan dat Hij een' anderen dood gestorven ware?

ANTW. Ja het, want daardoor ben ik zeker, dat Hij de vervloeking die op mij lag, op Zich geladen heeft, want de dood des kruises was van God vervloekt.

OP VRAAG EN ANTWOORD 39.

Vr. *Waarom was de dood aan het kruis, door God vervloekt?*

Antw. De hooge God heeft altijd tot den mensch willen komen op aarde, daarom behoort de mensch bij den grond te blijven en van het Woord, van genade, van het geloof te leven; maar dat wil de mensch niet, hij wil altijd hooger dan hij gaan kan, zoo wordt hij te schande, en treft hem de vloek.

Want zoo spreekt God: (Exod. 12, vs. 12.) „Wacht u op den berg te klimmen.” Daarom is het eene God-onteerende onderneming van het vleesch, tot God te willen opgaan in eigen kracht, wijsheid en rechtvaardigheid. Bij zoodanige onderneming blijft het tusschen hemel en aarde hangen. Voor deze onze zonde, waarop de dood staat, stierf onze Heer, hangende tusschen hemel en aarde, met vastgenagelde handen en voeten, dus als iemand, die niets kon doen.

Heidelbergse Catechismus. 40ste Vraag.

Vr. Waarom heeft Christus zich tot in den dood moeten vernederen?

Antw. Daarom, dat van wege de gerechtigheid en waarheid Gods, niet anders voor onze zonden kon betaald worden, dan door den dood des Zoons Gods.

OP VRAAG EN ANTWOORD 40.

Vr. *Waarom door „den dood des Zoons Gods“?*

Antw. Onze dood is — naar Gods rechtvaardig en onherroepelijk woord: „Ten dage, als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven,” — een eeuwige dood. Zou de genade heerschappij houden, Gods gerechtigheid voldoening hebben, en Gods waarheid onverkort blijven, zoo moest deze dood verslonden worden. Dit kon alleen geschieden door den dood des Zoons Gods.

Heidelbergse Catechismus. 41ste Vraag.

Vr. Waarom is Hij begraven geworden?

Antw. Om daarmede te betuigen, dat Hij waarlijk gestorven is.

OP VRAAG EN ANTWOORD 41.

Vr. *Weet gij nog eene andere reden voor Zijne begravenis?*

Antw. Ja: God heeft gezegd: Stof zijt gij, en tot

stof zult gij wederkeeren; Christus is in Zijne begrafenis met de aarde tot één geworden voor ons, opdat wij, als wij tot aarde geworden zijn, evenwel uit de aarde weder opkomen.

Vr. *Maar dan had Christus de verderving moeten zien?*

Antw. Naar het menschelijk oordeel was Hij ook ter verderving overgegeven, en zou dus wel geheel met de aarde gelijk gemaakt zijn geweest, ware Hij niet verrezen, vóór de verderving kwam.

Heidelbergse Catechismus. 42ste Vraag.

Vr. Zoo dan Christus voor ons gestorven is, hoe komt het dat wij ook moeten sterven?

Antw. Onze dood is geene betaling voor onze zonden, maar alleen eene afsterving der zonden, en een doorgang tot het eeuwige leven.

Heidelbergse Catechismus. 43ste Vraag.

Vr. Wat verkrijgen wij meer voor nuttigheid uit de offerande en den dood van Christus aan het kruis?

Antw. Dat door Zijne kracht onze oude mensch met Hem gekruisigd, gedood en begraven wordt; opdat de booze lusten des vleesches in ons niet meer regeeren, maar dat wij ons zelve Hem tot eene offerande der dankbaarheid opofferen.

OP VRAAG EN ANTWOORD 43.

Vr. *Wat zegt de Apostel Paulus daarvan?*

Antw. Rom. 6, vs. 6: „Dit wetende, dat onze oude mensch met Hem gekruisigd is, opdat het lichaam

der zonde te niet gedaan worde, opdat wij niet meer de zonde dienen.

Vr. *Maar de booze lusten des vleesches regeeren toch menigmaal zeer in de geloovigen?*

Antw. Zij regeeren niet, maar zij oefenen hunne dwingelandij uit, en dat veroorzaakt het klagen en kermen: „Ik ellendig mensch, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods? (Rom. 7, vs. 24.) — Onder dat alles worden de geloovigen door Christus, die hen gegrepen heeft, vastgehouden; en terwijl zij te midden van hunne ellendigheid, zich aan de genade vastklemmen, bevinden zij niet minder de waarheid en de kracht dezer liefelijke belofte: „De zonde zal over u niet heerschen: want gij zijt niet onder wet, maar onder genade.” (Rom. 6, vs. 14.)

Vr. *Wat beteekent dat: „door den Geest de werkingen des lichaams dooden?”* (Rom. 8, vs. 13.)

Antw. Tegen alle opwelling, bestrijding en beschuldiging in, te vreden zijn met de woorden des Heeren Jesus: „Mijne genade is u genoeg: want Mijne kracht wordt in zwakheid volbracht.” Want als men aan zonde en duivel den door Christus betaalden schuldbrief voorhoudt, zoo moet de telkens weder levend wordende zonde in haren dood terugzinken, waarin zij door Christus' bloed en Geest geworpen is. En de verzoeker vliedt van ons, als wij hem Christus' bloed voorhouden.

Heidelbergsche Catechismus. 44ste Vraag.

Vr. Waarom volgt er, nedergedaald ter helle?

Antw. Opdat ik, in mijne hoogste aanvechtin-

gen, verzekerd zij, en mij ganschelijk vertrooste, dat mijn Heere Christus door Zijne onuitsprekelijke benauwdheid, smarten, verschrikkingen en helsche kwalen, in welke Hij in Zijn gansche lijden, maar inzonderheid aan het kruis, gezonken was, mij van de helsche benauwdheid en pijn verlost heeft.

OP VRAAG EN ANTWOORD 44.

Vr. *Wat moeten deze vraag en dit antwoord beteekenen?*

Antw. Dit antwoord is zeer vertroostend. Men heeft echter aan het artikel „nedergedaald ter helle,” de beteekenis ontleend „dat Christus, terwijl Hij in het graf lag, ter helle nedergedaald is, en Zich dengenen, die daarin lagen, als Overwinnaar heeft getoond, en velen uit dezelve met Zich naar boven gevoerd heeft.” — Dit is ontleend aan eene verkeerde opvatting van het woord „gevangenis”. I Petr. 3, vs. 19: „In denwelken Hij ook, henengegaan zijnde, den geesten, die in de gevangenis zijn, gepredikt heeft”, — en van de woorden in Hoofdst. 4, vs. 6: „den dooden is het Evangelie verkondigd geworden.” — Van daar komt ook de dwaalleer van een vagevuur en van een Hades, (onderwereld) welke zeer oud is. Want de Kerk der wereld, welke later de Roomsche heette, en zich de Katholieke noemt, begon reeds in den apostolischen tijd zich voor de ware Kerk uit te geven en hare dwaalleeringen te verbreiden, welke ook spoedig veel meer geloof vonden, dan de leer der Apostelen. Dit ziet men uit Rom. 16, vs. 17: Ik bid u, broeders! neemt acht op degenen, die tweedracht en ergernissen aanrichten tegen de leer, die gij van ons geleerd hebt; en wijkt af van

dezelve." — II Cor. 11, vs. 3: „Doch ik vrees, dat gelijk de slang Eva door hare arglistigheid bedrogen heeft, alzoo uwe zinnen bedorven worden, om af te wijken van de eenvoudigheid, die in Christus is." — Gal. 3, vs. 1, 2: „O gij, uitzinnige Galaten! wie heeft u betooverd, dat gij der waarheid niet zoudt gehoorzaam zijn; denwelken Jesus Christus voor de oogen te voren geschilderd is geweest, onder u gekruist zijnde? Dit alleen wil ik van u leeren: Hebt gij den Geest ontvangen uit de werken der wet, of uit de prediking des geloofs?" — Evenzoo III Joh. vs. 9: „Ik heb aan de gemeente geschreven: maar Diotrefes, die onder hen zoekt de eerste te zijn, neemt ons niet aan."

Maar den dooden is het Evangelie verkondigd gedurende hun leven; en „gevangenis" is het uitstel van driemaal veertig jaren, hetwelk God, in den tijd van Noach, den ongehoorzamen gaf, opdat zij zich nog mochten bekeeren. Christus is, in den Geest, in en door Noach tot deze ongehoorzamen heen gegaan, en Hij heeft hun in en door Noach berouw en bekeering gepredikt; en de menschen, tot welke Christus toenmaals door Noach predikte, heeten „geesten" in denzelfden zin, waarin Johannes schrijft: „Beproeft de geesten, of zij uit God zijn."

Vr. Was Christus dan in de hel, toen Hij in het graf lag?

Antw. Gewis, voor zoo ver namelijk, als een iegelijk, die gestorven is, tot zijne verrijzenis toe, in de macht des duivels is. Intusschen is de in Jesus ontslapene in de macht des duivels, gelijk een schip onder embargo, maar waarvan de vrijlating reeds eene uitgemaakte zaak is. De ziel is niettemin ook in de handen des Vaders

overgegeven en even zoo zeker in het paradijs, dat is, in den hemel. Ik houd mij bij dit artikel aan de navolgende uitspraken der Heilige Schrift: Onze Heere Jesus sprak aan het kruis: „Vader! in Uwe handen beveel Ik Mijnen Geest;” en in den 116^{en} Psalm: „Gij zult Mijne ziel in de hel niet verlaten.” En de Apostel Petrus zegt: (Hand. 2, vs. 24.) „Welken God opgewekt heeft, de smarten des doods ontbonden hebbende, alzoo het niet mogelijk was, dat Hij van denzelven dood zou gehouden worden.” — Verder houd ik mij aan hetgeen de Apostel Paulus schrijft: (I Cor. 15, vs. 53—55.) „Want dit verderfelijke moet onverderfelijkheid aandoen, en dit sterfelijke moet onsterfelijkheid aandoen. En wanneer dit verderfelijke zal onverderfelijkheid aangedaan hebben, en dit sterfelijke zal onsterfelijkheid aangedaan hebben, alsdan zal het woord geschieden, dat geschreven is: De dood is verslonden tot overwinning. Dood! waar is uw prikkel? Hel! waar is uwe overwinning?” — En aan hetgeen onze Heer ons mededeelt van den armen Lazarus en den rijken man: (Luk. 16, vooral vs. 22 en 26.) „En het geschiedde, dat de bedelaar stierf, en van de engelen gedragen werd in den schoot Abrahams. En de rijke stierf ook en werd begraven. — En boven dit alles, tusschen ons en ulieden is eene groote kloof gevestigd, zoodat degenen, die van hier tot u willen overgaan, niet zouden kunnen, noch ook die daar zijn, van daar tot ons overkomen.”

Vr. *Waarop moet een kind Gods zich voorbereiden?*

Antw. Op sterke, ja op de allerhoogste aanvechtungen, niet alleen van zijne lievelingszonden, niet alleen van vleesch en bloed en van de wereld, maar van de gansche macht en woede van den vorst der duisternis.

(Eph. 6, vs. 12—16.) Christus is er echter Borg voor, dat het einde heerlijk zijn zal. (Gen. 32, vs. 24—31.)

Heidelbergsche Catechismus. 45ste Vraag.

VR. Wat nut ons de opstanding van Christus?

ANTW. Ten eerste, heeft Hij door Zijne opstanding den dood overwonnen, opdat Hij de gerechtigheid, die Hij ons door Zijnen dood verworven had, kon deelachtig maken: ten andere, worden wij ook door Zijne kracht opgewekt tot een nieuw leven; ten derde, is de opstanding van Christus een zeker pand van onze zalige opstanding.

OP VRAAG EN ANTWOORD 45.

I Cor. 15, vs. 56, 57: „De prikkel nu des doods is de zonde; en de kracht der zonde is de wet. Maar Gode zij dank, die ons de overwinning geeft, door onzen Heere Jesus Christus.”

Rom. 6, vs. 4: „Wij zijn dan met Hem begraven, door den doop in den dood, opdat, gelijkerwijs Christus uit de dooden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, alzoo ook wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden.”

I Cor. 15, vs. 22: „Want gelijk zij allen in Adam sterven, alzoo zullen zij ook in Christus allen levend gemaakt worden.”

VR. *Waar is van Christus' opstanding voorzien?*

Antw. Ps. 16 vs. 10, 11: „Want Gij zult Mijne ziel in de hel niet verlaten; Gij zult niet toelaten, dat

Uw Heilige de verderving zie, Gij zult Mij het pad des levens bekend maken."

Vr. *Waarom is Christus ten derden dage opgewekt?*

Antw. Op dezen dag begint de verderving. „De Heere zou de verderving niet zien." (Ps. 16, vs. 10.) En zoo gaat het de gansche gemeente des Heeren; er komt:

ten eerste: een dag en uur van nood en dood;

ten tweede: een dag en uur van verzinken, zonder uitzicht op verlossing;

ten derde: een dag en uur van de vervulling der belofte, en waarin de verlossing zich bewaarheidt, — en dit uur is vroeg. Ps. 46, vs. 6: „God zal haar helpen in het aanbreken van den morgenstond."

Hosea 6, vs. 2: „Hij zal ons na twee dagen levend maken; op den derden dag zal Hij ons doen verrijzen, wij zullen voor Zijn aangezicht leven." — En zoo is deze derde dag overal voorzegd.

Heidelbergsche Catechismus. 46ste Vraag.

Vr. Wat verstaat gij daarmede, opgevaren ten hemel?

Antw. Dat Christus voor de oogen Zijner jongeren van de aarde ten hemel is opgeheven, en dat Hij ons ten goede dáár is, tot dat Hij wederkomt, om te oordeelen de levenden en de dooden.

OP VRAAG EN ANTWOORD 46.

Vr. *Waar is van Christus' hemelvaart voorzegd?*

Antw. Ps. 47, vs. 6: „God vaart op met gejuich, de

Heere met geklank der bazuin." — Ps. 68, vs. 19: „Gij zijt opgevaren in de hoogte; Gij hebt de gevangenis gevatankelijk gevoerd; Gij hebt gaven genomen om uit te deelen onder de menschen; ja ook de wederhoorigen om bij U te wonen, o Heere God!"

Heidelbergsche Catechismus. 47ste Vraag.

Vr. Is dan Christus niet bij ons tot aan het einde der wereld, gelijk Hij ons beloofd heeft?

ANTW. Christus is waarachtig mensch en waarachtig God. Naar Zijne menschelijke natuur is Hij niet meer op aarde, maar naar Zijne Godheid, Majesteit, genade en Geest wijkt Hij nimmermeer van ons.

OP VRAAG EN ANTWOORD 47.

Vr. *Wat zegt de Apostel Paulus daarvan: dat Christus naar Zijne menschelijke natuur niet meer op aarde is?*

Antw. Hebr. 8, vs. 4: „Want indien Hij op aarde ware, zoo zou Hij zelfs geen Priester zijn, dewijl er priesters zijn, die naar de wet gaven offeren.”

Vr. *Bewijs mij, dat onze Heere „met Zijne genade en Geest nimmermeer van ons wijkt”?*

Antw. Hij heeft gezegd: „Waar twee of drie vergaderd zijn in Mijnen Naam, daar ben Ik in het midden van hen”; en: „Ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleindiging der wereld.”

Heidelbergsche Catechismus. 48ste Vraag.

VR. Maar zoo de menschheid niet overal is, waar de Godheid is, worden dan die twee naturen in Christus niet van elkander gescheiden?

ANTW. Ganschelijk niet: want mitsdien de Godheid onbegrijpelijk en overalteenwoordig is, zoo moet volgen, dat zij wel buiten hare aangenomen menschheid is, en nochtans ook in dezelve is, en persoonlijk met haar vereenigd blijft.

OP VRAAG EN ANTWOORD 48.

Vr. *Bewijs mij dit met woorden van onzen Heere zelven.*

Antw. Terwijl onze Heer met Nikodemus sprak, zeide Hij: „dat Hij, de Zoon des menschen in den hemel is. (Joh. 3 : 13.)

Heidelbergsche Catechismus. 49ste Vraag.

VR. Wat nut ons de hemelvaart van Christus?

ANTW. Ten eerste, dat Hij in den hemel voor het aangezicht Zijns Vaders onze Voorspreker is; ten andere, dat wij ons vleesch in den hemel tot een zeker pand hebben, dat Hij, als het Hoofd ons, Zijne lidmaten, ook tot Zich zal nemen; ten derde, dat Hij ons Zijnen Geest tot een tegenpand zendt, door Wiens kracht wij zoeken, wat daar

boven is, waar Christus is, zittende ter Rechterhand Gods, en niet wat op de aarde is.

OP VRAAG EN ANTWOORD 49.

Vr. *Noem mij daarvoor een paar bewijzen.*

Antw. Eph. 2, vs. 6: „En heeft ons mede opgewekt en heeft ons mede gezet in den hemel in Christus Jesus.”

Phil. 2, vs. 20, 21: „Maar onze wandel is in de hemelen, waaruit wij ook den Zaligmaker verwachten, namelijk den Heere Jesus Christus, die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat hetzelfde gelijkvormig worde aan Zijn heerlijk lichaam, naar de werking, waardoor Hij ook alle dingen Zich zelven kan onderwerpen.”

I Joh. 2, vs. 1: „Mijne kinderkens! ik schrijf u deze dingen, opdat gij niet zondigt. En indien iemand gezondigd heeft, wij hebben eenen Voorspraak bij den Vader, Jesus Christus, den Rechtvaardige.”

Rom. 8, vs. 34: „Wie is het, die verdoemt? Christus is het, die gestorven is: ja wat meer is, die ook opgewekt is, die ook ter rechterhand Gods is, die ook voor ons bidt.” — Joh. 14, vs. 3: „En zoo wanneer Ik heen zal gegaan zijn, en u plaats zal bereid hebben, zoo kom Ik weder en zal u tot Mij nemen, opdat gij ook zijn moogt, waar Ik ben.” — Col. 3, vs. 1: „Indien gij dan met Christus opgewekt zijt, zoo zoekt de dingen die boven zijn, waar Christus is, zittende aan de Rechterhand Gods.” — Vergel. verder Eph. 1, vs. 17—20: „Opdat de God van onzen Heere Jesus Christus, de Vader der heerlijkheid, u geve den Geest der wijsheid en der openba-

ring in Zijne kennis, namelijk verlichte oogen uws verstands, opdat gij moogt weten, welke zij de hoop van Zijne roeping, en welke de rijkdom zij der heerlijkheid van Zijne erfenis in de heiligen; en welke de uitnemende grootheid Zijner kracht zij aan ons, die gelooven, naar de werking der sterkte Zijner macht, die Hij gewrocht heeft in Christus, als Hij Hem uit de dooden heeft opgewekt; en heeft Hem gezet tot Zijne Rechterhand in den hemel.

Heidelbergsche Catechismus. 50ste Vraag.

Vr. Waarom wordt daarbij gezet: zittende ter Rechterhand Gods?

ANTW. Dat Christus daarom ten hemel gevaren is, opdat Hij Zich zelve dáár bewijze als het Hoofd Zijner Christelijke Kerk, door hetwelk de Vader alle dingen regeert.

OP VRAAG EN ANTWOORD 50.

Vr. *Wat zegt David daarvan in zijne Psalmen?*

Antw. Ps. 110, vs. 1: „De Heere heeft tot mijnen Heere gesproken: Zit aan Mijne Rechterhand, totdat ik Uwe vijanden zal gezet hebben tot eene voetbank Uwer voeten.”

Ps. 45, vs. 5: „En rijd voorspoediglijk in Uwe heerlijkheid, op het woord der waarheid en rechtvaardige zachtmoedigheid; en Uwe rechterhand zal U vreeselijke dingen leeren. — Ps. 2, vs. 6: „Ik toch heb Mijnen Koning gezalfd over Zion, den berg Mijner heiligheid.” Ps. 72, vs. 8: „En Hij zal heerschen van de zee tot aan de zee, en van de rivier tot aan de einden der

aarde." — Ps. 89, vs. 19: „Want ons schild is van den Heere, en onze Koning is van den Heilige Israëls."

Heidelbergsche Catechismus. 51ste Vraag.

VR. Wat nuttigheid brengt ons nu deze heerlijkheid van ons Hoofd Christus?

ANTW. Eerstelijk, dat Hij door Zijnen Heiligen Geest in ons, Zijne lidmaten, de hemelsche gaven uitgiet; daarna, dat Hij ons met Zijne macht tegen alle vijanden beschut en bewaart.

OP VRAAG EN ANTWOORD 51.

Vr. *Wat staat daarvan in den 72^{en} Psalm, vs. 6 en 12—14?*

Antw. „Hij zal nederdalen als een regen op het nagras, als de druppelen, die de aarde bevochtigen." — „Want Hij zal den nooddruftige redden, die daar roept, mitsgaders den ellendige, en die geen' helper heeft. Hij zal den arme en nooddruftige verschoonen, en de zielen der nooddruftigen verlossen. Hij zal hunne zielen van list en geweld bevrijden, en hun bloed zal dierbaar zijn in Zijne oogen." — Ook heeft de Heere beloofd: „de poorten der hel zullen Mijne gemeente niet overweldigen."

Heidelbergsche Catechismus. 52ste Vraag.

VR. Wat troost u de wederkomst van Christus om te oordeelen de levenden en de dooden?

ANTW. Dat ik in alle droefenis en vervolging,

met een opgericht hoofd, even Denzelfden, die Zich te voren om mijnentwil voor Gods gericht gesteld, en al den vloek van mij weggenomen heeft, tot eenen Rechter uit den hemel verwachte, die al Zijne en mijne vijanden in de eeuwige verdoemenis werpen, maar mij, met alle uitverkorenen, tot Zich in de hemelsche blijdschap en heerlijkheid nemen zal.

OP VRAAG EN ANTWOORD 52.

Vr. *Wat zegt de Apostel Paulus dienaangaande?*

Antw. I Thess. 4, vs. 16: „Want de Heere zelf zal met een geroep, met de stem des archangels, en met de bazuin Gods nederdalen van den hemel, en die in Christus gestorven zijn, zullen eerst opstaan.” — En II Thess. 1, vs. 6—10: „Alzoo het recht is bij God verdrukking te vergelden dengenen, die u verdrukken; en u, die verdrukt wordt, verkwikking met ons, in de openbaring des Heeren Jesus van den hemel met de engelen Zijner kracht; met vlammend vuur wraak doende over degenen, die God niet kennen, en over degenen, die het Evangelie van onzen Heere Jesus Christus niet gehoorzaam zijn, dewelke zullen tot straf lijden het eeuwig verderf, van het aangezicht des Heeren, en van de heerlijkheid Zijner sterkte: wanneer Hij zal gekomen zijn, om verheerlijkt te worden in Zijne heiligen, en wonderbaar te worden in allen, die gelooven (overmits onze getuigenis onder u is geloofd geworden) in dien dag.”

Daarom is dit het bestendig gebed der gemeente: „Ja, kom, Heere Jesus.”

Vr. Hebben wij vóór den jongsten dag, alzoo na of met Christus' toekomst, ook nog een duizendjarig zichtbaar rijk op aarde te verwachten?

Antw. Neen, want de Apostel Petrus schrijft: (II Petr. 3, vs. 10.) „Maar de dag des Heeren zal komen als een dief in den nacht, in welken de hemelen met een gedruisch zullen voorbijgaan, en de elementen branden zullen en vergaan, en de aarde en de werken, die daarin zijn, zullen verbranden.” — Zij dwalen daarom zeer, die het getal „duizend” (Openb. 20, vs. 2.) naar de letter willen uitleggen. Het is een zinnebeeldig (symbolisch) getal, en beteekent de volheid van de macht des Woords en van de heerlijkheid der geloovigen met Christus op aarde. Welke volheid der macht en heerlijkheid slechts door degenen gezien wordt, wier oog eenvoudig is. Als echter de booze oogen toenemen, zoo verbergt de Heer de rechtvaardigen in hunne rustplaatsen, neemt het licht van den kandelaar, wijkt met Zijne genade en Geest, en dan wordt de satan weder losgelaten. De keten, welke hem zoo lang vasthield, is de prediking des geloofs. Christus betoont Zich wel als Koning te Jerusalem en overal, wanneer men maar in Geest en waarheid Zijnen Naam aanroept. Ook is de laatste vijand, die te niet gemaakt wordt „de dood” en niet Gog en Magog. En alle beloften Gods zijn „Ja” in Christus en zijn in Hem „Amen”, Gode tot heerlijkheid door ons.

Vr. Wat is de tweede dood?

Antw. De eerste dood is de afval van God in de ongehoorzaamheid van Adam, — de tweede dood is de afval van Christus, de afval van de gehoorzaamheid des geloofs.

VAN GOD DEN HEILIGEN GEEST.

 53.
 Heidelbergse Catechismus. 74ste Vraag.

VR. Wat gelooft gij van den Heiligen Geest?

ANTW. Eerstelijk, dat Hij samen met den Vader en den Zoon waarachtig en eeuwig God is; ten andere, dat Hij ook aan mij gegeven is, opdat Hij mij, door een oprecht geloof, Christus en al Zijne weldaden deelachtig make, mij trooste, en bij mij eeuwig blijve.

OP VRAAG EN ANTWOORD 53.

1) Vr. *Waar is van den Heiligen Geest voorzeggd?*

1
T
Antw. Ps. 68, vs. 19: „Gij hebt gaven genomen om uit te deelen onder de menschen; ja ook de wederhoorigen om bij U te wonen, o Heere God.” — Jes. 32, vs. 15—17: „Tot dat over ons uitgegoten worde de Geest uit de hoogte; dan zal de woestijn tot een vruchtbaar veld worden, en het vruchtbare veld zal voor een woud geacht worden. En het recht zal in de woestijn wonen, en de gerechtigheid zal op het vruchtbare veld verblijven. En het werk der gerechtigheid zal vrede zijn; en de werking der gerechtigheid zal zijn gerustheid en zekerheid tot in eeuwigheid.” — Ezech. 36, vs. 25—27: „Dan zal Ik rein water op u

sprengeu, en gij zult rein worden: van al uwe onreinigheden en van al uwe drekgoden zal Ik u reinigen. En Ik zal u een nieuw hart geven, en zal eenen nieuwen Geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het steenen hart uit uw vleesch wegnemen, en zal u een vleeschen hart geven. En Ik zal Mijnen Geest geven in het binnenste van u: en Ik zal maken, dat gij in Mijne inzettingen zult wandelen, en Mijne rechten zult bewaren en doen."

Joël 2, vs. 28: „En daarna zal het geschieden, dat Ik Mijnen Geest zal uitgieten over alle vleesch, en uwe zonen en uwe dochteren zullen profeteeren; en uwe ouden zullen droomen droomen, uwe jongelingen zullen gezichten zien.

Vr. *Welk boek is het Evangelie des Heiligen Geestes?*

Antw. Het boek „de Handelingen der Apostelen door Lukas", in hetwelk men alle werking en vrucht des Heiligen Geestes in de gemeente des Heeren beschreven vindt.

Vr. *Wat is de vrucht des Geestes?*

Antw. Dat leert ons de Apostel Paulus: (Gal. 5, vs. 22.) „Maar de vrucht des Geestes is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, matigheid.

Vr. *Wat is „naar Geest wandelen"?*

Antw. Gelooven, of blijven bij de Wet des Geestes des levens in Christus Jesus.

Vr. *En wat is „naar vleesch wandelen"?*

Antw. Zich laten afhouden van Christus, door bedenkingen, dat men toch eerst dit of dat gedaan, of weder goed gemaakt moet hebben, of zóó en zóó moet geworden zijn, om te mogen gelooven, dat men genade bij God door Jesus Christus heeft. Dus: Uit hoofde

zijner zonde, toegeven aan de kwade gedachten omtrent God.

Vr. Wat zegt de Apostel Paulus van den natuurlijke of onwedergeboren mensch?

Antw. I Cor. 2, vs. 14: „Maar de natuurlijke mensch begrijpt niet de dingen, die des Geestes Gods zijn, want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat zij geestelijk onderscheiden worden.”

Vr. Wat verstaat de Apostel onder „natuurlijke mensch”?

Antw. Den mensch naar den hoogen en hoogsten aanleg en eigenschappen zijner ziel.

Vr. Hoe leert men dan God en den Heere Jesus kennen?

Antw. Paulus getuigt: (I Cor. 2, vs. 10.) „God heeft het ons geopenbaard door Zijnen Geest,” en: (I Cor. 12, vs. 3.) „Niemand kan zeggen Jesus den Heere te zijn, dan door den Heiligen Geest.”

Vr. Wanneer ontvangt men den Heiligen Geest?

Antw. Als de Heere Jesus bij ons verheerlijkt wordt.

Vr. Wanneer wordt Hij bij ons verheerlijkt?

Antw. Als wij niet in het genot van het vleesch, van de wereld, van de zonde en haar dienst blijven rusten, maar met Ruth de goede keuze doen: „Uw volk is mijn volk, en uw God is mijn God,” en wanneer wij in den nood onzer zonde, ons van ganscher harte tot Hem begeven, zoo als Esther, toen zij zeide: „Kom ik om, dan kom ik om;” en wanneer wij alles laten staan en gaan, wat niet Jesus is, d. i. wat niet voor de eeuwigheid redden kan.

Vr. Waar heeft de Heere aan Zijne gemeente beloofd, dat „Zijn Geest tot in eeuwigheid bij haar blijven zal”?

Antw. Joh. 14, vs. 16, 17: „Ik zal den Vader bidden, en Hij zal u eenen anderen Trooster geven,

opdat Hij bij u blijve in der eeuwigheid; namelijk den Geest der waarheid, welken de wereld niet kan ontvangen, want zij ziet Hem niet, en kent Hem niet; maar gij kent Hem, want Hij blijft bij ulieden, en zal in u zijn." En Jes. 59, vs. 21: „Mij aangaande, dit is Mijn verbond met hen, zegt de Heere: Mijn Geest, die op u is, en Mijne woorden, die Ik in uwen mond gelegd heb, die zullen van uwen mond niet wijken, noch van den mond van uw zaad, noch van den mond van het zaad uws zaads, zegt de Heere, van nu aan tot in eeuwigheid toe." — Vergel. I Joh. 2, vs. 27: „En de zalving, die gijlieden van Hem ontvangen hebt, blijft in u, en gij hebt niet van noode, dat iemand u leere; maar gelijk dezelfde zalving u leert van alle dingen, zoo is zij ook waarachtig, en is geen leugen; en gelijk zij u geleerd heeft, zoo zult gij in Hem blijven."

Vr. Wie heeft den Geest verworven, en wie heeft Hem niet met mate?

Antw. Onze dierbare Zaligmaker; daarvan zegt Jesaja: (Hoofdst. 11, vs. 2.) „En op Hem zal de Geest des Heeren rusten, de Geest der wijsheid en des verstands, de Geest des raads en der sterkte, de Geest der kennis en der vreeze des Heeren."

Vr. Waarom heet de Heilige Geest „de Trooster”?

Antw. Omdat Hij de „naar God treurigen" uit hunne hel en duisteren kerker in het liefelijk licht der genade overbrengt, en met de moeden altijd een woord ter rechter tijd spreekt.

Vr. Noem mij eens zulk een woord?

Antw. Onder anderen: „Gij zijt om niet verkocht, gij zult ook zonder geld gelost worden."

2/

Vr. *Van welk middel bedient zich de Heilige Geest om bij ons in te keeren?*

Antw. Van het geschreven en gepredikte Woord Gods; daarom zoekt ook de duivel voortdurend van het hooren, lezen, en betrachten van dat Woord af te houden, en op geestelijke hoogten te brengen, om den mensch ten laatste in onverschilligheid, verstoktheid, of in wanhoop te storten. Gal. 3, vs. 2: „Hebt gij den Geest ontvangen uit de werken der Wet, of uit de prediking des geloofs?” — Jes. 8, vs. 20: „Tot de Wet en tot het Getuigenis! zoo zij niet spreken naar dit Woord, het zal zijn, dat zij geen’ dageraad zullen hebben.”

Vr. *Wat betuigt de Apostel Paulus nog meer van den Heiligen Geest?*

Antw. Rom. 8, vs. 9: „Maar zoo iemand den Geest Christi niet heeft, die komt hem niet toe.” — Rom. 8, vs. 14—17: „Want zoo velen als er door den Geest Gods geleid worden, die zijn kinderen Gods. Want gij hebt niet ontvangen den Geest der dienstbaarheid wederom tot vreeze; maar gij hebt ontvangen den Geest der aanneming tot kinderen, door welchen wij roepen: Abba, Vader! Dezelve Geest getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn.” Eph. 4, vs. 30: „En bedroeft den Heiligen Geest Gods niet, door welchen gij verzegeld zijt tot den dag der verlossing.” — II Cor. 1, vs. 21, 22: „Maar die ons met u bevestigt in Christus, en die ons gezalfd heeft, is God; die ons ook heeft verzegeld, en het onderpand des Geestes in onze harten gegeven.”

Heidelbergsche Catechismus. 54te Vraag.

Vr. Wat gelooft gij van de heilige, algemeene, Christelijke Kerk?

ANTW. Dat de Zone Gods, uit het gansche menschelijke geslacht, Zich eene gemeente, tot het eeuwige leven uitverkoren, door Zijn Geest en Woord, in eenigheid des waren geloofs, van het begin der wereld tot aan het einde, vergadert, beschermt en onderhoudt; en dat ik daarvan een levend lidmaat ben, en eeuwig zal blijven.

Eph. 2, vs. 19—22: „Zoo zijt gij dan niet meer vreemdelingen en bijwoners, maar medeburgers der heiligen en huisgenooten Gods: gebouwd op het fundament der Apostelen en Profeten, waarvan Jesus Christus is de uiterste hoeksteen; op welken het geheele gebouw bekwamelijk samengevoegd zijnde, opwast tot eenen heiligen tempel in den Heere; op welken ook gij medegebouwd wordt tot eene woonstede Gods in den Geest.”

I Petr. 2, vs. 4, 5: „Tot welken komende, als tot eenen levenden steen, van de menschen wel verworpen, maar bij God uitverkoren en dierbaar; zoo wordt gij ook zelven, als levende steenen gebouwd tot een geestelijk huis, tot een heilig priesterdom, om geestelijke offerhanden op te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jesus Christus.”

OP VRAAG EN ANTWOORD 54.

Vr. *Wie voorzeide van den hoeksteen der gemeente des Heeren?*

Antw. Zach. 3, vs. 9: „Want ziet, aangaande dien

steen, welken Ik gelegd heb voor het aangezicht van Josua, op dien éenen steen zullen zeven oogen wezen." — Hoofdst. 6, vs. 12: „Alzoo spreekt de Heere der heirscharen, zeggende: Ziet een Man, wiens naam is Spruite die zal uit Zijne plaats spruiten, en Hij zal des Heeren tempel bouwen." — David: (Ps. 118, vs. 22.) „De steen, dien de bouwlieden verworpen hadden, is tot een hoofd des hoeks geworden." (Zie ook Jes. 28, vs. 16.)

Vr. *Waarin bestaat het kenteeken eener valsche kerk?*

Antw. Daarin, dat zij den eenigen hoeksteen, Christus, ter zijde legt; Hem door een zichtbaren zoekt te vervangen; op menschen bouwt; hare inrichtingen hooger schat dan de waarheid Christi, zich de heerschappij over de gewetens aanmatigt, in plaats van liefde te oefenen, en allen alles te worden; en de goeden uitwerpt.

Vr. *Waarin bestaat het kenmerk eener ware kerk?*

Antw. Daarin, dat zij het Hoofd, Christus, behoudt, uit hetwelk het geheele lichaam opwast, met Goddelijken wasdom dat zij geen ander Hoofd kent; dat zij zich alleen door Christus' Woord en Geest laat regeeren; dat zij de Sacramenten naar Christus' bevel bedient; de kerkelijke tucht in Christus' zin handhaaft, overigens een arm en gering, een bij de Christelijke wereld voor niets geacht volk is; zooals Zephanja betuigt: (Hoofdst. 3, vs. 12.) „Maar Ik zal in het midden van u doen overblijven een ellendig en arm volk; die zullen op den Naam des Heeren betrouwen."

Vr. *Hoe luidt de belofte des Heeren voor Zijne gemeente?*

Antw. „Waar twee of drie vergaderd zijn in Mijnen Naam, daar ben Ik in het midden van hen."

Vr. *Zijn er nog andere beloften voor de kerk?*

Antw. Ja; Ps. 46, vs. 3—5: „Daarom zullen wij niet vreezen, al veranderde de aarde hare plaats, en al werden de bergen verzet in het hart van de zeeën: laat hare wateren bruisen, laat ze beroerd worden; laat de bergen daveren, door derzelver verheffing! Sela. De beekjes der rivier zullen verblijden de stad Gods, het heiligdom der woningen des Allerhoogsten. — Luk. 12, vs. 32: „Vrees niet gij klein kuddeken! want het is uws Vaders welbehagen, ulieden het Koninkrijk te geven.” — Jes. 33, vs. 24: „En geen inwoner zal zeggen: Ik ben ziek, want het volk, dat daarin woont, zal vergeving van ongerechtigheid hebben.”

Vr. *Hoe is deze Kerk heilig en rein?*

Antw. Zij is heilig en rein om des Woords wille, dat de Heere tot haar gesproken heeft en spreekt.

Vr. *Hoe is zij katholiek of algemeen?*

Antw. Onze Heere Jesus Christus is Koning in alle landen der wereld; Hij heerscht van pool tot pool, van zee tot zee. Overal heeft Hij de Zijnen, die even dierbaar geloof verkregen hebben.

Vr. *Waarmede wordt de Kerk in de Heilige Schrift vergeleken?*

Antw. Met eene Bruid. Ps. 45, vs. 10: „De Koningin (bruid) staat aan Uwe Rechterhand, in het fijnste goud van Ofir.” — En in het hooglied: (Hoofdst. 5, vs. 1.) „Ik ben in Mijnen hof gekomen, o Mijne zuster, o bruid.”

Met eene treurige, verlatene, onvruchtbare vrouw, welke evenwel eene te kleine woning heeft, om alle hare kinderen te bergen. — Jes. 54, vs. 1—3: „Zing vroolijk, gij onvruchtbare, die niet gebaard hebt! maak geschal met vroolijk gezang, en juich, die geen barensnood

gehad hebt! Want de kinderen der eenzame zijn meer, dan de kinderen der getrouwde, zegt de Heere. Maak de plaats uwer tent wijd, en dat men de gordijnen uwer woningen uitbreide, verhinder het niet; maak uwe koorden lang, en steek uwe pinnen vast in. Want gij zult uitbreken ter rechter- en ter linkerhand, en uw zaad zal de heidenen erven, en zij zullen de verwoeste steden doen bewonen." — Vs. 6, 7: „Want de Heere heeft u geroepen, als eene verlatene vrouw en bedroefde van geest; nochtans zijt gij de huisvrouw der jeugd, hoewel gij versmaad zijt geweest, zegt uw God. Voor een kleinen oogenblik heb Ik u verlaten; maar met groote ontfermingen zal Ik u vergaderen." — Vs. 11—13: „Gij verdrukte, door onweder voortgedrevene, ongetrooste! Zie, Ik zal uwe steenen gansch sierlijk leggen, en Ik zal u op saffieren grondvesten. En uwe glasvensters zal Ik kristallijnen maken, en uwe poorten van robijnsteen, en uwe gansche landpale van aangename steenen. En al uwe kinderen zullen van den Heere geleerd zijn, en de vrede uwer kinderen zal groot zijn."

Heidelbergsche Catechismus. 55te Vraag.

VR. Wat verstaat gij door de gemeenschap der heiligen?

ANTW. Eerstelijk, dat alle en elk geloovige, als lidmaten, aan den Heere Christus en aan al Zijne schatten en gaven gemeenschap hebben; ten andere, dat elk zich moet schuldig weten, zijne gaven, ten

nutte en ter zaligheid der andere lidmaten, gewillig en met vreugde aan te leggen.

OP VRAAG EN ANTWOORD 55.

Vr. „*Aan al Zijne schatten?*”

Antw. Ja; daarom schrijft Paulus: (I Cor. 1, vs. 4.) „Ik dank mijnen God allen tijd over u, van wege de genade Gods, die u gegeven is in Christus Jesus.” — Vs. 7: „Alzoo dat het u aan geene gave ontbreekt, verwachtende de openbaring van onzen Heere Jesus Christus.” En Hoofdst. 3, vs. 21—23: „Alles is uwe; hetzij Paulus, hetzij Apollos, hetzij Cephas, hetzij de wereld, hetzij leven, hetzij dood, hetzij tegenwoordige, hetzij toekomstige dingen, zij zijn alle uwe. Doch gij zijt Christi, en Christus is Gods.”

Vr. *Wanneer zal men „zijne gaven gewillig en met vreugde ten nutte en ter zaligheid der andere lidmaten besteden”?*

Antw. Als men niet weet, dat men gaven heeft, maar dit ééne weet: dat men eenen genadigen God heeft.

Vr. *En hoe worden die dan besteed?*

Antw. Wanneer een iegelijk in zijn goddelijk beroep, eerlijk en vlijtig alles zóó doet, als ware het voor God en Zijne heilige engelen gedaan.

Vr. *Waardoor wordt het meest tegen deze gemeenschap gezondigd?*

Antw. Daardoor, dat men den meester over anderen spelen wil, en: door geldgierigheid.

Vr. *Toon mij met een voorbeeld aan, wat „gaven” zijn?*

Antw. De God-vreezende dienstmaagd heeft gaven

voor de keuken; zij heeft te zorgen, dat zij niet van de eetwaren steelt, geen licht of brand verkwist, niets laat verloren gaan, of anderen heimelijk weggeeft; veel-
 eer moet zij al wat in de keuken is, als Gods heilige dingen beschouwen, en er voor zorgen, dat zij alles behoude en goed make voor hare vrouwe, zonder oogendienst, of om slechts menschen te behagen. En zóó een iegelijk in zijn beroep, in het alledaagsche. Niemand moet iets eigenwilligs drijven, maar Gods geboden nakomen, juist in dien stand en op die plaats, waar hij zich bevindt, en niet daar buiten, of daar naast. Wat hij dan van noode heeft, om den wil van God, en niet zijn eigen wil te doen, dat geeft hem de Heere. Dat zijn de gaven. Dat is het, wat de Apostel Paulus schrijft: „En dat ook de onzen leeren, goede werken voor te staan tot noodig gebruik, — deze dingen zijn het, die goed en nuttig zijn den menschen.” (Titus 3, vs. 14.) Daarom schrijft ook Paulus aan Timotheus: „De vrouw zal zalig worden in kinderen te baren,” dus niet door nonnenwerk.

Vr. Waarop hebben wij voornamelijk bij dit artikel van de gemeenschap der heiligen te letten?

Antw. Dat wij op Christus zien, zoo als Hij Zijne gemeente gereinigd heeft door het bad des waters in het Woord, en haar om Zijns Woords wille rein verklaart; en dat wij niet zien op vleesch, noch op enkele verkeerdheden, noch verkeerden. Er staat hier: Ik geloof de gemeenschap der heiligen, ik zie ze echter niet altijd. Ik heb mij voor mijzelfen te wachten en op mijzelfen toe te zien: „Zoo gij, Heere! de ongerechtigheden gadeslaat: Heere! wie zal bestaan.” (Ps. 130, vs. 3.)

Vr. *Onder welke beelden profeteeren de Profeten van deze gemeenschap?*

Antw. Onder het beeld van het feest der Loofhutten, en dat de een den ander noodigt onder den wijnstok en onder den vijgeboom. (Zach. 3, vs. 10. Hoofdst. 14, vs. 16. Vergel. verder Jes. 11, 6, 7.)

Heidelbergsche Catechismus. 56ste Vraag.

Vr. Wat gelooft gij van de vergeving der zonden?

Antw. Dat God, om het genoegdoen van Christus, aan al mijne zonden, ook mijnen zondigen aard, waarmede ik al mijn leven lang te strijden heb, nimmermeer wil gedenken, maar mij uit genade de gerechtigheid van Christus schenken, opdat ik nimmermeer in het gericht Gods kome.

OP VRAAG EN ANTWOORD 56.

Vr. *Wat is de kern van de leer der pauselijke kerk en van allen die het daarmede houden?*

Antw. Het ongelukkige geloof van Kaïn: Mijne misdaad is grooter, dan dat zij vergeven worde. Daarom schrijft die kerk allerlei boetedoeningen en zelfgekozene werken voor, om de zaligheid te verdienen.

Vr. *Hoe lang hebt gij met uwe zondige natuur te strijden?*

Antw. Mijn geheele leven lang; maar Gode zij dank door Jesus Christus, als ik van hier ga, dan zal zij ophouden.

Vr. *Waarop hebt gij hier te letten?*

Antw. Dit artikel zegt: Ik geloof de vergeving der zonden. Wanneer ik dus den troost daarvan niet doorgaans in mij bevind, maar integendeel de zonden in mij woeden, heb ik juist dit woord: „Ik geloof de vergeving der zonden,” hoog boven de golven en baren van den nood mijner ziel, in den hemel der vrije genade op te steken; slechts zóó word ik van mijnen nood gered, om met alle verlostten te zingen: Wij hebben den eeuwigen dood verdiend, en verkrijgen het eeuwige leven.

Vr. *Wat zeggen de Profeten van de vergeving der zonden?*

Antw. Ps. 32, vs. 1: „Welgelukzalig is hij, wiens overtreding vergeven, wiens zonde bedekt is.” — Ezech. 16, vs. 63: „Opdat gij het gedachtig zijt, en u schaamt, en niet meer uwen mond opent van wege uwe schande, wanneer Ik voor u verzoening doen zal over al hetgeen gij gedaan hebt, spreekt de Heere Heere.” — Jerem. 31, vs. 34: „En zij zullen niet meer, een iegelijk zijnen naaste, en een iegelijk zijnen broeder, leeren, zeggende: Kent den Heere! want zij zullen Mij allen kennen, van hunnen kleinste af tot hunnen grootste toe, spreekt de Heere: want Ik zal hunne ongerechtigheid vergeven, en hunner zonden niet meer gedenken.” — Vs. 37: „Zoo zegt de Heere: „Indien de hemelen daarboven gemeten, en de fondamenten der aarde beneden doorgrond kunnen worden, zoo zal Ik ook het gansche zaad Israëls verwerpen, om alles, wat zij gedaan hebben, spreekt de Heere.”

Jes. 54, vs. 8—10: „In eenen kleinen toorn heb Ik Mijn aangezicht van u een oogenblik verborgen, maar met eeuwige goedertierenheid zal Ik Mij uwer ontfermen,

zegt de Heere, uw Verlosser. Want dat zal Mij zijn als de wateren van Noach, toen Ik zwoer, dat de wateren van Noach niet meer over de aarde zouden gaan; alzoo heb Ik gezworen, dat Ik niet meer op u toornen, noch u schelden zal. Want bergen zullen wijken, en heuvelen wankelen; maar Mijne goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, uw Ontfermer." — En Zach. 13, vs. 1: „Te dien dage zal er een fontein geopend zijn voor het huis Davids, en voor de inwoners van Jeruzalem, tegen de zonde, en tegen de onreinigheid." (Vergel. Jes. 43, vs. 22—25. Hoofdst. 44, vs. 22.)

Heidelbergsche Catechismus. 57ste Vraag.

VR. Wat troost geeft u de opstanding des vleeschcs?

ANTW. Dat niet alleen mijne ziel, na dit leven van stonden aan, tot Christus, haar Hoofd, zal opgenomen worden; maar dat ook dit mijn vleesch, door de kracht van Christus opgewekt zijnde, weder met mijne ziel vereenigd en aan het heerlijk lichaam van Christus gelijkvormig zal worden.

OP VRAAG EN ANTWOORD 57.

Vr. *Bij welke Profeet zien wij de opstanding des vleeschcs als op eene schilderij?*

Antw. Bij Ezechiël. (Hoofdst. 7, vs. 1—10.) „De

hand des Heeren was op mij, en de Heere voerde mij uit in den Geest, en zette mij neder in het midden eener vallei: dezelve nu was vol beenderen. En Hij deed mij bij dezelve voorbij gaan geheel rondom; en ziet, er waren zeer vele op den grond der vallei, en ziet, zij waren zeer dor. En Hij zeide tot mij: Menschenkind! zullen deze beenderen levend worden? En ik zeide: Heere Heere, Gij weet het! Toen zeide Hij tot mij: Profeteer over deze beenderen, en zeg tot dezelve: Gij dorre beenderen! hoort des Heeren Woord. Alzoo zegt de Heere Heere tot deze beenderen: Ziet, Ik zal den geest in u brengen, en gij zult levend worden. En Ik zal zenuwen op u leggen, en vleesch op u doen opkomen, en eene huid over u trekken, en den geest in u geven, en gij zult levend worden; en gij zult weten dat Ik de Heere ben. Toen profeteerde ik, gelijk mij bevolen was, en er werd een geluid, als ik profeteerde, en ziet, eene beroering! en de beenderen naderden, elk been tot zijn been. En ik zag, en ziet, er werden zenuwen op dezelve, en er kwam vleesch op; en Hij trok eene huid boven over dezelve, maar er was geen geest in hen. En Hij zeide tot mij; Profeteer tot den Geest, profeteer, menschenkind! en zeg tot den Geest: Zoo zegt de Heere Heere: Gij Geest! kom aan van de vier winden, en blaas in deze gedooden, opdat zij levend worden. En ik profeteerde, gelijk als Hij mij bevolen had. Toen kwam de Geest in hen, en zij werden levend en stonden op hunne voeten, een gansch zeer groot heir."

Vr. Johannes schrijft in zijne Openbaring van eene eerste opstanding, wat is dat?

Antw. De eerste opstanding is het overgegaan zijn uit den dood der zonden in het leven Christi,

en wat daarvan het gevolg is: de overwinning der wereld door het geloof; daarna komt de tweede zalige opstanding, de opstanding des vleesches ten jongsten dage.

Vr. Wat zegt Job van de opstanding des vleesches?

Antw. Job 19, vs. 25—27: „Want ik weet, mijn Verlosser leeft, en Hij zal de laatste over het stof opstaan: en als zij na mijne huid dit doorknaagd zullen hebben, zal ik uit mijn vleesch God aanschouwen; Denwelken ik voor mij aanschouwen zal, en mijne oogen zien zullen, en niet een' vreemde.”

Ende Apostel Paulus spreekt daarvan, I Cor. 15, vs. 53, 54: „Want dit verderfelijke moet onverderfelijkheid aandoen, en dit sterfelijke moet onsterfelijkheid aandoen. En wanneer dit verderfelijke zal onverderfelijkheid aangedaan hebben, alsdan zal het woord geschieden, dat geschreven is,” enz.

Vr. Welken troost geeft ons het Woord, voor onzen in den Heere ontslapenen?

Antw. I Thess. 4, vs. 13—18: „Doch, broeders! ik wil niet, dat gij onwetende zijt van degenen, die ontslapen zijn, opdat gij niet bedroefd zijt, gelijk als de anderen, die geene hoop hebben. Want indien wij gelooven, dat Jesus is gestorven en opgestaan, alzoo zal ook God degenen, die ontslapen zijn in Jesus, wederbrengen met Hem. Want dat zeggen wij u door het Woord des Heeren, dat wij, die levend overblijven zullen tot de toekomst des Heeren, niet zullen voorkomen degenen, die ontslapen zijn. Want de Heere zelf zal met een geroep, met de stem des archangels, en met de bazuine Gods nederdalen van den hemel; en die in Christus gestorven zijn, zullen eerst opstaan; daarna

wij, die levend overgebleven zijn, zullen te samen met hen opgenomen worden in de wolken, den Heere te gemoet, in de lucht; en alzoo zullen wij altijd met den Heere wezen. Zoo dan, vertroost elkander met deze woorden."

Heidelbergsche Catechismus. 58ste Vraag.

Vr. Wat troost scheidt gij uit het artikel van het eeuwige leven?

ANTW. Dat, nademaal ik nu het beginsel der eeuwige vreugde in mijn hart gevoel, ik na dit leven volkomene zaligheid bezitten zal, welke geen oog gezien, en geen oor gehoord heeft, en in geen 's menschen hart gekomen is, en dat, om God daarin eeuwig te prijzen.

OP VRAAG EN ANTWOORD 58.

Vr. *Waar ligt de aanvang van ons „eeuwig leven”?*

Antw. In den eeuwigen vrederaad.

Vr. *Wanneer worden wij dit eeuwige leven deelachtig?*

Antw. Zoodra wij gelooven; want alsdan worden wij de rechtvaardigmaking des levens deelachtig in Christus Jesus.

Vr. *Wanneer begint het ongestoorde genot van dit eeuwige leven?*

Antw. Als wij van hier gaan.

Vr. *Bewijs mij dit?*

Antw. „Voorwaar zeg Ik u: heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn.” (Verg. II Tim. 4, vs. 7, 8.)

VAN DE RECHTVAARDIGING.

Heidelbergsche Catechismus. 59ste Vraag.

VR. Maar wat baat het u nu, dat gij dit alles gelooft?

ANTW. Dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben, en een erfgenaam des eeuwigen levens.

OP VRAAG EN ANTWOORD 59.

Vr. *Wat beduidt dat eigenlijk: voor God rechtvaardig zijn?*

Antw. In overeenstemming zijn met de Wet Gods, voornamelijk zoo als zij geestelijk is en geestelijk oordeelt.

Vr. *Waarop hebt gij hier vooral te letten?*

Antw. De Catechismus zegt: dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben; ik ben het dus niet in mij of door mijzelven, noch door mijne werken.

Vr. *En waarop vervolgens?*

Antw. Dat die gerechtigheid in Christus mij recht geeft op de erfenis des eeuwigen levens.

Heidelbergsche Catechismus. 60ste Vraag.

VR. Hoe zijt gij rechtvaardig voor God?

ANTW. Alleen door een oprecht geloof in Jesus

Christus: alzoo, dat, al is het, dat mij mijn geweten beklagt, dat ik tegen al de geboden Gods zwaarlijk gezondigd, en van dezelve geen gehouden heb, en nog steeds tot alle boosheid geneigd ben, nochtans God, zonder eenige mijner verdiensten, uit loutere genade, mij de volkomene genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus schenkt en toerekent, even als had ik nooit zonde gehad noch gedaan, ja als had ik ook al de gehoorzaamheid volbracht, die Christus voor mij volbracht heeft; zooverre ik zulk eene weldaad met een geloovig harte aanneem.

OP VRAAG EN ANTWOORD 60.

Vr. *Welke treurige kenteekenen vindt een oprecht geloovige in zich?*

Antw. Die, welke de Catechismus opgeeft: dat mijn geweten mij aanklaagt, dat ik tegen al de geboden Gods zwaarlijk gezondigd, en geen van dezelve gehouden heb, en nog steeds tot alle boosheid geneigd ben.

Vr. *Aan welk woordjen hebt gij u dan te houden, als gij niet een enkel kenteeken van ware genade in u meent te vinden en gij daarover diep ter neder geslagen zijt?*

Antw. Aan het woordjen „nochtans.”

Vr. *Maar hoe kan de Catechismus van een oprecht geloovige zeggen, dat hij nog steeds tot alle boosheid geneigd is; de Catechismus schijnt zulks bij vraag en antwoord 8, alléén van den onwedergeborenen te beweren?*

Antw. Het geldt in waarheid evenzoo van de weder-

geborenen. Maar de wedergeborenen hebben lust tot heiligheid, zij hebben een vermaak in de Wet Gods, naar den inwendigen mensch; zij dienen met het gemoed de Wet Gods; hun hart is geneigd tot de geboden des Heeren; zij beminnen en bewonderen de volmaakte schoonheid der Wet, maar in hunne oprechtheid klagen zij voor den Heere hunne volslagene ongelijkvormigheid aan de Heilige Wet, aan het goede gebod, en belijden met Paulus: (Rom. 7, vs. 14—26.) „Want wij weten dat de Wet geestelijk is; maar ik ben vleeschelijk, verkocht onder de zonde. Want hetgeen ik doe, dat ken ik niet: want hetgeen ik wil, dat doe ik niet, maar hetgeen ik haat, dat doe ik. En indien ik hetgene doe, dat ik niet wil, zoo stem ik der Wet toe, dat zij goed is. Ik dan doe datzelfde nu niet meer, maar de zonde, die in mij woont. Want ik weet, dat in mij, dat is, in mijn vleesch, geen goed woont: want het willen is wel bij mij, maar het goede te doen, dat vind ik niet. Want het goede, dat ik wil, doe ik niet, maar het kwade, dat ik niet wil, dat doe ik. Indien ik hetgene doe, dat ik niet wil, zoo doe ik nu hetzelfde niet meer, maar de zonde, die in mij woont. Zoo vind ik dan deze wet in mij, als ik het goede wil doen, dat het kwade mij bijligt. Want ik heb een vermaak in de Wet Gods, naar den inwendigen mensch; maar ik zie eene andere wet in mijne leden, welke strijdt tegen de wet mijns gemoeds, en mij gevangen neemt onder de wet der zonde, die in mijne leden is. Ik ellendig mensch! wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods? ik danke God, door Jesus Christus, onzen Heere. Zoo dan, ik zelf dien wel met het gemoed de Wet Gods, maar met het vleesch de wet der zonde.”

Vr. *Waarom voegt de Catechismus er bij: „Zooverre ik zulk eene weldaad met een geloovig hart aanneem”?*

Antw. Om ons zoo veel te meer van alle vertrouwen op eigene heiligheid en rechtvaardigheid af te brengen.

Vr. *In welke spreuken der Schrift is de leer der rechtvaardigheid voor God uit het geloof voornamelijk vervat?*

Antw. Jes. 45, vs. 23, 24: „Mij zal alle knie gebogen worden, alle tong zal Mij zweren. Men zal van Mij zeggen: Gewisselijk in den Heere zijn gerechtigheden en sterkte.”

Jerem. 23, vs. 6: „En dit zal Zijn Naam zijn, waarmee men Hem zal noemen: De Heere onze gerechtigheid.”

Hab. 2, vs. 3, 4: „Want het gericht zal nog tot eenen bestemden tijd zijn, dan zal Hij het op het einde voortbrengen, en niet liegen: zoo Hij vertoeft, verbeidt Hem, want Hij zal gewisselijk komen, Hij zal niet achterblijven. Ziet, zijne ziel verheft zich, zij is niet recht in hem; maar de rechtvaardige zal door zijn geloof leven.”

Rom. 5, vs. 1: „Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onzen Heere Jesus Christus.”

Gen. 15, vs. 6: „Abram geloofde in den Heere, en Hij rekende het hem tot gerechtigheid.”

Heidelbergsche Catechismus. 61ste Vraag.

Vr. *Waarom zegt gij, dat gij alleen door het geloof rechtvaardig zijt?*

Antw. Niet, dat ik van wege de waardigheid mijns geloofs Gode aangenaam ben, maar daarom,

dat alleen de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus mijne gerechtigheid voor God is, en dat ik dezelve niet anders, dan alleen door het geloof, aannemen en mij toeëigenen kan.

OP VRAAG EN ANTWOORD 61.

Vr. *Wat is dat eigenlijk: „door het geloof aannemen en zich toeëigenen?”*

Antw. Het is: Ja — zeggen, met een' schreeuw van blijdschap en van benauwdheid, van nood en van vreugde, op de vraag van den hoogen God: Houdt gij het daarvoor, dat Ik in uwe plaats en voor u in Mijnen Gezalfde, dit alles heb daargesteld; dat Mijne gerechtigheid voldoening heeft en Mijne Wet vervuld is, en dat uw' dood, zonde en vloek uit het midden weggenomen zijn aan het kruis?

Vr. *Wat is dus „gelooven?”*

Antw. Het is „Amen” zeggen dáárop, dat God onze zaligheid buiten ons en zonder ons in Christus heeft vastgesteld; het is God houden voor een eerlijk man; zich dus verlaten op Zijn woord, op Zijne belofte — op Zijn Lam; op dit Lam zien; zich aan Christus, den Middelaar en Borg des Verbonds, toevertrouwen ter Zijner rechtvaardiging, heiligmaking en volkomene verlossing.

Heidelbergse Catechismus. 62ste Vraag.

Vr. Maar waarom kunnen onze goede werken niet de gerechtigheid voor God, of een stuk van dezelve zijn?

ANTW. Daarom, dat de gerechtigheid, die voor

Gods gericht bestaan kan, gansch volkomen en aan de Wet van God en alle stukken gelijkmatig zijn moet; en dat ook onze beste werken in dit leven alle onvolkomen en met zonden bevreemd zijn.

OP VRAAG EN ANTWOORD 62.

Vr. *Strijdt het niet tegen elkander, dat Paulus in Rom. 3, vs. 28, schrijft: „Wij besluiten dan, dat de mensch door het geloof gerechtvaardigd wordt, zonder de werken der Wet,” — terwijl Jacobus schrijft, in Hoofdst. 2, vs. 24: „Ziet gij dan nu, dat de mensch uit de werken gerechtvaardigd wordt, en niet alleenlijk uit het geloof”?*

Antw. De geloovige is Gods maaksel, geschapen in Christus Jesus tot goede werken. Hier is het geheel Gods werk, dat noemt Hij goed, gelijk bij de eerste schepping: „God zag al wat Hij gemaakt had, en ziet, het was zeer goed.” Wie nu, terwijl deze nieuwe schepping er is, gelooft, zonder God den Heiligen Geest, betoont zich geen maaksel Gods; hij doet de werken niet; nu moet hij toch weten, hoe Gods werk er uitziet. — Wie echter uit God geloovig is — (want het gaat hier om het geloof) — moet als zondaar en goddelooze, hart en oogen op zijnen God, Heiland en getrouwen Schepper zijner ziel, hebben; hij geloove aan God en late aan God over wat, hoe, waar en wanneer hij werken moet. Jes. 55, vs. 11: „Mijn Woord zal doen hetgeen Mij behaagt, en het zal voorspoedig zijn in hetgeen waartoe Ik het zend.”

Vr. *Noem mij een heilige, die op één volmaakt was?*

Antw. De moordenaar aan het kruis.

Heidelbergsche Catechismus. 63te Vraag.

Vr. Hoe, verdienen onze goede werken niet, welke God nochtans in dit en in het toekomstige leven wil beloonen?

Antw. Deze belooning geschiedt niet uit verdienste, maar uit genade.

OP VRAAG EN ANTWOORD 63.

Vr. *Verklaar mij dit door een voorbeeld uit het dagelijksch leven?*

Antw. Een arm man wordt door een verjaagd Vorst, die hem voorbij komt, om eenen dronk water gevraagd. De arme man geeft hem dien met genoeg. De Vorst belooft hem daarvoor eene waterrijke bron, met eene pomp, opdat hij in het vervolg al het water zonder moeite hebbe. De Vorst komt weder in het bewind, zendt zijne bouwlieden tot den armen man, die wijzen hem de beloofde bron aan, zetten eene pomp daarop, en bouwen om de pomp heen een paleis, vervuld met alle mogelijke heerlijkheid. Dit heeft hij tot belooning voor zijn glas water. Nu vraag ik: Geschiedt deze belooning uit verdienste of uit genade?

Vr. *Hoe hebt gij het dus te verstaan, als onze Heer zegt: „Dat wij toch even zoo voorzichtig moeten zijn als de kinderen dezer wereld en ons vrienden maken uit den onrechtvaardigen mammon, opdat, wanneer wij den adem uitblazen, deze vrienden ons opnemen in de woningen des Vaders hierboven, opdat wij het aldaar blijvend goed hebben;” dat ziet er toch waarlijk zoo uit, alsof men zich met zijn geld eene plaats in den hemel kon koopen? (Luc. 16.)*

Antw. Wij hebben dit te verstaan naar het boven-

gemelde voorbeeld. Overigens zijn de vrienden, welke de Heer bedoelt, des Heeren vrienden; deze worden echter van de farizeeuwsche wereld miskend en verworpen, en worden als aller voetveeg behandeld. — Zulke vrienden worden beschreven, Hebr. 11, vs. 37, 38: „Zij zijn gesteenigd geworden, in stukken gezaagd, verzocht, door het zwaard ter dood gebracht; zij hebben gewandeld in schaapsvellen en in geitenvellen; verlaten, verdrukt, kwalijk gehandeld zijnde; (welker de wereld niet waardig was) hebben in woestijnen gedoold, en op bergen, en in spelonken, en in de hollen der aarde,” — en zulke vrienden maakt men zich niet licht. Een zoodanige vriend was ook de arme Lazarus. De Apostel Jacobus getuigt, Hoofdst. 2, vs. 13: „De barmhartigheid roemt tegen het oordeel.”

Heidelbergse Catechismus. 64ste Vraag.

VR. Maar maakt deze leer geene zorgeloze en goddelooze mensen?

ANTW. Neen zij: want het is onmogelijk, dat, zoo wie Christus door een waarachtig geloof ingeplant is, niet zoude voortbrengen vruchten der dankbaarheid.

OP VRAAG EN ANTWOORD 64.

Vr. *Waarom vraagt de Catechismus: „Maakt deze leer geene zorgeloze en goddelooze mensen?”*

Antw. Om dengenen den mond te stoppen, welke de

Gereformeerde leer, als eene zoodanige lasteren, welke zoude leeren: „Laat ons het kwade doen, opdat het goede daaruit kome”. (Rom. 3, vs. 8.)

Vr. Maar de oprechte zou deze vrucht der dankbaarheid zoo gaarne bij zich zien, hij ziet ze intusschen niet en wordt daarover hard bestreden.

Antw. De eerste vrucht der dankbaarheid is de belijdenis: Ik ben wel arm en ellendig, maar Gij zijt mijn Heer, mijn Verlosser, mijne gerechtigheid; — ook het gebed, Ps. 119, vs. 176: „Ik heb gedwaald als een verloren schaap; zoek Uwen knecht, want Uwe geboden heb ik niet vergeten;” evenzeer: het voornemen des harten, Ps. 116, vs. 13: „Ik zal den beker der verlossingen opnemen, en den Naam des Heeren aanroepen;” — en de roem in den Heere: „Ik, Heere Christus, ben gerechtigheid Gods in u, en gij zijt Mijne zonde.” (2 Cor. 5, vs. 21.)

Vr. Wat is het eerste en laatste goede werk, en wat omvat alle goede werken?

Antw. Het geloof. — En zoo zegt de Heere, van de beruchte zondares: „Haar is veel vergeven, want zij heeft veel lief gehad.” — Zij had deze liefde getoond.

Vr. Wien komt de beoordeeling daarover toe, of mijne werken goed zijn?

Antw. Niet mij zelven, maar mijnen Heere Christus. — Mij zij het daarom te doen, dat ik mij bevljigte, een goed geweten voor God en menschen te hebben, en dat ik den menschen oók zoo doe, als ik wil dat zij mij doen.

Vr. Wat hebt gij te doen, om dit goede geweten te hebben?

Antw. Te doen? — Niets! maar te laten —

mijn' eigen lust, en den lust der wereld, welke geheel in het booze ligt.

Vr. Hoe hebt gij een goed geweten?

Antw. Als ik op Christus zie als op mijne zonde en als op mijne gerechtigheid. Een goed geweten is er alleen door de opstanding Jesu Christi uit de dooden.

Vr. Wie heeft het bij gevolg?

Antw. Wij hebben het, wij in wien Gods Geest getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn, aangenomen in Christus, uit eeuwige vrije ontferming.

VAN DE SACRAMENTEN.

Heidelbergse Catechismus. 65ste Vraag.

VR. Aangezien dan alleen het geloof ons aan Christus en al Zijne weldaden deelachtig maakt, van waar komt zulk een geloof?

ANTW. Van den Heiligen Geest, die het geloof in onze harten werkt, door de verkondiging van het heilig Evangelie, en het sterkt door het gebruik der Sacramenten.

Heidelbergse Catechismus. 66ste Vraag.

VR. Wat zijn Sacramenten?

ANTW. De Sacramenten zijn heilige, zichtbare waarteekenen en zegelen, van God ingezet, opdat Hij ons, door het gebruiken derzelven, de beloften van het Evangelie des te beter te verstaan geve en

verzegele: namelijk, dat Hij ons, van wege het eenig slachtoffer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt.

Heidelbergsche Catechismus. 67ste Vraag.

VR. Zijn dan beide het Woord en de Sacramenten daarhenen gericht, of daartoe verordend, dat zij ons geloof op de offerande van Jesus Christus aan het kruis, als op den eenigen grond onzer zaligheid, wijzen?

ANTW. Ja zij toch: want de Heilige Geest leert ons in het Evangelie, en verzekert ons door de Sacramenten, dat onze volkomene zaligheid in de eenige offerande van Christus staat, die voor ons aan het kruis geschied is.

Heidelbergsche Catechismus. 68ste Vraag.

VR. Hoeveel Sacramenten heeft Christus in het Nieuwe Verbond of Testament ingezet?

ANTW. Twee, namelijk den heiligen Doop en het heilig Avondmaal.

OP VRAAG EN ANTWOORD 68.

Vr. Heeft de Roomsche Kerk zich daarmede kunnen vergenoegen?

Antw. Neen, zij heeft er nog vijf meer, en sommigen

in de Protestantsche Kerk zijn ook genegen om, tegen de instelling van Christus, de bevestiging van ledematen, de inzegening des huwelijks en de ordening der leeraren bij de Sacramenten te voegen.

VAN DEN HEILIGEN DOOP.

Heidelbergsche Catechismus. 69ste Vraag.

VR. Hoe wordt gij in den heiligen Doop vermaand en verzekerd, dat de eenige offerande van Christus, aan het kruis geschied, u ten goede komt?

ANTW. Alzoo, dat Christus dit uitwendig waterbad ingezet: en daarbij toegezegd heeft, dat ik zoo zeker met Zijn bloed en Geest van de onreinigheid mijner ziel, dat is, van al mijne zonden, gewasschen ben, als ik uitwendig met het water, hetwelk de onzuiverheid des vleesches pleegt weg te nemen, gewasschen ben.

Heidelbergsche Catechismus. 70ste Vraag.

VR. Wat is het: met het bloed en den Geest van Christus gewasschen te zijn?

ANTW. Het is de vergeving der zonden van God uit genade te hebben, om het bloed van Christus, hetwelk Hij in Zijne offerande aan het kruis voor ons uitgestort heeft; daarna ook door den Heiligen Geest vernieuwd en tot lidmaten van Christus geheilgd te zijn, opdat wij hoe langer hoe meer de

zonden afsterven, en in een godzalig, onstraffelijk leven wandelen.

Heidelbergsche Catechismus. 71ste Vraag.

VR. Wáár heeft ons Christus toegezegd, dat Hij ons zoo zeker met Zijn bloed en Geest wasschen wil, als wij met het doopwater gewasschen worden?

ANTW. In de inzetting des Doops, welke aldus luidt: „Gaaf dan henen, onderwijst al de volken, dezelve doopende in den Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes.” — En: „Die geloofd zal hebben, en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar die niet zal geloofd hebben, zal verdoemd worden.”

Deze belofte wordt ook herhaald, waar de Schrift den Doop „het bad der wedergeboorte” en „de afwassching der zonden” noemt.

Heidelbergsche Catechismus. 72ste Vraag.

VR. Is dan het uiterlijk waterbad de afwassching der zonde zelve?

ANTW. Neen het: want alleen het bloed van Jesus Christus, en de Heilige Geest reinigt ons van alle zonden.

Heidelbergsche Catechismus. 73ste Vraag.

VR. Waarom noemt dan de Heilige Geest den Doop: „het bad der wedergeboorte” en „de afwassching der zonden”?

ANTW. God spreekt alzoo niet zonder groote

oorzaak, namelijk: niet alleen om ons daarmede te leeren, dat gelijk de onzuiverheid des lichaams door het water, alzoo ook onze zonden door het bloed en den Geest van Jesus Christus weggenomen worden; maar veel meer, dat Hij ons door dit Goddelijk pand en waarteeken wil verzekeren, dat wij zoo waarachtig van onze zonden geestelijk gewasschen zijn, als wij uitwendig met water gewasschen worden.

Heidelbergsche Catechismus. 74ste Vraag.

Vr. Zal men ook de jonge kinderen doopen?

ANTW. Ja: want mitsdien zij, zoowel als de volwassenen in 't verbond Gods en Zijne gemeente begrepen zijn, en dat hun door Christus bloed de verlossing van de zonden, en de Heilige Geest, die het geloof werkt, niet minder dan aan de volwassenen toegezegd wordt, zoo moeten zij ook door den Doop, als door het teeken des verbonds, in de Christelijke Kerk ingelijfd, en van de kinderen der ongeloofigen onderscheiden worden, gelijk in het Oude Verbond of Testament door de Besnijdenis geschied is, voor welke in het Nieuwe Verbond de Doop ingezet is.

OP VRAAG EN ANTWOORD 69—74.

Vr. *Wordt gij lid van de gemeente Christi, als gij uwe belijdenis aflegt?*

Antw. Neen, de kinderen der gemeente van Christus zijn

in Christus geheiligd, zijn leden der gemeente, leden van Hem, die het Hoofd is, en dus gerechtigd om gedoopt te worden.

Vr. *Zij, die tegen den kinderdoop zijn, beweren: dat, daar Christus gezegd heeft: „Die geloofd zal hebben, en gedoopt zal zijn,” en dewijl de jonge kinderen toch nog geen verstand hebben om te gelooven, zij eerst dan gedoopt mogen worden, wanneer zij eene belijdenis van hun geloof kunnen afleggen; — wat antwoordt gij daarop?*

Antw. Onze Heer heeft bij de woorden: „Die gelooft en gedoopt wordt,” den nadruk gelegd op het woord „die gedoopt wordt,” en heeft daarmede gemeend, dat de volwassenen, die toenmaals zich bekeerden, hun geloof daardoor betuigen zouden, dat zij zich lieten doopen en alzoo het kruis en den smaad Christi op zich namen. Ware overigens Gods waarheid afhankelijk van ons gelooven, zoo zou zij even zoo dikwijls te niet gaan, als dit geloof bij ons, door onze schuld, werkeloos is.

Is de ziel van een kind voor de zaligheid Gods in den hemel vatbaar, wanneer het sterft, zoo is zij ook vatbaar voor die genade, dat de Heer Zijnen Naam op het kind laat leggen in den doop.

Vr. *Sprak het echter ook van zelve, dat toen de Heer den doop instelde, de doop der kinderen daar mede in opgesloten was?*

Antw. Ja; want de Joden hadden eenen doop voor de heidenen, en daarbij was het gebruikelijk, dat de kinderen met de ouders gedoopt werden. Wanneer Petrus dus tot de volwassenen, ook tot de moeders, die voorzeker met hunne kinderen onder de toehoorders waren, zeide: Laat u doopen, want u komt de belofte toe, en

uwen kinderen. (zie Hand. 2, vs. 38, 39.) zoo spreekt het van zelve, dat hij gemeend heeft, dat zij ook hunne kinderen zouden laten doopen.

Vr. Wat geschiedt er dan in den doop?

Antw. God laat Zijnen driemaal heiligen Naam op een kind leggen, hetwelk in ongerechtigheid geboren en in zonden ontvangen is, en verklaart, dat het Zijn kind is.

Vr. Maar kan het doopwater zulke groote dingen doen?

Antw. Neen! Even zoo min als Mozes' staf de Schelf-zee van één kon slaan. Maar Christus heeft dat water bevolen, en dan is het Woord met het water, en dan is het water een teeken van den levendmakenden Geest Gods en Christi, den Geest die genade, leven en schuldvergeving mededeelt.

Vr. Maar als een kind zich dan later niet bekeert, of nimmer tot het geloof komt?

Antw. Zulks heeft dat kind te verantwoorden; God heeft het Zijne gedaan. Wilde men daarom aan een kind den doop onthouden, zoo zou men in Gods regeering ingrijpen, die toch ook over de boozen Zijne zon laat schijnen. Verder zullen wij het wel aan den eenigen Rechter hebben over te laten, wat er wellicht nog zelfs in het sterfuur kan gebeuren.

Vr. Wat troost u derhalve de heilige doop?

Antw. Dat ik in denzelven op Gods koninklijken, Vaderlijken en zaligmakenden Naam, ook ben opgeteekend in Zijn boek des levens, met al mijne schulden, zonden en nooden; en dat ik dus eenen rijken God en genadigen Vader in den hemel heb.

Vr. Wie staat in dit boek des levens boven aan?

Antw. De mensch Christus Jesus, mijn lieve Heiland,

*Heb de een te kruisen dat,
En te schryf er gebeden onder:
Dit heeft gij nu liefhebber!*

Borg en Voorspraak, die Zich om mijnentwil met den water- en bloeddooop heeft laten doopen.

Gen. 50:2

VAN HET HEILIG AVONDMAAL VAN ONZEN
HEERE JESUS CHRISTUS.

Heidelbergsche Catechismus. 75ste Vraag.

VR. Hoe wordt gij in het heilig Avondmaal vermaand en verzekerd, dat gij aan de eenige offerande van Christus, aan het kruis volbracht, en aan al Zijn goed gemeenschap hebt?

ANTW. Alzoo, dat Christus aan mij en alle geloovigen, tot Zijne gedachtenis, van dit gebroken brood te eten en van dezen drinkbeker te drinken bevolen heeft, en daarbij ook belooft: eerstelijc, dat Zijn lichaam zoo zeker voor mij aan het kruis geofferd en gebroken, en Zijn bloed voor mij vergoten is, als ik met oogen zie, dat het brood des Heeren voor mij gebroken, en de drinkbeker mij medegedeeld wordt; en ten andere, dat Hij zelf mijne ziel, met Zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed, zoo zeker tot het eeuwige leven spijst en laaft, als ik het brood en den drinkbeker des Heeren, (als zekere waarteekenen van het lichaam en bloed van Christus), uit des dienaars hand ontvang en mondelijk geniet.

Heidelbergsche Catechismus. 76ste Vraag.

VR. Wat is dat te zeggen: „het gekruisigd lichaam van Christus te eten en Zijn vergoten bloed te drinken.”?

ANTW. Het is niet alleen, met een geloovig hart, het gansche lijden en sterven van Christus aannemen, en daardoor vergeving der zonden en het eeuwige leven verkrijgen, maar ook daar benevens door den Heiligen Geest, die te samen in Christus en in ons woont, alzoo met Zijn heilig lichaam hoe langer hoe meer vereenigd te worden, dat wij, al is het, dat Christus in den hemel is en wij op aarde zijn, nochtans vleesch van Zijn vleesch, en been van Zijne beenen zijn, en dat wij door éenen Geest (als leden eens lichaams van ééne ziel) eeuwiglijk leven en geregeerd worden.

Heidelbergsche Catechismus. 77ste Vraag.

VR. Waar heeft Christus beloofd, dat Hij de geloovigen zoo zeker alzoo met Zijn lichaam en bloed wil spijzen en laven, als zij van dit gebroken brood eten en van dezen drinkbeker drinken?

ANTW. In de inzetting des Avondmaals, welke aldus luidt: (I Cor. 11, vs. 23—26.) „De Heere Jesus nam, in den nacht in welken Hij verraden werd, het brood, en als Hij gedankt had, brak Hij het, en zeide: Neemt, eet, dat is Mijn lichaam,

dat voor u gebroken wordt; doet dat tot Mijne gedachtenis. Desgelijks nam Hij ook den drinkbeker na het eten des Avondmaals, en zeide: Deze drinkbeker is het Nieuwe Testament in Mijn bloed; doet dat, zoo dikwijls als gij dien zult drinken, tot Mijne gedachtenis. Want zoo dikwijls als gij dit brood zult eten, en dezen drinkbeker zult drinken, zoo verkondigt den dood des Heeren, tot dat Hij komt.”

Deze toezegging wordt ook herhaald door den heiligen Apostel Paulus, waar hij spreekt: (I Cor. 10, vs. 16, 17.) „De drinkbeker der dankzegging, dien wij dankzeggende zegenen, is die niet eene gemeenschap des bloeds Christi? Het brood dat wij breken, is dat niet eene gemeenschap des lichaams Christi? Want één brood is het, zoo zijn wij velen één lichaam, dewijl wij allen ééns broods deelachtig zijn.”

Heidelbergsche Catechismus. 78ste Vraag.

VR. Wordt dan uit brood en wijn het wezenlijke lichaam en bloed van Christus?

ANTW. Neen; maar gelijkerwijs het water in den Doop niet in het bloed Christi veranderd wordt, noch de afwassching der zonde zelve is, (waarvan het alleen een Goddelijk waarteeken en verzekering is) alzo wordt ook het brood in het Avondmaal niet het lichaam van Christus zelf, hoewel het, naar den aard en de eigenschap der Sacramenten, het lichaam van Jesus Christus genoemd wordt.

Heidelbergse Catechismus. 79ste Vraag.

Vr. Waarom noemt dan Christus het brood Zijn lichaam, en den drinkbeker Zijn bloed, of het Nieuwe Verbond door Zijn bloed, en Paulus de gemeenschap des lichaams en bloeds Christi?

Antw. Christus spreekt alzoo niet zonder groote oorzaak, namelijk: niet alleen om ons daarmede te leeren, dat, gelijk brood en wijn dit tijdelijk leven onderhouden, alzoo ook Zijn gekruisigd lichaam en Zijn vergoten bloed de waarachtige spijs en drank zijn, waardoor onze zielen ten eeuwigen leven gevoed worden; maar veel meer, om ons door deze zichtbare teekenen en panden te verzekeren, dat wij zoo waarachtig aan Zijn waar lichaam en bloed, door de werking des Heiligen Geestes deelachtig worden, als wij deze heilige waarteekenen met den lichamelijken mond tot Zijne gedachtenis ontvangen; en dat al Zijn lijden en gehoorzaamheid zoo zeker ons eigen zijn, als hadden wij zelve in onzen eigen persoon alles geleden, en Gode voor onze zonden genoeg gedaan.

OP VRAAG EN ANTWOORD 75—79.

Vr. *Waarom schrijft de Apostel Paulus: „in den nacht, in welken Hij verraden werd”?*

Antw. Opdat wij niet doen zouden zoo als Judas.

Vr. *Wanneer zouden wij doen zoo als Judas?*

Antw. Wanneer wij niet gelooven, dat de minste plaats de onze is.

Vr. *Welke Kerk leert, dat het brood en de wijn in het lichaam en in het bloed van Christus veranderd wordt?*

Antw. De Roomsche.

Vr. *Is het lichaam en het bloed van Christus in, met en onder het brood en den wijn, zoo als de Lutherschen leeren?*

Antw. Neen, zulke hooge dingen deelt ons de Heer mede door den Geest des geloofs uit den hemel, weshalve wij onze harten en zinnen hemelwaarts te verheffen hebben.

Vr. *Wanneer komt gij waardig tot des Heeren Avondmaal?*

Antw. Als ik Hem mijne zonden geef, en Zijne gerechtigheid aanneem.

Vr. *Wat is „zich zelven beproeven“?*

Antw. Het is zich zelven onderzoeken, of men het met zijn hart eens is; dat men niets meer van zich zelven verwacht, maar alles van den Heere, om Hem te leven; — waarbij de ziel tot Hem uitgaat met deze bede: „Doe mij ook nu smaken de zekerheid mijner zaligheid, Heer, door Uwe genade.”

Vr. *Is het noodzakelijk, dat men bij het genot van brood en wijn bijzondere gewaarwordingen hebbe?*

Antw. Het gezonde geloof houdt zich aan het Woord, de werking openbaart zich daarna — in tijd van nood.

Vr. *Waarom kan ik weten, dat ik geen „huichelaar” ben?*

Antw. Een huichelaar houdt zich voor den oprechten mensch in het Koninkrijk der hemelen. Een huichelaar houdt met zijn hart vast aan twee wegen, en is er op uit, die twee wegen voor God en zijn hem beschuldigend geweten te rechtvaardigen, en op beide

de wegen goedkeuring te erlangen: ofschoon hij zeer goed weet, dat een van beide niet deugt. De oprechte belijdt voor God zijne huichelarij.

Vr. Waaraan kan ik weten of ik uitverkoren ben?

Antw. De tollenaar stond van verre.

Vr. Wanneer zal ik vooral niet van de tafel des Heeren afblijven?

Antw. Wanneer van wege mijne zonden het licht mijner oogen niet meer bij mij is, en ik toch zoo gaarne den gekruisigden Heiland zoude wederzien en omhelzen.

Vr. Zeg mij in weinige woorden, hoe gij dat begrijpt, dat Christus in het heilig Avondmaal ons Zijn lichaam te eten geeft?

Antw. Elk lichaam wordt door voedsel te samen gehouden. De gemeente Gods maakt één lichaam uit, dit lichaam wordt door geestelijke voeding te samen gehouden; deze geestelijke voeding is het gekruisigde lichaam van Christus. Onder het teeken van brood geeft ons de Heer in het Avondmaal de verzekering, dat Hij ons naar geest, ziel en lichaam met Zijn lichaam in zich te samen houdt, voedt en sterkt ten eeuwigen leven. Zoo wij gelooven, dan proeven en smaken wij in het geloof, dat dit waarachtig waar is.

Vr. En hoe begrijpt gij dat, dat Christus ons in het Avondmaal met Zijn bloed drenkt?

Antw. De gemeente van Christus zou, als lichaam, toch om hare zonden niet voor God kunnen bestaan, zoo het verzoenend bloed Christi, het bloed en leven van dat lichaam niet gaande hield, niet reinigde en voedde. In het Avondmaal geeft de Heer ons de verzekering, dat wij als geestelijke menschen Zijn verzoenend bloed te drinken krijgen, opdat wij niet omkomen

van eeuwigen dorst onder de hitte van Gods gramschap tegen onze zonden. Zoo wij gelooven, smaken en proeven wij in het geloof, dat dit waarachtig waar is. Overigens is de beteekenis in nauwen samenhang met het vleesch en het bloed van het afschaduwend paaschlam.

Heidelbergsche Catechismus. 80ste Vraag.

VR. Welk onderscheid is er tusschen het Nachemaal des Heeren en de paapsche mis?

ANTW. Het Nachmaal des Heeren betuigt ons, dat wij volkomene vergeving aller zonden hebben, door de eenige offerande van Jesus Christus, die Hij zelf éénmaal aan het kruis volbracht heeft, en dat wij door den Heiligen Geest Christus worden ingelijfd, die nu naar Zijne menschelijke natuur, niet meer op de aarde, maar in den hemel is, ter Rechterhand Gods, Zijns Vaders, en daar van ons wil aangebeden zijn. Maar de mis leert dat de levenden en de dooden niet door het lijden van Christus vergeving der zonden hebben, tenzij Christus nog dagelijks voor dezelve van den mispriester geofferd worde; en dat Christus lichamelijk onder de gestalte van het brood en den wijn zij, en daarom ook daarin moet aangebeden worden. En alzoo is de mis in den grond anders niet, dan eene verloochening der eenige offerande en des lijdens Jesu Christi en eene vervloekte afgoderij.

Heidelbergsche Catechismus. 81ste Vraag.

VR. Voor wie is het Avondmaal des Heeren ingesteld?

ANTW. Voor degenen, die zich zelven van wege hunne zonden mishagen, en nochtans vertrouwen, dat dezelve hun om Christus wille vergeven zijn, en dat ook de overblijvende zwakheid met Zijn lijden en sterven bedekt is; ook begeerende hoe langer hoe meer hun geloof te sterken, en hun leven te beteren. Maar de geveinsden, en die zich niet met een waar hart tot God bekeeren, die eten en drinken zich zelven een oordeel.

Heidelbergsche Catechismus. 82ste Vraag.

VR. Zal men ook tot dit Avondmaal laten komen, die zich met hunne bekentenis en leven als onge-loovige en goddelooze menschen aanstellen?

ANTW. Neen: want alzoo wordt het verbond Gods ontheiligd en Zijn toorn over de gansche gemeente verwekt; daarom is de Christelijke kerk schuldig, naar de ordening van Christus en Zijne Apostelen, derzulken (tot dat zij betering huns levens bewijzen) door de sleutelen des hemelrijks uit te sluiten.

Heidelbergsche Catechismus. 83ste Vraag.

VR. Wat zijn de sleutelen des hemelrijks?

ANTW. De verkondiging van het heilig Evangelie

en de Christelijke ban, of uitsluiting uit de Christelijke gemeente, door welke twee stukken het hemelrijk den geloovigen opengedaan, en den onge-loovigen toegesloten wordt.

OP VRAAG EN ANTWOORD 83.

Matth. 16, vs. 19: „En Ik zal u geven de sleutelen van het Koninkrijk der hemelen; en zoo wat gij zult binden op de aarde, zal in de hemelen gebonden zijn: en zoo wat gij ontbinden zult op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn.”

Matth. 18, vs. 18: „Voorwaar zeg Ik u: al wat gij op de aarde binden zult, zal in den hemel gebonden wezen; en al wat gij op de aarde ontbinden zult, zal in den hemel ontbonden wezen.” — Joh. 20, vs. 23: „Zoo gij iemands zonden vergeeft, dien worden zij vergeven; zoo gij iemands zonden houdt, dien zijn zij gehouden.”

Vr. *Hoe komt de Catechismus op het woord „sleutelen”?*

Antw. De vorsten gaven oudtijds aan hunne huis-verzorgers sleutels om de rijks schatten open te doen of af te sluiten.

Vr. *Mochten de huisverzorgers daarmede naar welgevallen handelen?*

Antw. Neen, maar naar den wil van hunnen vorst.

Vr. *Wat zijn dan de sleutelen des hemelrijks?*

Antw. De bevoegdheid naar het Woord des Heeren, zonden te vergeven of te behouden; dat is, naar luid van het Woord Gods het den boetvaardigen aan te kondigen, dat hun de zonden vergeven zijn en den onboetvaardigen, dat hun de zonden behouden zijn, tot

hunne betering. En deze aankondiging geldt in den hemel, omdat de Heere het gezegd heeft.

*Vr. Wat zijn de gevolgen van het nalaten der kerke-
lijke tucht?*

Antw. Dat de troost en de werking des Heiligen Geestes in de gemeente ophoudt, en dat het gebed der gemeente niet verhoord wordt.

*Vr. Heeft de roomsche kerk ook de bevoegdheid om de
sleutelen te gebruiken?*

Antw. Neen; maar als wij, die gelooven, der roomsche kerk aanzeggen, dat haar de zonden niet vergeven zijn, zoo geldt dit in den hemel. In het algemeen heeft geene kerk, welken naam zij ook drage, de bevoegdheid de sleutelen des hemelrijks te gebruiken, als zij nevens den weg van „geloof in Christus en bekeering tot God” andere wegen aanlegt, hetzij wegen van boetedoeningen, hetzij van zoogenaamde zedelijke verbetering, of van eenen vrijen wil of eene eigenwillige heiligmaking.

Heidelbergsche Catechismus. 84ste Vraag.

Vr. Hoe wordt het hemelrijk door de prediking van het heilig Evangelie ontsloten en toegesloten?

Antw. Alzoo, als achtervolgens het bevel van Christus, allen en een’ iegelijk geloovige verkondigd en openlijk betuigd wordt, dat hun (zoo dikwijls zij de beloften van het Evangelie met waar geloof aannemen), waarachtig al hunne zonden van God, om de verdiensten van Christus, vergeven zijn: daarentegen aan alle ongelooovigen, en die zich niet

van harte bekeeren, verkondigd en betuigd wordt, dat de toorn Gods, en de eeuwige verdoemenis op hen ligt, zoo lang zij zich niet bekeeren; volgens welk getuigenis des Evangelies, God, beide in dit en in het toekomstige leven, oordeelen wil.

Heidelbergsche Catechismus. 85ste Vraag.

VR. Hoe wordt het hemelrijk toegesloten en ontsloten door den Christelijken ban'?

ANTW. Alzoo, als achtervolgens het bevel van Christus, degenen die onder den Christelijken naam onchristelijke leer of leven voeren, nadat zij menigmaal broederlijk vermaand zijnde, van hunne dwalingen en schandelijk leven niet afstaan willen, der gemeente, of dengenen die van de gemeente daartoe verordend zijn, aangebracht worden; en zoo zij naar de vermaning niet vragen, van henlieden, door het verbieden der Sacramenten, uit de Christelijke gemeente, en van God zelven uit het Rijk van Christus gesloten worden, en wederom als lidmaten van Christus en Zijne gemeente aangenomen, wanneer zij waarachtige betering beloven en bewijzen.

HET DERDE DEEL.

VAN DE DANKBAARHEID.

Heidelbergsche Catechismus. 86ste Vraag.

VR. Aangezien wij uit onze ellende, zonder eenige onzer verdiensten, alleen uit genade, door Christus verlost zijn, waarom moeten wij dan nog goede werken doen?

ANTW. Daarom, dat Christus, nadat Hij ons met Zijn bloed gekocht en vrijgemaakt heeft, ons ook door Zijnen Heiligen Geest tot Zijn evenbeeld vernieuwt, opdat wij met ons gansche leven Gode dankbaarheid voor Zijne weldaden bewijzen, en Hij door ons geprezen worde: daarna ook, dat elk bij zich zelve van zijn geloof uit de vruchten verzekerd zij, en dat door onzen godzaligen wandel onze naaste ook voor Christus gewonnen worde.

Heidelbergsche Catechismus. 87ste Vraag.

VR. Kunnen dan zij niet zalig worden, die in hun goddeloos ondankbaar leven voortvarende, zich tot God niet bekeeren?

ANTW. In geenerlei wijze: want de Heilige Schrift

zegt dat geen onkuische, afgodendienaar, echtbreker, dief, gierigaard, dronkaard, lasteraar noch roover, noch diergelijke, het rijk Gods beërven zal.

OP HET DERDE DEEL.

Vr. *Wat is het dankbaarste schepsel Gods?*

Antw. De hond.

Vr. *Waarin zal dan uwe dankbaarheid bestaan?*

Antw. Daarin, dat ik bij de genade blijf, gelijk de hond bij zijnen meester, en mij altijd weder op nieuw tot deze genade begeef om genade, en dus bij de verlossing, met welke ik om niet verlost ben, blijve en volharde. De hond kruipt juist dan het meest naar zijnen meester toe, wanneer hij slagen van hem krijgt.

Vr. *Wat is eigenlijk dankbaarheid?*

Antw. Dat ik aanneem wat mij aangeboden wordt, en dat met blijdschap geniet.

Vr. *Wie is Gode dankbaar?*

Antw. Eene zondares wiesch des Heeren voeten met hare tranen, en droogde ze af met de haren haars hoofds. *Die* is Gode dankbaar, diè het belijdt, dat het hem onmogelijk is, Gode ooit recht dankbaar te zijn. Hij neemt den beker der verlossing op en drinkt dien uit; hij looft den Heere, dat Zijne goedertierenheid als een stroom geweldig over ons heengaat. Hij is dankbaar, zonder dat hij het weet; hij beschuldigt zich, dat hij ondankbaar is; maar hij geeft het voor duivel, zonde, dood en wereld niet op, dat de Heere zijn God en Heiland is, die hem van bloedschulden verlost en bij Wien uitkomsten zijn tegen den dood.

Vr. *Waarom is toch dit derde deel aan den Catechismus toegevoegd?*

Antw. Om verscheidene zeer goede redenen:

1. De pausgezinden zeiden: De Gereformeerde leer maakt zorgelooze en goddelooze menschen, zij leert alleen maar van geloof en is tegen alle goede werken; de Gereformeerde leer zegt: Indien men maar gelooft, kan men doen wat men wil. Tegen zulke lastering stelde men het derde deel. Ook gaven in dien tijd de Luther-schen in den Palts, die van Luther niets verstonden, allerlei verdraaide en hatelijke uitleggingen aan de Gereformeerde waarheid.

2. Er waren ook toen ter tijd allerlei lichtzinnige menschen, zoogenaamde vrijgeesten of lichtvrienden, voor welke de tucht in de roomsche kerk te streng was; die sloten zich aan de Gereformeerde Kerk aan, in den waan, dat derzelver leer hun vrijheid gaf, allerlei ongerechtigheid uit te gieten, en dat zij dan toch ten laatste door genade zouden zalig worden.

3. In de Gereformeerde Kerk zelve waren velen, die onbekeerd bleven, die de genade tot een oorkussen maakten, om er op in te sluimeren, en inmiddels hunnen wereldschen gang aanhielden en in den dienst Belials bleven.

Aan zulk woest gedierte moest toom en gebit in den mond gelegd worden.

4. De geloovigen dragen vleesch en bloed met zich om: als zoodanig staan zij voor elke verzoeking bloot en moeten gedurig op den weg der gerechtigheid gehouden worden. Zulks geschiedt wel is waar inwendig door den Geest, maar de Geest bedient zich daarbij van geen anderen regel of richtsnoer dan van de tien geboden. Binnen deze perken leidt Hij zelf de geloovigen aan

Zijne hand naar des Heeren belofte, tegen alle verzoe-
kingen en uitspattingen van het vleesch. En Hij maakt
de geloovigen daarin vrijwillig, in de vrijheid Christi,
zoodat zij alleen weten van genade, en juist zóó naar
Gods Wet wandelen, zij verootmoedigen zich van wege
hunne onvolmaaktheid aan de Wet, en toch is hun
wandel en werk recht.

5. Er kwamen in de gemeente spoedig zoodanige
mensen op, die in de Evangelische leer slechts pleis-
ters voor hunne ondeugden en hartepijn zochten, zonder
er naar te vragen: Hoe komt God tot Zijn recht, waar
blijft de Wet, waar de zonde? — Het ging denzulken
niet om heiligheid. Anderen wederom meenden, dat
uiterlijke gehoorzaamheid naar de letter der Wet ook
volbrenging van de Wet Gods was; zij hielden het
daarvoor, dat zij die uiterlijke gehoorzaamheid bezaten,
en dat wel van harte, daarom beweerden zij, dat als
men geloofde, men ook de tien geboden volkomen houden
kon. — De eerste soort nu heette wetbestrijders, als
die leerden dat al wat men niet houden kan, ook niet
behoeft voorgehouden te worden; de tweede, volmaakt-
heidrijvers. Tegen beiden dient dit derde deel. Intus-
schen moet elk, die het Woord recht snijdt, zich met
lijdzaamheid wapenen tegen de lastering der eigeenge-
rechtige en valsche broeders, dat hij zoowel een wetbe-
strijder, als een volmaaktheidrijver is.

*Vr. Welke zijn de twee hoofdafdeelingen van ons derde
deel?*

Antw. Gebod en gebed.

Heidelbergsche Catechismus. 88ste Vraag.

VR. In hoeveel stukken bestaat de waarachtige bekeering des menschen?

ANTW. In twee stukken: in de afsterving van den ouden, en in de opstanding van den nieuwen mensch.

Heidelbergsche Catechismus. 89ste Vraag.

VR. Wat is de afsterving van den ouden mensch?

ANTW. Het is een hartelijk leedwezen, dat wij God door onze zonden vertoornd hebben, en dezelve hoe langer hoe meer haten en vlieden.

Heidelbergsche Catechismus. 90ste Vraag.

VR. Wat is de opstanding van den nieuwen mensch?

ANTW. Het is eene hartelijke vreugd in God door Christus, en lust en liefde om naar den wille Gods in alle goede werken te leven.

OP VRAAG EN ANTWOORD 88—90.

Vr. *Wat beteekent dat toch: „oude mensch en nieuwe mensch,” zijn dat twee werkelijke menschen, die een mensch in zich heeft?*

Antw. Neen, het is eene figuurlijke manier van

spreeken. De Apostel Paulus spreekt (Rom. 6, vs. 6; Eph. 4, vs. 22—24; en Col. 3, vs. 9, 10.) van eenen „ouden mensch” en verstaat daaronder, den mensch zoo als hij in Adam, God, zijn leven er aan gegeven heeft, of van God afgevallen is; dus meent hij er mede, wat wij met Adam geworden zijn, en wat wij als zoodanig denken, handelen en doen, en hij spreekt in diezelfde plaatsen van eenen „nieuwen mensch,” en verstaat daaronder Christus en wat wij met Christus geworden zijn, en de vrucht van dien Geest, welken wij in het geloove Christi zijn deelachtig geworden.

De Apostel vergelijkt deze beide menschen met kleederen, zoodat wij de kleederen des eersten hebben uitgetrokken, en die des anderen hebben aangetrokken. (NB. Eph. 4, vs. 22, luidt naar het Grieksch: „dat gij afgelegd *hebt* — den ouden mensch — en vernieuwd wordt — en den nieuwen mensch aangedaan *hebt*.”) Dat de Apostel onder „ouden mensch” ondeugden verstaat, zien wij uit het 25^e en de volgende verzen: „Daarom hebbende afgelegd de leugen,” — en dat hij onder „nieuwen mensch”, Christus verstaat en de vrucht des Geestes, zien wij uit Rom. 13, vs. 14: „Hebt den Heere Jesus Christus aangetrokken,” en uit Col. 3, vs. 12: „Hebt dan aangetrokken, als uitverkorenen Gods, — de innerlijke bewegingen der barmhartigheid, goedertierenheid, — verdragende elkander.”

Heidelbergsche Catechismus. 91ste Vraag.

VR. Maar wat zijn goede werken?

ANTW. Alleen die uit waar geloof, naar de Wet

Gods, Hem ter eere geschieden, en niet die op ons goeddunken of menschen inzettingen gegrond zijn.

OP VRAAG EN ANTWOORD 91.

Vr. Zeg mij nog eens wat het allergrootste en allerbeste goede werk is?

Antw. Het geloof.

Vr. Maar waarom spreekt de Catechismus hier van de goede werken zoo?

Antw. Omdat de pausgezinden van de goede werken altijd huichelachtig spreken.

Vr. Staan de Apostelen ook op goede werken?

Antw. Ja, overal; onder anderen, Titus 2, vs. 24: Die Zich zelve voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zou verlossen van alle ongerechtigheid, en Zich zelve een eigen volk zou reinigen, ijverig in goede werken. — II Tim. 3, vs. 16, 17: Al de Schrift is van God ingegeven, en is nuttig tot leering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is; opdat de mensch Gods volmaakt zij, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust." — Titus 3, vs. 14: „En dat ook de onzen leeren, goede werken voor te staan tot noodig gebruik, opdat zij niet onvruchtbaar zijn." — Maar wij leeren, met het Evangelie, dat eerst de boom goed moet zijn; alsdan is de vrucht van zelve goed.

De pausgezinden leeren, dat hunne heiligen meer goede werken bij God in rekening hebben te brengen, dan zij behoeven gedaan te hebben; de geloovigen daarentegen weten voor Christus niet, en zullen het voor Hem ook

nimmer weten, dat zij één eenig goed werk goed gedaan hebben. Matth. 25, vs. 37—39: „Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoorden, zeggende: Heere! wanneer hebben wij U hongerig gezien, en gespijzigd? of dorstig, en te drinken gegeven? En wanneer hebben wij U een vreemdeling gezien, en geherbergd? of naakt en gekleed? En wanneer hebben wij U krank gezien, of in de gevangenis, en zijn tot U gekomen?”

Vr. *Wat gevoelt gij dan van iemand, die denkt, ik moet en zal dit of dat goede werk doen, want zoo staat er geschreven?*

Antw. Die wil God wat wijs maken. — Hij, die een goed werk doet, doet het niet opdat God en menschen er kennis van dragen zouden, maar hij doet het van zelf, want de liefde dringt hem.

Vr. *Wat hebben wij over het algemeen omtrent het houden van de geboden Gods vast te stellen?*

Antw. Dat wij daartoe geheel onbekwaam zijn; dat zulks echter niet aan de geboden, maar aan ons ligt. De Wet is heilig, zij moet niet alleen naar de letter, maar naar den geest gehouden worden; wij daarentegen zijn vleeschelijk, verkocht onder de zonde. Dat moet bij ons vast staan, dat wij volstrekt in overeenstemming met de Wet moeten zijn, en juist daarom hebben wij ons aan Christus, hebben wij ons aan Zijne genade vast te houden, en zóó zullen wij door Zijnen Geest, naar Zijne belofte, wandelen aan Zijne hand en naar Zijnen raad, in eene door Hem vervulde Wet, zóó dat wij daarbij zondaars blijven en alleen Zijne heiligmaking roemen.

Vergel. Rom. 8, vs. 3 en 4: „Want hetgeen der Wet onmogelijk was, dewijl zij door het vleesch krachteloos was, heeft God, Zijnen Zoon zendende in gelijk-

heid des zondigen vleesch, en dat voor de zonde, de zonde veroordeeld in het vleesch. Opdat het recht der Wet vervuld zou worden in ons, die niet naar het vleesch wandelen, maar naar den Geest."

Jer. 31, vs. 33, 34: „Maar dit is het verbond, dat Ik na die dagen met het huis van Israël maken zal, spreekt de Heere; Ik zal Mijne Wet in hun binnenste geven, en Ik zal die in hun hart schrijven; en Ik zal hun tot eenen God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn. En zij zullen niet meer, een iegelijk zijnen naaste, en een iegelijk zijnen broeder, leeren, zeggende: Kent den Heere! want zij zullen Mij allen kennen, van hunnen kleinste af tot hunnen grootste toe, spreekt de Heere: want Ik zal hunne ongerechtigheid vergeven, en hunner zonden niet meer gedenken."

Ezech. 36, vs. 25—27: „Dan zal Ik rein water op u sprengen, en gij zult rein worden; van al uwe onreinigheid en van al uwe drekgoden zal Ik u reinigen. En Ik zal u een nieuw hart geven, en zal eenen nieuwen geest geven in het binnenste van u: en Ik zal het steenen hart uit uw vleesch wegnemen, en zal u een vleesch hart geven. En Ik zal Mijnen Geest geven in het binnenste van u; en Ik zal maken, dat gij in Mijne inzettingen zult wandelen, en Mijne rechten zult bewaren en doen."

Hosea 14, vs. 9: „Efraïm! wat heb Ik meer met de afgoden te doen? Ik heb hem verhoord, en zal op hem zien, Ik zal hem zijn als een groenende denneboom, uwe vrucht is uit Mij gevonden."

Ps. 32, vs. 8: „Ik zal u onderwijzen, en u leeren van den weg, dien gij gaan zult; Ik zal raad geven; Mijn oog zal op u zijn."

I Petr. 1, vs. 2: „Naar de voorkennis van God den Vader, in de heiligmaking des Geestes, tot gehoorzaamheid en besprenging des bloeds Jesu Christi.”

II Petr. 1, vs. 4: Door welke ons de grootste en dierbare beloften geschonken zijn, opdat gij door dezelve der Goddelijke natuur deelachtig zoudt worden, nadat gij ontvloeden zijt het verderf, dat in de wereld is door de begeerlijkheid.”

VAN DE WET.

Heidelbergsche Catechismus. 92ste Vraag.

VR. Hoe luidt de Wet der Heeren?

ANTW. „God sprak alle deze woorden:

(Exod. 20, vs. 2—17. — Deut. 5, vs. 6—21.)

Ik ben de Heere, uw God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgeleid heb.

Het eerste gebod.

Gij zult geene andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

Het tweede gebod.

Gij zult u geen gesneden beeld, noch eenige gelijkenis maken, van hetgeen boven in den hemel is, noch van hetgeen onder op de aarde is, noch van hetgeen in de wateren onder de aarde is. Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen: want Ik de Heere, uw God, ben een ijverig God, die de misdad der

vaderen bezoekt aan de kinderen, aan het derde en aan het vierde lid dergenen die Mij haten; en doe barmhartigheid aan duizenden dergenen, die Mij liefhebben, en Mijne geboden onderhouden.

Het derde gebod.

Gij zult den Naam des Heeren, uws Gods, niet ijdelijk gebruiken: want de Heere zal niet onschuldig houden die Zijnen Naam ijdelijk gebruikt.

Het vierde gebod.

Gedenkt den Sabbatdag, dat gij dien heiligt. Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen, maar de zevende dag is de Sabbat des Heeren, uws Gods, dan zult gij geen werk doen, gij, noch uw zoon, noch uwe dochter, noch uw dienstknecht, noch uwe dienstmaagd, noch uw vee, noch uw vreemdeling, die in uwe poorte is; want in zes dagen heeft de Heere den hemel en de aarde gemaakt, de zee en al wat daarin is, en Hij rustte ten zevenden dage; daarom zegende de Heere den Sabbatdag, en heiligde denzelven.

Het vijfde gebod.

Eert uwen vader en uwe moeder, opdat uwe dagen verlengd worden in het land, dat u de Heere, uw God, geeft.

Het zesde gebod.

Gij zult niet doodslaan.

Het zevende gebod.

Gij zult niet echtbreken.

Het achtste gebod.

Gij zult niet stelen.

Het negende gebod.

Gij zult geen valsch getuigenis spreken tegen uwen naaste.

Het tiende gebod.

Gij zult niet begeeren uws naasten huis; gij zult niet begeeren uws naasten vrouw, noch zijnen dienst-knecht, noch zijne dienstmaagd, noch zijnen os, noch zijnen ezel, noch iets, dat van uwen naaste is.

Heidelbergsche Catechismus. 93ste Vraag.

VR. Hoe worden deze tien geboden verdeeld?

ANTW. In twee tafelen: waarvan de eerste leert, hoe wij ons jegens God zullen houden; de andere, wat wij onzen naaste schuldig zijn.

Heidelbergsche Catechismus. 94ste Vraag.

VR. Wat gebiedt God in het eerste gebod?

ANTW. Dat ik, zoo lief als mij mijner ziele zaligheid is, alle afgoderij, tooverij, waarzegging, superstitie of bijgeloof, aanroeping van heiligen of van andere schepselen, mijde en vliede, en den eenigen waren God recht leere kennen. Hem alleen

vertrouwe, in alle ootmoedigheid en lijdzaamheid mij aan Hem alleen onderwerpe, van Hem alleen alles goeds verwachte, Hem van ganscher harte liefhebbe, vreeze en eere: alzoo dat ik eer van alle schepselen afa en die varen late, dan dat ik in het allerminste tegen Zijnen wil doe.

Heidelbergsche Catechismus. 95ste Vraag.

VR. Wat is afgoderij?

ANTW. Afgoderij is, in de plaats van den eenigen waren God, die zich in Zijn Woord geopenbaard heeft, of benevens denzelven, iets anders versieren of hebben, waarop de mensch zijn vertrouwen zet.

OP VRAAG EN ANTWOORD 94 en 95.

Exod. 34, vs. 12—16: „Wacht u, dat gij toch geen verbond maakt met den inwoner des lands, waarin gij komen zult; dat hij misschien niet tot eenen strik worde in het midden van u. Maar hunne altaren zult gijlijeden omwerpen, en hunne opgerichte beelden zult gij verbreken, en hunne bosschen zult gij afhouden. (Want gij zult u niet buigen voor eenen anderen god: want des Heeren Naam is IJveraar! een ijverig God is Hij!) Opdat gij misschien geen verbond maakt met den inwoner van dat land; en zij hunne goden niet nahoereeren, noch hunnen goden offerande doen, en hij u noodigende, gij van hunne offerande etet. En gij voor uwe zonen vrouwen neemt van hunne dochteren: en hunne dochteren hunne goden nahoereerende, maken, dat ook uwe zonen hunne goden nahoereeren.”

Levit. 19, vs. 31: „Gij zult u niet keeren tot de waarzeggers, en de duivelskunstenaars, zoekt hen niet, u met hen verontreinigende: Ik ben de Heere uw God!”

I Kon. 11, vs. 4—6: „Want het geschiedde in den tijd van Salomo's ouderdom, dat zijne vrouwen zijn hart achter andere goden neigden; dat zijn hart niet volkomen was met den Heere, zijnen God, gelijk het hart van zijnen vader David. Want Salomo wandelde Astoreth, den god der Zidoniërs, na, en Milchom, het verfoeisel der Ammonieten. Alzoo deed Salomo dat kwaad was in de oogen des Heeren, en volhardde niet den Heere te volgen, gelijk zijn vader David.”

Dan. 3, vs. 16—28: „Sadrach, Mesach en Abed-nego antwoordden en zeiden tot den koning Nebukadnezar: Wij hebben niet noodig u op deze zaak te antwoorden. Zal het zoo zijn, onze God, dien wij eeren, is machtig ons te verlossen uit den oven des brandenden vuurs, en Hij zal ons uit uwe hand, o koning! verlossen. Maar zoo niet, u zij bekend, o koning! dat wij uwe goden niet zullen eeren, noch het gouden beeld, dat gij hebt opgericht, zullen aanbidden. Toen werd Nebukadnezar vol grimmigheid, en de gedaante zijns aangezichts veranderde tegen Sadrach, Mesach en Abed-nego; hij antwoordde en zeide, dat men den oven zevenmaal meer heet maken zou dan men dien pleegt heet te maken. En tot de sterkste mannen van kracht, die in zijn heir waren, zeide hij, dat zij Sadrach, Mesach en Abed-nego binden zouden, om te werpen in den oven des brandenden vuurs. Toen werden die mannen gebonden in hunne mantels, hunne broeken en hunne hoeden, en hunne andere kleederen, en zij wierpen hen in het midden van den oven des brandenden vuurs. Daarom dan, dewijl het woord des konings aandreef, en de oven zeer heet was, zoo hebben de vonken des vuurs die mannen, die Sadrach, Mesach en Abed-nego opgeheven hadden, gedood. Maar als die drie mannen, Sadrach, Mesach en Abed-nego, in het midden van den oven

des brandenden vuurs, gebonden zijnde, gevallen waren: toen ontzette zich de koning Nebukadnezar, en hij stond op in der haast, antwoordde en zeide tot zijne raadsheeren: Hebben wij niet drie mannen in het midden des vuurs, gebonden zijnde, geworpen? Zij antwoordden en zeiden tot den koning: Het is gewis, o koning! Hij antwoordde en zeide: Ziet, ik zie vier mannen los wandelen in het midden des vuurs, en er is geen verderf aan hen; en de gedaante des vierden is gelijk eens zoons der Goden. Toen naderde Nebukadnezar tot de deur van den oven des brandenden vuurs: antwoordde en sprak: Gij Sadrach, Mesach en Abed-nego, gij knechten des allerhoogsten Gods! gaat uit en komt hier! Toen gingen Sadrach, Mesach en Abed-nego uit het midden des vuurs. Toen vergaderden de stadhouders, de overheden, en de landvoogden, en de raadsheeren des konings, deze mannen beziende, omdat het vuur over hunne lichamen niet geheerscht had, en dat het haar huns hoofds niet verbrand was, en hunne mantels niet verbrand waren, ja dat de reuk des vuurs daardoor niet gegaan was. Nubekadnezar antwoordde en zeide: Geloofd zij de God van Sadrach, Mesach en Abed-nego, die Zijnen engel gezonden, en zijne knechten verlost heeft, die op Hem vertrouwd hebben, en des konings woord veranderd, en hunne lichamen overgegeven hebben, opdat zij geenen god eerden noch aanbaden, dan hunnen God." — Hoofdst. 6, vs. 12, 13. „Toen kwamen die mannen met hoopen, en zij vonden Daniël bidende en smeevende voor zijnen God. Toen kwamen zij nader, en spraken voor den koning van het gebod des konings: Hebt gij niet een gebod geteekend, dat alle man, die in dertig dagen van eenigen god of mensch iets verzoeken zou, behalve van u, o koning! in den kuil der leeuwen zou geworpen worden. De koning antwoordde en zeide: Het is eene vaste rede, naar de wet der Meden en Persen, die niet mag wederroepen worden."

I Cor. 10, vs. 7: „En wordt geene afgodendienaars, gelijkkerwijs als sommigen van hen, gelijk geschreven staat: Het volk zat neder om te eten, en om te drinken, en zij stonden op om te spelen.”

Openb. 22, vs. 8, 9: „En ik viel neder om aan te bidden voor de voeten des engels, die mij deze dingen toonde. En hij zeide tot mij: Zie, dat gij het niet doet, want ik ben uw mededienstknecht, — aanbid God.”

Joh. 17, vs. 3: „En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, den eenigen waarachtigen God, en Jesus Christus, dien Gij gezonden hebt.”

Matth. 4, vs. 8—10: „Wederom nam Hem de duivel mede op eenen zeer hoogen berg; en toonde Hem al de koninkrijken der wereld, en hunne heerlijkheid; en zeide tot Hem: Al deze dingen zal ik U geven, indien Gij, nedervallende, mij zult aanbidden. Toen zeide Jesus tot hem: Ga weg Satan! want er staat geschreven: Den Heere, uwen God, zult gij aanbidden, en Hem alleen dienen.”

Spr. 21, vs. 27: „Het offer der goddeloozen is een gruwel; hoeveel te meer, als zij het met een schandelijk voornemen brengen.”

I Cor. 10, vs. 14: „Vliedt van den afgodendienst.”

Vr. *Welken anderen god heeft de roomsche kerk voor Gods aangezicht?*

Antw. Eene vrouw, die zij Koningin (in het Hebreuwsch Melecheth) des hemels noemt. Dezelve aanbaden de Joodsche afgodendienaren ook, zoo als wij lezen, Jerem. 44, vs. 17: „Maar wij zullen ganschelijk doen al hetgeen uit onzen mond is uitgegaan, rookende aan Melecheth des hemels, en baar dankofferen offerende, gelijk als wij gedaan hebben, wij en onze vaders, onze koningen en onze vorsten, in de steden van Juda en in

de straten van Jerusalem; toen werden wij met brood verzadigd, en waren vroolijk, en zagen geen kwaad." — Zij heette vroeger Astharoth, I Sam. 7, vs. 3: „Toen sprak Samuël: Indien gijlieden u met uw gansche hart tot den Heere bekeert, zoo doet de vreemde goden uit het midden van u weg, ook de Astharoths, en richt uw hart tot den Heere, en dient Hem alleen, zoo zal Hij u uit de hand der Filistijnen rukken." — De oude Babyioniërs beeldden haar af met een zoontje op den schoot, of met eene slang in de hand.

Vr. Waaruit maakt zich de mensch gewoonlijk een afgod, waarop hij zijn vertrouwen stelt?

Antw. Uit geld, goed, eer, schoonheid, man, vrouw, kinderen, familie, vermogende menschen, huis, huisraad, lichaam, kleederen, eten, drinken enz.

Jer. 17, vs. 5: „Zoo zegt de Heere: Vervloekt is de man, die op eenen mensch vertrouwt, en vleesch tot zijnen arm stelt, en wiens hart van den Heer afwijkt."

Luk. 14, vs. 16—26. „Maar Hij zeide tot hem: Een zeker mensch bereidde een groot avondmaal, en hij noodde er velen. En hij zond zijnen dienstknecht uit ter ure des avondmaals, om den genooden te zeggen: Komt, want alle dingen zijn nu gereed. En zij begonnen allen zich eendrachtelijk te ontschuldigen. De eerste zeide tot hem: Ik heb eenen akker gekocht, en het is noodig, dat ik uitga, en hem bezie; ik bid u, houd mij voor verontschuldigd. En een ander zeide: Ik heb vijf jok ossen gekocht, en ik ga heen, om die te beproeven, ik bid u, houd mij voor verontschuldigd. En een ander zeide: Ik heb eene vrouw getrouwd, en daarom kan ik niet komen. En dezelve dienstknecht wedergekomen zijnde, boodschapte deze dingen zijnen

heer. Toen werd de heer des huizes toornig, en zeide tot zijnen dienstknecht: Ga haastelijk uit in de straten en wijken der stad, en breng de armen, en verminkten, en kreupelen, en blinden hierin. En de dienstknecht zeide: Heere! het is geschied, gelijk gij bevolen hebt, en nog is er plaats. En de heer zeide tot den dienstknecht: Ga uit in de wegen, en heggen, en dwing ze in te komen, opdat mijn huis vol worde: want ik zeg ulieden, dat niemand van die mannen, die genood waren, mijn avondmaal smaken zal. — En vele scharen gingen met Hem, en Hij, zich omkeerende, zeide tot hen: Indien iemand tot Mij komt, en niet haat zijnen vader, en moeder, en vrouw, en kinderen, en broeders, en zusters, ja ook zelfs zijn eigen leven, die kan Mijn discipel niet zijn.

Vr. *Wat is „afgoderij” naar den geestelijken zin der Wet?*

Antw. Zijne genade verlaten en eene andere heiligmaking najagen dan die, welke is in het bloed en in den Geest Christi.

Jona 2, vs. 8: „Die de valsche ijdelheden onderhouden, verlaten hunlieder weldadigheid.”

Hebr. 12, vs. 14: „Jaagt den vrede na met allen, en *de* heiligmaking, zonder welke niemand den Heere zien zal.”

I Joh. 5, vs. 20, 21: „Doch wij weten, dat de Zoon van God gekomen is, en heeft ons het verstand gegeven, dat wij den Waarachtige kennen, en wij zijn in den Waarachtige, in Zijnen Zoon Jesus Christus. Deze is de Waarachtige God, en het eeuwige leven. Kinderkens! bewaart u zelve van de afgoden.”

Ps. 16, vs. 4: „De smarten dergenen, die eenen anderen God begiftigen, zullen vermenigvuldigd worden; Ik zal hunne dankofferen van bloed niet offeren, en hunne namen op Mijne lippen niet nemen.”

Heidelbergsche Catechismus. 96ste Vraag.

VR. Wat eischt God in het tweede gebod?

ANTW. Dat wij God op geenerlei wijze afbeelden, noch op eene andere wijze vereeren, dan Hij in Zijn Woord bevolen heeft.

Heidelbergsche Catechismus. 97ste Vraag.

VR. Mag men dan ganschelijk geene beelden maken?

ANTW. God kan noch mag op geenerlei wijze afgebeeld worden; maar al is het dat de schepselen kunnen afgebeeld worden, zoo verbiedt God toch, hunne beeldtenis te maken en te hebben, om die te vereeren, of God daardoor te dienen.

Heidelbergsche Catechismus. 98ste Vraag.

VR. Maar zou men de beelden in de kerken als boeken der leeken niet mogen lijdén?

ANTW. Neen: want wij moeten niet wijzer zijn dan God, die Zijne christenen, niet door stomme beelden, maar door de levende verkondiging Zijns Woords, wil onderwezen hebben.

OP VRAAG EN ANTWOORD 96—98.

Jer. 10, vs. 8—13: „In één ding zijn zij toch onvernünftig en zot: een hout is een onderwijs der ijdelheden. Uitgerekt zilver wordt van Tarsis gebracht, en goud van Ufaz, tot een werk des werkmeesters en van de handen des goudsmids; hemelsblauw en purper is hunne kleeding, een werk der

wijzen zijn zij al te samen. Maar de Heere God is de Waarheid. Hij is de levende God, en een eeuwig Koning; van Zijne verbolgenheid beeft de aarde, en de heidenen kunnen Zijne gramschap niet verdragen. (Aldus zult gijlieden tot hen zeggen: De goden die den hemel en de aarde niet gemaakt hebben, zullen vergaan van de aarde, en van onder dezen hemel.) Die de aarde gemaakt heeft door Zijne kracht, die de wereld bereid heeft door Zijne wijsheid, en den hemel uitgebreid door Zijn verstand. Als Hij Zijne stem geeft, zoo is er een gedruisch van wateren in den hemel, en Hij doet de dampen opklimmen van het einde der aarde; Hij maakt de bliksemen met den regen, en doet den wind voortkomen uit zijne schatkameren."

Deut. 27, vs. 15: „Vervloekt zij de man, die een gesneden of gegoten beeld, eenen gruwel des Heeren, een werk van 's werkmeesters handen, zal maken, en zetten in het verborgene! en al het volk zal antwoorden en zeggen: Amen."

Ex. 32, vs. 8: „En zij zijn haast afgeweken van den weg, dien Ik hun geboden had! Zij hebben zich een gegoten kalf gemaakt; en zij hebben zich voor hetzelfde gebogen, en hebben het offerande gedaan, en gezegd: Dit zijn uwe goden, Israël! die u uit Egypteland opgevoerd hebben."

Ps. 115, vs. 3—8: Onze God is toch in den hemel, Hij doet al wat Hem behaagt. Hunlieder afgoden zijn zilver en goud, het werk van des menschen handen; zij hebben eenen mond, maar spreken niet; zij hebben oogen, maar zien niet; ooren hebben zij, maar hooren niet; zij hebben een' neus, maar rieken niet; hunne handen hebben zij, maar tasten niet; hunne voeten, maar gaan niet; zij geven geen geluid door hunne keel. Dat die hen maken hun gelijk worden, en al wie op hen vertrouwt."

Jes. 44, vs. 12—20: „De ijzersmid maakt eene bijl, en werkt in den gloed, en formeert het met hamers, en werkt het met zijnen sterken arm; ook lijdt hij honger, totdat hij

krachteloos wordt, hij drinkt geen water, totdat hij amechtig wordt. De timmerman trekt het richtsnoer uit, hij teekent het af met den draad, hij maakt het effen met de schaven, en teekent het met den passer, en maakt het naar de beeltenis eens mans, naar de schoonheid van een' mensch, dat het in het huis blijve. Als hij zich cederen afhouwt zoo neemt hij een' cipressenboom of een' eik, en hij versterkt zich onder de boomen des wouds; hij plant eenen olmboom, en de regen maakt dien groot. Dan is het voor den mensch om te verbranden, dan neemt hij daarvan, en warmt er zich bij; ook ontsteekt hij het, en bakt er brood bij: daarenboven maakt hij er eenen God van, en buigt zich daarvoor. Hij maakt er een gesneden beeld van, en knielt er voor neder. Zijne helft brandt hij in het vuur, bij de andere helft daarvan eet hij vleesch, hij braadt een gebrad, en hij wordt verzadigd; ook warmt hij zich zelven, en hij zegt: Hei! ik ben warm geworden, ik heb het vuur gezien! Het overige nu daarvan maakt hij tot eenen god, tot zijn gesneden beeld; hij knielt er voor neder, en buigt zich, en bidt het aan en zegt: Redt mij, want gij zijt mijn God. Zij weten niet, en verstaan niet, want het heeft hunne oogen bestreken, dat zij niet zien, en hunne harten, dat zij niet verstaan. En niemand van hen brengt het in zijn hart, en er is noch kennis noch verstand, dat hij zeggen zou: De helft daarvan heb ik verbrand in het vuur, ja ook op de kolen daarvan heb ik brood gebakken, ik heb vleesch daarbij gebraden, en heb het gegeten; en zou ik het overblijfsel daarvan tot eenen gruwel maken? Zou ik nederknielen van hetgeen van een' boom gekomen is. Hij voedt zich met asch, het bedrogen hart heeft hem ter zijde afgeleid; zoodat hij zijne ziel niet redden kan, noch zeggen: Is er niet eene leugen in mijne rechterhand?"

Jes. 46, vs. 5—8: „Wien zoudt gijlieden Mij nabeelden, en even gelijk maken, en Mij vergelijken, dat wij elkander

gelijken zouden? Zij verkwisten het goud uit de beurs, en wegen het zilver met de waag; zij huren eenen goudsmid, en die maakt het tot eenen god; zij knielen neder, ook buigen zij zich daarvoor. Zij nemen hem op den schouder, zij dragen hem, en zetten hem aan zijne plaats: daar staat hij, hij wijkt van zijne stede niet; ja roept iemand tot hem, zoo antwoordt hij niet, hij verlost hem niet uit zijne benauwdheid. Gedenkt hieraan en houdt u kloekelijk, brengt het weder in het hart, o gij overtreders!"

Hand. 17, vs. 29: „Wij dan, zijnde Gods geslacht moeten niet meenen, dat de Godheid goud, of zilver, of steen gelijk zij, welke door menschenkunst en bedenking gesneden zijn."

Rom. 1, vs. 23, 24: „En hebben de heerlijkheid des onverderfelijken Gods veranderd in de gelijkenis eens beelds van een verderfelijk mensch, en van gevogelte, en van viervoetige en kruipende gedierten. Daarom heeft God hen ook overgegeven in de begeerlijkheden hunner harten tot onreinigheid, om hunne lichamen onder elkander te onteeren."

Hand. 7, vs. 42, 43: „En God keerde Zich, en gaf hen over dat zij het heir des hemels dienden, gelijk geschreven is in het boek der Profeten: Hebt gij ook slachtofferen en offeranden Mij opgeofferd, veertig jaren in de woestijn, gij huis Israëls? Ja gij hebt opgenomen den tabernakel van Moloch, en het gesternte van uwen god Remphan, de afbeeldingen, die gij gemaakt hebt, om te aanbidden, en Ik zal u overvoeren op gene zijde van Babylon."

Vr. *Hoe wordt dit gebod niet alleen letterlijk maar ook geestelijk overtreden?*

Antw. Daardoor, dat men antichristelijke leer bedenkt of in zijn eigen hart omhelst of naloopt, en eenen anderen Jesus, een ander Evangelie, en eenen anderen

geest aanneemt, gelooft, of huldigt, dan ons de Profeten en Apostelen verkondigen. (Verg. II Cor. 11, vs. 3, 4.)

I Joh. 4, vs. 2, 3: „Hieraan kent gij den Geest van God: alle geest, die belijdt, dat Jesus Christus in het vleesch gekomen is, die is uit God; en alle geest, die niet belijdt, dat Jesus Christus in het vleesch gekomen is, die is uit God niet: maar dit is de geest van den Antichrist, welken geest gij gehoord hebt, dat komen zal, en is nu alreede in de wereld.”

Matth. 15, vs. 9: „Doch te vergeefs eeren zij Mij, leerende leeringen, die geboden van menschen zijn.

Vr. *Wat wil dat zeggen: „Zou men de beelden in de Kerken als boeken der leeken niet mogen lijdén”?*

Antw. Of ongestudeerde leden der gemeente niet op de geschilderde beelden van zoogenaamde heiligen kunnen zien als op de voorbeelden ter navolging. Maar daarop mag men niet zien, men moet het Woord Gods hooren, en daarop zien wat dat Woord ons voorhoudt en leert.

Vr. *Is de onderscheiding van leeken en geestelijken op Gods Woord gegrond?*

Antw. Neen, want de belofte luidt: zij zullen allen van God geleerd zijn; en Christus heeft al de leden Zijner gemeente tot koningen en priesters gemaakt, daarom zijn er in de gemeente Gods ook geene bevoorrechte leden. Één is uw Meester, en gij zijt allen broeders, zegt de Heere.

Vr. *Maar mag men zich in zijn gebed, God of den Heere Jesus niet onder een beeld voorstellen?*

Antw. Volstrekt niet; dat is louter werk der verbeelding en niet des geloofs.

Joh. 4, vs. 24: „God is een Geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en waarheid.”

Deut. 4, vs. 15, 16. „Wacht u dan wel voor uwe zielen: want gij hebt geene gelijkenis gezien, ten dage als de Heere op Horeb uit het midden des vuurs tot u sprak; opdat gij u niet verderft, en maakt u iets gesnedens, de gelijkenis van eenig beeld, de gedaante van man of vrouw.”

Vr. Heeft evenwel een beeld van onzen Heer aan een crucifix, of op eene schilderij aan den muur, ook niet zijne nuttigheid?

Antw. Met zulk een beeld wordt men wel zeer bedrogen, daar er nimmer eene echte afbeelding van onzen Heer bestaan heeft. De schilders verzinnen zulk een beeld naar hunne opvatting, en ook verhaalt men van een' Spaanschen of Neurenberger Jood, die zich voor geld door eenen schilder aan een kruis liet binden, om tot model te dienen, en dien de schilder toen, om zijn werk volkomen te hebben, met een dolk doorstak. Maar wat zullen de beelden ons baten? God, onze hemelsche Vader, is alomtegenwoordig. Zoude een vader het goedkeuren, dat zijn kind in tegenwoordigheid des vaders, van deszelfs beeltenis iets afsmeekte, in plaats van tot den Vader zelve te gaan?

Heidelbergsche Catechismus. 99ste Vraag.

Vr. Wat wil het derde gebod?

Antw. Dat wij niet alleen met vloeken of met eenen valschen eed, maar ook met onnoodig zweren, den Naam van God niet lasteren noch misbruiken noch ons, met ons stilzwijgen en toezien, aan zulke schrikkelijke zonden deelachtig maken: en in één

woord, dat wij den heiligen Naam van God anders niet dan met vreeze en eerbied gebruiken, opdat Hij van ons recht bekend, aangeroepen, en in al onze woorden en werken geprezen worde.

Heidelbergsche Catechismus. 100te Vraag.

VR. Is het dan zoo groote zonde, Gods Naam met zweren en vloeken te lasteren, dat God zich ook over hen vertoornt, die, zoo veel hun mogelijk is, het vloeken en zweren niet helpen weren en verbieden?

ANTW. Ja gewisselijk: want er is geen grooter zonde, noch die God meer vertoornt, dan de lastering Zijns Naams, waarom Hij ook dezelve met den dood te straffen bevolen heeft.

OP VRAAG EN ANTWOORD 99 en 100.

Lev. 5, vs. 1: „Als een mensch zal gezondigd hebben, dat hij gehoord heeft eene stemme des vloeks, waarvan hij getuige is, hetzij dat hij het gezien of geweten heeft; indien hij het niet te kennen geeft, zoo zal hij zijne ongerechtigheid dragen.” — Lev. 19, vs 12: „En gij zult niet valschelijk bij Mijnen Naam zweren; want gij zoudt den Naam uws Gods ontheiligen: Ik ben de Heere! — Lev. 24, vs. 10—16: En er ging de zoon eener Israëlitische vrouw uit, die, in het midden der kinderen Israëls, de zoon van eenen Egyptischen man was, en de zoon van deze Israëlitische en een Israëlitisch man twistten in het leger. Toen lasterde de zoon der Israëlitische vrouw uitdrukkelijk den NAAM en vloekte; daar-

om brachten zij hem tot Mozes: de naam nu zijner moeder was Selomith, de dochter van Dibri, van den stam Dan. En zij leiden hem in de gevangenis, op dat hem naar den mond des Heeren, verklaring geschieden zou. En de Heere sprak tot Mozes, zeggende: Brengt den vloeker uit tot buiten het leger, en allen, die het gehoord hebben, zullen hunne handen op zijn hoofd leggen; daarna zal hem de geheele vergadering steenigen. En tot de kinderen Israëls zult gij spreken, zeggende: Een ieder als hij zijnen God gevloekt zal hebben, zoo zal hij zijne zonde dragen. En wie den Naam des Heeren gelasterd zal hebben, zal zekerlijk gedood worden; de gansche vergadering zal hem zekerlijk steenigen; alzoo zal de vreemdeling zijn, gelijk de inboorling, als hij den NAAM zal gelasterd hebben, hij zal gedood worden."

Rom. 2, vs. 24: „Want de Naam van God wordt om uwentwil gelasterd onder de Heidenen, gelijk geschreven is."

I Tim. 6, vs. 1: „De dienstknechten, zoo velen als er onder het juk zijn, zullen hunnen heeren alle eere waardig achten, opdat de Naam van God, en de leer niet gelasterd worde."

II Sam. 12, vs. 14: „Nochtans, dewijl gij door deze zaak de vijanden des Heeren grootelijks hebt doen lasteren, zal ook de zoon, die u geboren is, den dood sterven."

Joh. 17, vs. 6: „Ik heb Uwen Naam geopenbaard den menschen, die Gij Mij uit de wereld gegeven hebt. Zij waren Uwe, en Gij hebt Mij dezelve gegeven; en zij hebben Uw Woord bewaard." — Vs. 26: „En Ik heb Uwen Naam bekend gemaakt, en zal hem bekend maken; opdat de liefde, waarmee Gij Mij liefgehad hebt, in hen zij, en Ik in hen."

Vr. *Wat is eigenlijk de „Naam Gods”?*

Antw. De Naam Gods is de samenvatting van al

woord, dat wij den heiligen Naam van God anders niet dan met vreeze en eerbied gebruiken, opdat Hij van ons recht bekend, aangeroepen, en in al onze woorden en werken geprezen worde.

Heidelbergsche Catechismus. 100te Vraag.

VR. Is het dan zoo groote zonde, Gods Naam met zweren en vloeken te lasteren, dat God zich ook over hen vertoornt, die, zoo veel hun mogelijk is, het vloeken en zweren niet helpen weren en verbieden?

ANTW. Ja gewisselijk: want er is geen grooter zonde, noch die God meer vertoornt, dan de lastering Zijns Naams, waarom Hij ook dezelve met den dood te straffen bevolen heeft.

OP VRAAG EN ANTWOORD 99 en 100.

Lev. 5, vs. 1: „Als een mensch zal gezondigd hebben, dat hij gehoord heeft eene stemme des vloeks, waarvan hij getuige is, hetzij dat hij het gezien of geweten heeft; indien hij het niet te kennen geeft, zoo zal hij zijne ongerechtigheid dragen.” — Lev. 19, vs 12: „En gij zult niet valschelijk bij Mijnen Naam zweren; want gij zoudt den Naam uws Gods ontheiligen: Ik ben de Heere! — Lev. 24, vs. 10—16: En er ging de zoon eener Israëlitische vrouw uit, die, in het midden der kinderen Israëls, de zoon van eenen Egyptischen man was, en de zoon van deze Israëlitische en een Israëlitisch man twistten in het leger. Toen lasterde de zoon der Israëlitische vrouw uitdrukkelijk den NAAM en vloekte; daar-

om brachten zij hem tot Mozes: de naam nu zijner moeder was Selomith, de dochter van Dibri, van den stam Dan. En zij leiden hem in de gevangenis, op dat hem naar den mond des Heeren, verklaring geschieden zou. En de Heere sprak tot Mozes, zeggende: Brengt den vloeker uit tot buiten het leger, en allen, die het gehoord hebben, zullen hunne handen op zijn hoofd leggen; daarna zal hem de geheele vergadering steenigen. En tot de kinderen Israëls zult gij spreken, zeggende: Een ieder als hij zijnen God gevloekt zal hebben, zoo zal hij zijne zonde dragen. En wie den Naam des Heeren gelasterd zal hebben, zal zekerlijk gedood worden; de gansche vergadering zal hem zekerlijk steenigen; alzoo zal de vreemdeling zijn, gelijk de inboorling, als hij den NAAM zal gelasterd hebben, hij zal gedood worden."

Rom. 2, vs. 24: „Want de Naam van God wordt om uwentwil gelasterd onder de Heidenen, gelijk geschreven is."

I Tim. 6, vs. 1: „De dienstknechten, zoo velen als er onder het juk zijn, zullen hunnen heeren alle eere waardig achten, opdat de Naam van God, en de leer niet gelasterd worde."

II Sam. 12, vs. 14: „Nochtans, dewijl gij door deze zaak de vijanden des Heeren grootelijks hebt doen lasteren, zal ook de zoon, die u geboren is, den dood sterven."

Joh. 17, vs. 6: „Ik heb Uwen Naam geopenbaard den menschen, die Gij Mij uit de wereld gegeven hebt. Zij waren Uwe, en Gij hebt Mij dezelve gegeven; en zij hebben Uw Woord bewaard." — Vs. 26: „En Ik heb Uwen Naam bekend gemaakt, en zal hem bekend maken; opdat de liefde, waarmee Gij Mij liefgehad hebt, in hen zij, en Ik in hen."

Vr. *Wat is eigenlijk de „Naam Gods”?*

Antw. De Naam Gods is de samenvatting van al

Matth. 14, vs. 9: „En de koning werd bedroefd: doch om de eeden, en degenen, die met hem aanzaten, gebod hij, dat het haar zou gegeven worden.”

Vr. Geef mij daarvan bewijzen, dat de heiligen, bij plechtige gelegenheden betuigingen der waarheid hebben bevestigd of hebben doen bevestigen met aanroeping van den heiligen Naam Gods?

Antw. Abraham nam Eliëzer, den bezorger van zijn huis, eenen eed af: „Leg toch uwe hand onder mijne heup; opdat ik u doe zweren bij den Heere, den God des hemels, en den God der aarde, dat gij voor mijnen zoon geene vrouw nemen zult van de dochteren der Kanaänieten, in het midden van welke ik woon.” (Gen. 24, vs. 2, 3.) — I Kon. 1, vs. 29, 30: „Toen zwoer de koning en zeide: Zoo waarachtig als de Heere leeft, die mijne ziel uit allen nood verlost heeft: voorzeker, gelijk als Ik u gezworen heb bij den Heere, den God Israëls, zeggende: Voorzeker zal uw zoon Salomo na mij koning zijn, en zal op mijnen troon in mijne plaats zitten; voorzeker, alzoo zal ik te dezen zelven dage doen.” — De Apostel Paulus schrijft: (II Cor. vs. 11, 31.) „De God en Vader van onzen Heer Jesus Christus weet dat ik niet lieg”; en: (II Cor. 1, vs. 23.) „Ik aanroep God tot een getuige over mijne ziel.” Vergelijk hiermede, wat hij schrijft Rom. 9, vs. 1: „Ik zeg de waarheid in Christus, ik lieg niet, (mijn geweten mij mede getuigenis gevende door den Heiligen Geest.)” En I Thess. 5, vs. 27: „Ik bezweer ulieden bij den Heere, dat deze zendbrief al den heiligen broederen gelezen worde.”

Eindelijk geeft ook de Heere Christus den hooge priester antwoord, toen deze Hem bezweert bij den levenden God.

Vr. *Mag men wel stilzwijgen, als er gevloekt wordt?*

Antw. Neen. — Epheze 5, vs. 11: „Hebt geene gemeenschap met de onvruchtbare werken der duisternis, maar bestraft ze veeleer.”

Lev. 19, vs. 17: „Gij zult uwen broeder in uw hart niet haten; gij zult uwen naaste naarstiglijk berispen, en zult de zonde in hem niet verdragen.”

Heidelbergsche Catechismus. 102de Vraag.

Vr. Mag men ook bij de heiligen of bij eenige andere schepselen eenen eed zweren?

ANTW. Neen: want een' rechten eed zweren is God aanroepen, dat Hij, als die alleen het harte kent, der waarheid getuigenis wil geven, en mij straffen, indien ik valschelijk zweer, welke eer aan geene schepselen toebehoort.

Heidelbergsche Catechismus. 103de Vraag.

Vr. Wat gebiedt God in het vierde gebod?

ANTW. Eerstelijk, dat de kerkedienst of het predikambt, en de scholen onderhouden worden; en dat ik, inzonderheid op den Sabbat, dat is op den rustdag, tot de gemeente Gods naarstig kome, om Gods Woord te hooren, de Sacramenten te gebruiken, God den Heere openlijk aan te roepen, en den armen christelijke handreiking te doen; ten andere, dat ik alle de dagen mijns levens van mijne booze werken viere, den Heere door Zijnen Geest

in mij werken late, en alzoo den eeuwigen Sabbat in dit leven aanvange.

OP VRAAG EN ANTWOORD 103.

Num. 15, vs. 32—36: „Als nu de kinderen Israëls in de woestijn waren, zoo vonden zij eenen man, hout lezende op den sabbatdag. En die hem vonden, hout lezende, brachten hem tot Mozes en tot Aäron, en tot de gansche vergadering. En zij stelden hem in bewaring, want het was niet verklaard, wat hem gedaan zou worden. Zoo zeide de Heere tot Mozes: Die man zal zekerlijk gedood worden; de gansche vergadering zal hem met steenen steenigen, buiten het leger. Toen bracht hem de gansche vergadering uit tot buiten het leger, en zij steenigden hem met steenen, dat hij stierf, gelijk als de Heere Mozes geboden had.”

Ex. 31, vs. 13—17: „Gij nu, spreek tot de kinderen Israëls, zeggende: Gij zult evenwel Mijne sabbatten onderhouden: want dit is een teeken tusschen Mij en tusschen ulieden, bij uwe geslachten; opdat men wete, dat ik de Heere ben, die u heilige. Onderhoudt dan den sabbat, dewijl hij ulieden heilig is! Wie hem ontheiligt, zal zekerlijk gedood worden: want een iegelijk, die op denzelfden eenig werk doet, die ziel zal uitgeroeid worden uit het midden harer volken. Zes dagen zal men werk doen, doch op den zevenden dag is de sabbat der rust, eene heiligheid des Heeren, wie op den sabbatdag arbeid doet, zal zekerlijk gedood worden. Dat dan de kinderen Israëls den sabbat houden, den sabbat onderhoudende in hunne geslachten, tot een eeuwig verbond. Hij zal tusschen Mij en tusschen de kinderen Israëls een teeken in eeuwigheid zijn: dewijl de Heere, in zes dagen, den hemel en de aarde gemaakt, en op den zevenden dag gerust en Zich verkwikt heeft.”

Jer. 17, vs. 20—27: „En zeg tot hen: Hoort des Heeren

Woord, gij koningen van Juda, en gansch Juda, en alle inwoners van Jerusalem, die door deze poorten ingaat! Zoo zegt de Heere: Wacht u op uwe zielen, en draagt geen last op den sabbatdag, noch brengt in door de poorten van Jerusalem. Ook zult gijlieden geen last uitvoeren uit uwe huizen op den sabbatdag, nog eenig werk doen; maar gij zult den sabbatdag heiligen, gelijk als Ik uwen vaderen geboden heb. Maar zij hebben niet gehoord, noch hun oor geneigd; maar zij hebben hunnen nek verhard, om niet te hooren, en om de tucht niet aan te nemen. Het zal dan geschieden, indien gij vlijtiglijk naar Mij zult hooren, spreekt de Heere, dat gij geen last door de poorten dezer stad op den sabbatdag inbrengt, en gij den sabbatdag heiligt; dat gij geen werk daarop doet; zoo zullen door de poorten dezer stad ingaan koningen en vorsten, zittende op den troon van David, rijdende op wagenen en op paarden, zij en hunne vorsten, de mannen van Juda en de inwoners van Jerusalem; en deze stad zal bewoond worden in eeuwigheid. En zij zullen komen uit de steden van Juda, en uit de plaatsen rondom Jerusalem, en uit het land van Benjamin, en uit de laagte, en van het gebergte, en van het zuiden, aanbrenghende brandoffer, en slachtoffer, en wierook, en aanbrenghende lofoffer, ten huize des Heeren. Maar indien gij naar Mij niet zult hooren, om den sabbatdag te heiligen, en om geen last te dragen, als gij op den sabbatdag door de poorten van Jerusalem ingaat, zoo zal Ik een vuur in hare poorten aansteken, dat de paleizen van Jerusalem zal verteeren, en niet worden uitgebluscht."

Ezech. 20, vs. 12—15: „Daartoe gaf Ik hun Mijne sabbatten, om een teeken te zijn tusschen Mij en tusschen hen, opdat zij zouden weten, dat Ik de Heere ben, die hen heilig. Maar het huis Israëls werd wederspanning tegen Mij in de woestijn, zij wandelden in Mijne inzettingen niet, en verwierpen Mijne rechten: dewelke, zoo ze een mensch doet, zal hij door dezelve leven; en zij ontheiligden Mijne sabbatten zeer,

dat Ik zeide, Mijne grimmigheid te zullen uitgieten over hen in de woestijn, om hen te verdoen. Maar Ik deed het om Mijns Naams wil, opdat die niet ontheiligd wierde voor de oogen van die heidenen, voor welker oogen Ik hen uitvoerde. Evenwel hief Ik ook Mijne hand op tot hen in de woestijn, dat Ik hen niet zou brengen in het land, dat Ik hun gegeven had, vloeiende van melk en honig, hetwelk het sieraad is van alle landen."

Spr. 29, vs. 18: „Als er geene profetie is, wordt het volk ontbloot; maar welgelukzalig is hij, die de Wet bewaart."

Luk. 23, vs. 36: „En wedergekeerd zijnde, bereidden zij specerijen en zalven; en op den sabbat rustten zij naar het gebod."

Vr. *Welke is de geestelijke zin van het vierde gebod?*

Antw. Zoo als de Catechismus zegt: dat wij Gods Geest in ons laten werken, en alzoo den eeuwigen sabbat in dit leven reeds aanvangen. Dat wij in de leere Christi blijven en in die ruste, welke Hij voor ons bereid heeft.

Verg. Hebr. 4, vs. 1—11: „Laat ons dan vreezen, dat niet te eeniger tijd, de belofte van in Zijne rust in te gaan nagelaten zijnde, iemand van u schijne achtergebleven te zijn. Want ook ons is het Evangelie verkondigd, gelijk als hun; maar het Woord der prediking deed hun geen nut, dewijl het met het geloof niet gemengd was in degenen, die het gehoord hebben. Want wij, die geloofd hebben, gaan in de rust, gelijk Hij gezegd heeft: Zoo heb ik dan gezworen in Mijnen toorn: indien zij zullen ingaan in Mijne rust! hoewel Zijne werken van de grondlegging der wereld af al volbracht waren. Want Hij heeft ergens van den zevenden dag aldus gesproken: En God heeft op den zevenden dag van al Zijne werken gerust. En in deze plaats wederom:

Indien zij in Mijne ruste zullen ingaan. Dewijl dan blijft, dat sommigen in dezelve rust ingaan, en degenen, dien het Evangelie eerst verkondigd was, niet ingegaan zijn van wege de ongehoorzaamheid, zoo bepaalt Hij wederom eenen zekeren dag, namelijk heden, door David zeggende, zoo langen tijd daarna (gelijkerwijs gezegd is): Heden, indien gij Zijne stem hoort, zoo verhardt uwe harten niet. Want indien Jesus hen in de rust gebracht heeft, zoo had Hij daarna niet gesproken van eenen anderen dag. Er blijft dan eene rust over voor het volk Gods. Want die ingegaan is in zijne rust, heeft zelf ook van zijne werken gerust, gelijk God van de Zijne, laat ons dan ons benaastigen, om in die rust in te gaan; opdat niet iemand in hetzelfde voorbeeld der ongeloofigheid valle."

Ex. 35, vs. 1, 2: „Toen deed Mozes de gansche vergadering der kinderen Israëls verzamelen, en zeide tot hen: Dit zijn de woorden, die de Heere geboden heeft, dat men ze doe. Zes dagen zal men het werk doen, maar op den zevenden dag zal ulieden heiligheid zijn, een sabbat der rust den Heere: al wie daarop werk doet, zal gedood worden."

Vr. *Wat hebt gij den genen te antwoorden, die meenen dat wij niet verplicht zijn den Zondag te vieren?*

Antw. 1) God heeft reeds van den beginne der schepping (verg. Gen. 2, vs. 2, 3.) en onder Mozes den eersten dag der week, of den Zondag, profetisch laten heiligen, Lev. 14, vs. 10: „En op den achtsten dag zal hij twee volkomen lammeren, en een jarig volkomen schaap nemen, mitsgaders drie tienden meelbloem, ten spijs-offer, met die gemengd, en eenen log olie." Lev. 9, vs. 1: „En het geschiedde op den achtsten dag, dat Mozes

riep Aäron, en zijne zonen, en de oudsten van Israël." — Lev. 23, vs. 24: „Spreek tot de kinderen Israëls, zeggende: In de zevende maand, op den eersten der maand, zult gij eene rust hebben, eene gedachtenis des geklanks, eene heilige samenroeping."

2) De Sabbat is overgegaan op den eersten dag der week of den Zondag, daarom hebben de Apostelen, en de Heere zelf, dezen dag dadelijk na de opstanding tot de bijeenkomsten geheiligd en afgezonderd. Joh. 20, vs. 26: „En na acht dagen waren Zijne discipelen wederom binnen, en Thomas met hen; en Jesus kwam, als de deuren gesloten waren, en stond in het midden; en zeide: Vrede zij ulieden!" — Zoo ook tot de giften voor de behoeftigen. I Cor. 16, vs. 2: „Op elken eersten dag der week, legge een iegelijk van u iets bij zich zelve weg, vergaderende eenen schat, naar dat hij welvaren verkregen heeft;" — de Zondag heet bij de Apostelen daarom de dag des Heeren. Openb. 1, vs. 10: „Ik was in den geest op den dag des Heeren"; — en wij zien denzelven 27 jaren na de opstanding nog tot hunne onderlinge bijeenkomsten geheiligd. Hand. 20, vs. 7: „En op den eersten dag der week, als de discipelen bijeengekomen waren om brood te breken, handelde Paulus met hen, zullende des anderen daags verreizen; en hij strekte zijne rede uit tot den middernacht." — Overigens leert ons de kerkelijke geschiedenis, dat de eerste Christenen den Zondag plechtig vierden, hoe zeer zij uit dien hoofde ook bedreigd en vervolgd werden.

3) God is een God van orde, en de mensch is geen geest.

4) Men zoude het eens ondervinden, welk een weldaad Gods men missen zou, indien allen, die van den arbeid

hunner handen leven, geenen rustdag hadden. De rustdag bestaat van het begin der wereld. Het was God niet om den zevenden dag op zichzelf te doen, maar dáárom, dat de mensch van den arbeid zou rusten en genieten, wat God voor hem geschapen had. Hoe kan men zulks echter genieten, als men God niet looft, en hoe kan men God op Zijnen dag loven, als men het niet gemeenschappelijk doet, of als men zijne dienstboden en den naaste voor zich laat werken, en hem dus die verkwikking niet gunt, welke God geboden heeft voor allen. God wil immers niets anders, dan dat wij, Zijne schepselen, op eenen bepaalden dag der week ons gemeenschappelijk voor Zijn aangezicht over de weldaad Christi, de weldaad der eerste en der tweede schepping, verheugen, en de zorgen ter zijde stellen.

5) Als er geene profetie is, wordt het volk ontbloot, zegt de Schrift; en hoe zal de gemeente de profetie hooren, zoo zij niet naar Gods verordening en bevel te samen komt, en hoe zal zij zich wijden aan het lezen en hooren, aan het onderzoeken en betrachten van het Woord des levens, en der eeuwige vertroosting, zoo daar geen bepaalde tijd toe is. Zij zijn dan wel zeer vleeschelijk, die zich voor te geestelijk houden, om den Zondag te heiligen en te vieren.

6) De tien geboden zijn niet ceremoniëel, maar zijn daartoe gegeven, opdat onze zeden en ons leven volgens dezelve zouden ingericht zijn. Zoo zal dan noch de overheid, noch het volk den zegen Gods kunnen verwachten, en een iegelijk den vloek inoogsten, als het vierde gebod veronachtzaamd wordt, en er van Gods eeuwiggeldende tien geboden slechts negen worden aangenomen.

Heidelbergsche Catechismus. 104de Vraag.

VR. Wat wil God in het vijfde gebod?

ANTW. Dat ik mijnen vader en mijne moeder, en allen, die over mij gesteld zijn, alle eer, liefde en trouw bewijze, en mij aan hunne goede leer en straf met behoorlijke gehoorzaamheid onderwerpe, en ook met hunne zwakheid en gebreken geduld hebbe; aangezien het Gode belieft, ons door hunne hand te regeeren.

OP VRAAG EN ANTWOORD 104.

Exod. 21, vs. 15 en 17: „Zoo wie zijnen vader of zijne moeder slaat, die zal zekerlijk gedood worden. Wie ook zijnen vader of zijne moeder vloekt, die zal zekerlijk gedood worden.”

Lev. 19, vs. 32: „Voor het grauwe haar zult gij opstaan, en zult het aangezicht des ouden vereeren; en gij zult vreezen voor uwen God, Ik ben de Heere!”

Deutern. 27, vs. 16: „Vervloekt zij, die zijnen vader of zijne moeder veracht! en al het volk zal zeggen: Amen.”

I Kon. 2: vs. 19: „Zoo kwam Bathseba tot den koning Salomo, om hem voor Adonia aan te spreken. En de koning stond op, haar te gemoet, en boog zich voor haar; daarna zat hij op zijnen troon, en deed eenen stoel voor de moeder des konings zetten, en zij zat aan zijne rechterhand.”

Spr. 23, vs. 22: „Hoor naar uwen vader, die u gewonnen heeft; en veracht uwe moeder niet, als zij oud geworden is.” — Spr. 24, vs. 21: „Mijn zoon! vrees den Heere en den koning; vermeng u niet met hen, die naar verandering staan.” — Spr. 30, vs. 17: „Het oog, dat den vader bespot, of de gehoorzaamheid der moeder veracht, dat zullen de raven der beek uitpikken, en des arends jongen zullen het eten.”

Esther 2, vs. 20: „Esther nu had hare maagschap en haar volk niet te kennen gegeven, gelijk als Mordechai haar geboden had: want Esther deed het bevel van Mordechai, gelijk als toen zij bij hem opgevoed werd.”

Gen. 24, vs. 12: „En hij zeide: Heere! God van mijnen heer Abraham! doe haar toch mij heden ontmoeten, en doe weldadigheid bij Abraham mijnen heer.” — Gen 39, vs. 2—5: „En de Heere was met Jozef, zoodat hij een voorspoedig man was; en hij was in het huis van zijnen heer, den Egyptenaar. Als nu zijn heer zag, dat de Heere met hem was, en dat de Heere, al wat hij deed, door zijne hand voorspoedig maakte: zoo vond Jozef genade in zijne oogen, en diende hem; en hij stelde hem over zijn huis, en al wat hij had gaf hij in zijne hand. En het geschiedde van toen af, dat hij hem over zijn huis, en over al wat het zijne was, gesteld had, dat de Heere des Egyptenaars huis zegende, om Jozefs wil; ja de zegen des Heeren was in alles, wat hij had, in het huis, en in het veld.”

Hebr. 13, vs. 17: „Zijt uwen voorgangeren gehoorzaam, en zijt hun onderdanig, want zij waken voor uwe zielen, als die rekenschap geven zullen; opdat zij dat doen mogen met vreugde en niet al zuchtende, want dat is u niet nuttig.” (Vergl. ook I Thess. 5, vs. 12, 13.)

Ruth 2, vs. 18: „En zij nam het op, en kwam in de stad, en hare schoonmoeder zag wat zij opgelezen had; ook bracht zij voort, en gaf haar wat zij van hare verzadiging overgehouden had.”

Luk. 2, vs. 51: „En Hij ging met hen af, en kwam te Nazareth, en was hun onderdanig.”

Joh. 19, vs. 26, 27: „Jesus nu, ziende Zijne moeder, en den discipel, dien Hij liefhad, daarbij staande, zeide tot Zijne moeder: Vrouw! zie uw zoon. Daarna zeide Hij tot den discipel: Zie uwe moeder. En van die ure aan nam haar de discipel in zijn huis.”

Vr. *Wat beveelt de Apostel Paulus aan de kinderen en aan de ouders?*

Antw. Eph. 6, vs. 1—4: „Gij kinderen! zijt uwen ouderen gehoorzaam in den Heere; want dat is recht. Eert uwen vader, en moeder, (hetwelk het eerste gebod is met eene belofte) opdat het u welga, en dat gij lang leeft op de aarde. En gij vaders! verwekt uwe kinderen niet tot toorn; maar voedt hen op in de leering en vermaning des Heeren.”

Vr. *Waartoe moeten dus de kinderen, zonder toegevendheid, worden aangezet?*

Antw. Tot het lezen van Gods Woord, tot het morgen- en avondgebed, tot vlijtig leeren en werken, tot hooren, zien en zwijgen, tot alle welvoegelijkheid, tot broeder- en zusterliefde, tot onvoorwaardelijke gehoorzaamheid, tot eerlijkheid en tot spreken der waarheid.”

Vr. *Hoe zal men het aanleggen om de kinderen goed, dat is in den Heere op te voeden?*

Antw. Als de ouders het aan God klagen, dat zij daartoe geen verstand hebben, en hunne kinderen den Heere opdragen, dan gaat het als van zelve. Men geve den moed niet op, houde bij God aan in het gebed, ook voor ontaarde kinderen. Een kind van veel gebeds komt meestal terecht.

Vr. *Vertel mij eene merkwaardigheid van de Rechabieten, die hunnen vader zoo gehoorzaam waren, volgens Jer. 35, vs. 18, 19: „Tot het huis nu der Rechabieten zeide Jeremia: Zoo zegt de Heere der heirscharen, de God Israëls: Omdat gijlieden het gebod van uwen vader Jonadab zijt gehoorzaam geweest, en hebt al zijne geboden bewaard, en gedaan naar alles, wat hij ulieden geboden heeft; daarom alzoo zegt de Heere der heirscharen, de God Israëls: Er zal*

Jonadab, den zoon van Rechab, niet worden afgesneden een man, die voor Mijn aangezicht sta, al de dagen."

Antw. Dat hunne nazaten, tot op den huidigen dag, nog in rust en welvaart in de woestijn leven.

Vr. *Bedoelt de Heer met dit gebod alleen gehoorzaamheid aan de ouders?*

Antw. Neen, maar ook de gehoorzaamheid aan allen, die over ons gesteld zijn, als: onze onderwijzers, — onze heeren en vrouwen, in wier dienst wij staan, — en de Overheid.

Vr. *Wat beveelt de Apostel den dienstknechten en heeren?*

Antw. Eph. 6, vs. 5—9: „Gij dienstknechten! zijt gehoorzaam uwen heeren naar het vleesch, met vreeze en beven, in eenvoudigheid uws harten, gelijk als aan Christus; niet naar oogendienst, als menschenbehagers, maar als dienstknechten van Christus, doende den wille Gods van harte; dienende met goedwilligheid den Heere, en niet de menschen: wetende, dat zoo wat goed een iegelijk gedaan zal hebben, hij datzelve van den Heere zal ontvangen, hetzij dienstknecht, hetzij vrije. En gij heeren! doet hetzelfde bij hen, nalatende de bedreiging; als die weet, dat ook uw eigen Heer in de hemelen is, en dat geene aanneming des persoons bij Hem is."

Vr. *En wat beveelt hij ons ten opzichte van de Overheid?*

Antw. Rom. 13, vs. 1—7: „Alle ziele zij de machten, over haar gesteld, onderworpen, want er is geene macht dan van God, en de machten die er zijn, die zijn van God verordend. Alzoo dat die zich tegen de macht stelt, de verordening van God wederstaat; en die ze wederstaan, zullen over zichzelf een oordeel halen. Want de oversten zijn niet tot eene vreeze den goeden werken, maar den kwaden. Wilt gij nu de macht niet vreezen,

doet het goede, en gij zult lof van haar hebben. Want zij is Gods dienaress, u ten goede. Maar indien gij kwaad doet, zoo vreest; want zij draagt het zwaard niet te vergeefs: want zij is Gods dienaress, eene wreekster tot straf dengenen, die kwaad doet. Daarom is het noodig onderworpen te zijn, niet alleen om der straffe, maar ook om des gewetens wil. Want daarom betaalt gij ook schattingen: want zij zijn dienaars van God, in ditzelve geduriglijk bezig zijnde. Zoo geeft dan een iegelijk wat gij schuldig zijt: schatting, dien gij de schatting, tol, dien gij den tol, vreeze, dien gij de vreeze, eere, dien gij de eere schuldig zijt."

II Tim. 2, vs. 1—3: „Ik vermaan dan vóór alle dingen, dat gedaan worden smeekeingen, gebeden, voorbiddingen, dankzeggingen voor alle menschen: voor koningen, en allen, die in hoogheid zijn; opdat wij een gerust en stil leven leiden mogen in alle godzaligheid en eerbaarheid. Want dat is goed en aangenaam voor God, onzen Zaligmaker.

Vr. *Wat leert ons de ondervinding?*

Antw. Dat God die kinderen bijzonder zegent, die naar dit gebod God vreezen; dat, gelijk wij onze ouders behandelen, onze kinderen ook ons behandelen; dat wederspannige kinderen van God zwaar gestraft worden, zoo als wij zien aan Absalom; dat de Heer diegenen rijkelijk beloont, die in hunne roeping trouw en eerlijk zijn, en, dat al diegenen, welke zich ongeroepen tegen de overheid verzetten, zich altijd in het verderf gestort hebben.

Vr. *Maar moet men dan ook gehoorzamen met overtreding der andere geboden?*

Antw. Neen; wij hebben God meer te gehoorzamen

dan de menschen. En onze Heiland zegt: Die vader of moeder lief heeft boven Mij, is Mijns niet waardig.

Heidelbergsche Catechismus. 105de Vraag.

VR. Wat eischt God in het zesde gebod?

ANTW. Dat ik mijnen naaste, noch met gedachten, noch met woorden, of eenig gelaat, veel minder met de daad, door mij zelven of door anderen ont-eere, hate, kwetse of doode; maar dat ik alle wraakgierigheid aflegge, ook mij zelven niet kwetse, of moedwillig in eenig gevaar begeve, waarom ook de Overheid het zwaard draagt, om den doodslag te weren.

Heidelbergsche Catechismus. 106de Vraag.

VR. Maar dit gebod schijnt alleen van het dood-slaan te spreken?

ANTW. God, verbiedende den doodslag, leert ons, dat Hij den wortel des doodslags, als nijd, haat, toorn en wraakgierigheid haat, en zulks alles voor eenen doodslag houdt.

Heidelbergsche Catechismus. 107de Vraag.

VR. Maar is het genoeg, dat wij onzen naaste, gelijk gezegd is, niet dooden?

ANTW. Neen: want God, verbiedende den nijd, haat en toorn, gebiedt, dat wij onzen naaste

liefhebben als ons zelven, en jegens hem geduld, vrede, zachtmoedigheid, barmhartigheid en alle vriendelijkheid bewijzen, zijne schade, zooveel ons mogelijk is, afkeeren, en ook onzen vijanden goed doen.

OP VRAAG EN ANTWOORD 105—107.

Gen. 4, vs. 11, 12: „En nu zijt gij vervloekt van den aardbodem, die zijnen mond heeft opengedaan, om uws broeders bloed van uwe hand te ontvangen. Als gij den aardbodem bouwen zult, hij zal u zijn vermogen niet meer geven; gij zult zwervende en dolende zijn op aarde.” — Gen. 9, vs. 6: „Wie des menschen bloed vergiet, zijn bloed zal door den mensch vergoten worden; want God heeft den mensch naar Zijn beeld gemaakt.”

Num. 35, vs. 33: „Zoo zult gij niet ontheiligen het land, waarin gij zijt: want het bloed ontheiligt het land: en voor het land zal geene verzoening gedaan worden over het bloed, dat daarin vergoten is, dan door het bloed desgenen, die dat vergoten heeft.” — (Zie de geschiedenis van Naboth: I Kon. 21. — Davids handelwijze met Uria: II Sam. 11: 2. — Joab: I Kon. 2, vs. 31—33.)

Matth. 5, vs. 21—26: „Gij hebt gehoord, dat tot de ouden gezegd is: Gij zult niet dooden; maar zoo wie doodt, die zal strafbaar zijn door het gericht. Doch Ik zeg u, zoo wie te onrecht op zijnen broeder toornig is, die zal strafbaar zijn door het gericht; en wie tot zijnen broeder zegt: Ráka! die zal strafbaar zijn door den grooten raad; maar wie zegt: Gij dwaas! die zal strafbaar zijn door het helsche vuur. Zoo gij dan uwe gave zult op het altaar offeren, en aldaar gedachtig wordt, dat uw broeder iets tegen u heeft, laat daar uwe gave voor het altaar, en ga heen, verzoen u eerst met uwen broeder, en kom dan en offer uwe gave. Weest haas-

telijk welgezind jegens uwe wederpartij, terwijl gij nog met hem op den weg zijt; opdat de wederpartij niet misschien u den rechter overlevere, en de rechter u den dienaar overlevere, en gij in de gevangenis geworpen wordt. Voorwaar Ik zeg u: gij zult daar geenszins uitkomen, tot dat gij den laatsten penning zult betaald hebben."

Jak. 2, vs. 8—10: „Indien gij dan de koninklijke Wet volbrengt, naar de Schrift: Gij zult uwen naaste liefhebben als u zelven, zoo doet gij wel; maar indien gij den persoon aanneemt, zoo doet gij zonde, en wordt van de Wet bestraft als overtreders. Want wie de geheele Wet zal houden, en in één zal struikelen, die is schuldig geworden aan allen."

Gal. 5, vs. 18—24: „Maar indien gij door den Geest geleid wordt, zoo zijt gij niet onder de Wet. De werken des vleesches nu zijn openbaar: welke zijn overspel, hoererij, onreinigheid, ontuchtigheid, afgoderij, venijnggeving, vijandschappen, twisten, afgunstigheden, toorn, gekijf, tweedracht, ketterijen, nijd, moord, dronkenschappen, brasserijen, en dergelijken; van dewelke ik u te voren zeg; gelijk ik ook te voren gezegd heb, dat die zulke dingen doen, het Koninkrijk Gods niet zullen beërven. Maar de vrucht des Geestes is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, matigheid. Tegen de zoodanige is de Wet niet. Maar die Christi zijn, hebben het vleesch gekruist met de bewegingen en begeerlijkheden."

Eph. 4, vs. 26: „Wordt toornig, en zondigt niet, de zon ga niet onder over uwe toornigheid."

Rom. 12, vs. 17—21: „Vergeldt niemand kwaad voor kwaad. Bezorgt hetgeen eerlijk is voor alle menschen. Indien het mogelijk is, zooveel in u is, houdt vrede met alle menschen. Wreekt u zelven niet, beminden! maar geeft den toorn plaats: want er is geschreven: Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden, zegt de Heere. Indien dan uwen vijand hongert, zoo spijzigt hem, indien hem dorst, zoo geeft hem te drinken;

want dat doende, zult gij kolen vuurs op zijn hoofd hoopen. Wordt van het kwade niet overwonnen, maar overwint het kwade door het goede."

Matth. 5, vs. 44—48: „Maar Ik zeg u: hebt uwe vijanden lief; zegent ze, die u vervloeken; doet wel dengenen, die u haten; en bidt voor degenen, die u geweld doen, en die u vervolgen. Opdat gij moogt kinderen zijn uws Vaders, die in de hemelen is, want Hij doet Zijne zon opgaan over boozen en goeden, en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen, Want indien gij liefhebt, die u liefhebben, wat loon hebt gij? Doen ook de tollenaars niet hetzelfde? En indien gij uwe broeders alleen groet, wat doet gij boven anderen? Doen ook niet de tollenaars alzoo? Weest dan gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader, die in de hemelen is, volmaakt is."

Spr. 24, vs. 17: „Verblijdt u niet, als uw vijand valt, en als hij nederstruikelt, laat uw hart zich niet verheugen."

Spr. 25, vs. 21, 22: „Indien dengenen, die u haat, hongert, geef hem brood te eten; en zoo hij dorstig is, geef hem water te drinken: want gij zult vurige kolen op zijn hoofd hoopen, en de Heere zal het u vergelden."

Spr. 29, vs. 27: „Een ongerechtig man is den rechtvaardige een gruwel; maar die recht is van weg, is den goddelooze een gruwel."

Exod. 23, vs. 4, 5: „Wanneer gij uws vijands os, of zijnen dwalenden ezel ontmoet, gij zult hem denzelfden ganschelijk wederbrengen. Wanneer gij uws haters ezel onder zijnen last ziet liggen, zult gij dan nalatig zijn, om het uwe te verlaten voor hem? Gij zult het in alle manier met hem verlaten."

Luk. 22, vs. 27: „Want wie is meerder, die aanzit, of die dient? Is het niet die aanzit? Maar Ik ben in het midden van u, als een die dient."

Luk. 23, vs. 34: „En Jesus zeide: Vader! vergeef het hun want zij weten niet wat zij doen."

Luk. 23, vs. 39—43: „En een van de kwaaddoeners, die gehangen waren, lasterde Hem, zeggende: Indien Gij de Christus zijt, verlos U zelve en ons. Maar de andere, antwoordende, bestrafte hem, zeggende: Vreest gij ook God niet, daar gij in hetzelfde oordeel zijt? En wij toch rechtvaardiglijk; want wij ontvangen straf, waardig hetgeen wij gedaan hebben; maar Deze heeft niets onbehoorlijks gedaan. En hij zeide tot Jesus: Heere, gedenk mijner, als Gij in Uw Koninkrijk zult gekomen zijn. En Jesus zeide tot hem: Voorwaar zeg Ik u: heden zult gij met Mij in het paradijs zijn.”

Vr. *Naardien wij geleerd worden onze vijanden lief te hebben, hoe moet gij het dan verstaan, dat er in de psalmen zoo hevig tegen de vijanden gebeden wordt, ja, dat zij gevloekt worden, onder anderen, Ps. 69, vs. 25—29: „Stort over hen Uwe gramschap uit; en de hittigheid Uws toorns grijpe hen aan. Hun paleis zij verwoest; in hunne tenten zij geen inwoner. Want zij vervolgen, dien Gij geslagen hebt; en maken een praat van de smart Uwer verwonden. Doe misdaad tot hunne misdaad, en laat hen niet komen tot Uwe gerechtigheid. Laat hen uitgedelgd worden uit het boek des levens, en met de rechtoardigen niet aangeschreven worden.” En Ps. 139, vs. 21, 22: „Zoude ik niet haten, Heere! die U haten? en verdriet hebben in degenen, die tegen U opstaan? Ik haat hen met volkomen haat, tot vijanden zijn zij mij.”*

Antw. Dat geschiedt tegen die vijanden, als vijanden Gods en Zijner Gemeente. David zegt niet: „Zoude ik niet haten, die mij haten,” hij zegt: „die U haten,” even zoo als Paulus aan Timotheus schreef: (II Tim. 4, vs. 14, 15.) „Alexander, de kopersmid, heeft mij veel kwaads betoond; de Heere vergelde hem naar zijne werken. Van

welken wacht gij u ook, want hij heeft onze woorden zeer tegengestaan." — Dat David aan zijne vijanden enkel goed gedaan heeft, weten wij uit zijne geschiedenis met Saul. Van de vijanden van Gods Kerk, zegt ook de Apostel Paulus: (Gal. 5, vs. 12.) „Och of zij ook afgesneden wierden, die u onrustig maken!" en: (I Cor. 16, vs. 22.) „Indien iemand den Heere Jesus Christus niet liefheeft, die zij eene vervloeking!"

Vr. Maar waarom scherpt de Heere het ons zoo in, dat wij onze vijanden zullen liefhebben?

Antw. Opdat wij hen door liefde overwinnen, gelijk God ons te sterk geworden is en ons overwonnen heeft door die liefde, dat Christus voor ons overtreders geboden heeft, en wij met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, toen wij nog vijanden waren.

Vr. Wat is wel het troostrijkst beeld, hetwelk ons met opzicht tot dit gebod, de genade van Christus vertoont?

Antw. De verordening der vrijsteden. (Num. 35.)

Vr. Hoe wordt dit gebod geestelijk overtreden?

Antw. Wanneer wij ons voor vroom houden, en den rechtvaardige haten of dood wenschen, die het ons in de liefde Gods heeft te verstaan gegeven, dat wij slecht zijn, en eene leugen in de rechterhand hebben. Daarom doodde Kaïn zijnen broeder Abel.

I Joh. 3, vs. 9—15: „Een iegelijk, die uit God geboren is, die doet de zonde niet, want zijn zaad blijft in hem, en hij kan niet zondigen, want hij is uit God geboren. Hierin zijn de kinderen Gods en de kinderen des duivels openbaar. Een iegelijk, die de rechtvaardigheid niet doet, die is niet uit God, en die zijnen broeder niet liefheeft. Want dit is de verkondiging, die gij van den beginne gehoord hebt, dat wij elkander

zouden liefhebben. Niet gelijk Kaïn, die uit den booze was, en zijnen broeder doodsloeg; en om wat oorzaak sloeg hij hem dood? omdat zijne werken boos waren, en van zijnen broeder rechtvaardig. Verwondert u niet, mijne broeders! zoo u de wereld haat. Wij weten, dat wij overgegaan zijn uit den dood in het leven, dewijl wij de broeders liefhebben; die zijnen broeder niet liefheeft, blijft in den dood. Een iegelijk die zijnen broeder haat, is een doodslager; en gij weet, dat geen doodslager het eeuwige leven heeft in zich blijvende.”

Heidelbergsche Catechismus. 108ste Vraag.

VR. Wat leert ons het zevende gebod?

ANTW. Dat alle onkuischheid van God vervloekt is; en dat wij daarom, dezelve van harte vijand zijnde, kuisch en tuchtelijk leven moeten, hetzij in den heiligen huwelijken staat, of buiten denzelven.

Heidelbergsche Catechismus. 109de Vraag.

VR. Verbiedt God in dit gebod niet meer dan echtbreken en dergelijke schande?

ANTW. Dewijl ons lichaam en ziel tempelen des Heiligen Geestes zijn, zoo wil Hij, dat wij ze beide zuiver en heilig bewaren, daarom verbiedt Hij alle onkuische daden, gebaren, woorden, gedachten, lusten, en wat den mensch daartoe trekken kan.

OP VRAAG EN ANTWOORD 108 en 109.

Genesis 38, vs. 9.

Genesis 39, vs. 8, 9.

Rom. 1, vs. 24—28.

Deuteron. 27, vs. 20—23.

Levit. 20, vs. 10—23.

Deuteron. 22, vs. 23, 24. vs. 28, 29.

Spr. 5, vs. 3—13: „Want de lippen der vreemde vrouw druppen honingzeem, en haar gehemelte is gladder dan olie; maar het laatste van haar is bitter als alsem, scherp als een tweesnijdend zwaard. Hare voeten dalen naar den dood, hare treden houden de hel vast. Opdat gij het pad des levens niet zoudt wegen, zijn hare gangen ongestadig, dat gij het niet merkt. Nu dan, gij kinderen! hoort naar Mij, en wijk niet van de reden Mijns monds. Maakt uwen weg verre van haar, en nader niet tot de deur van haar huis, opdat gij anderen uwe eer niet geeft, en uwe jaren den wreeden; opdat de vreemden zich niet verzadigen van uw vermogen, en al uw smartelijke arbeid niet kome in het huis des onbekenden; en gij in uw laatste brult, als uw vleesch en uw lijf verteerd is, en zegt: Hoe heb ik de tucht gehaat, en mijn hart de bestraffing versmaad! En heb niet gehoord naar de stem mijner onderwijzers, noch mijne ooren geneigd tot mijne leeraars!”

Spr. 7, vs. 21—23: „Zij bewoog hem door de veelheid van haar onderricht, zij dreef hem aan door het gevele harer lippen, hij ging haar straks achterna, gelijk een os ter slachting gaat, en gelijk een dwaas tot de tuchtiging der boeien; tot dat de pijl zijne lever doorsneed; gelijk een vogel zich haast naar den strik, en niet weet, dat dezelve tegen zijn leven is.”

Spr. 22, vs. 14: „De mond der vreemde vrouwen is eene diepe gracht; op welke de Heere vergramd is, zal daarin

vallen." — II Sam 12, vs. 9—11: „Waarom hebt gij dan het Woord des Heeren veracht, doende wat kwaad is in Zijne oogen? Gij hebt Uria, den Hethiet, met het zwaard verslagen, en zijne huisvrouw hebt gij u ter vrouwe genomen; en hem hebt gij met het zwaard der kinderen Ammons doodgeslagen. Nu dan, het zwaard zal van uw huis niet afwijken tot in eeuwigheid; daarom dat gij Mij veracht hebt, en de huisvrouw van Uria, den Hethiet, genomen hebt, dat zij u ter vrouwe zij. Zoo zegt de Heere: Zie, Ik zal kwaad over u verwekken uit uw huis, en zal uwe vrouwen nemen voor uwe oogen, en zal haar aan uwen naaste geven; die zal bij uwe vrouwen liggen, voor de oogen dezer zon." — Vs. 14: „Nochtans, dewijl gij door deze zaak de vijanden des Heeren grootelijks heb doen lasteren, zal ook de zoon, die u geboren is, den dood sterven."

I Cor. 6, vs. 9, 10: „Weet gij niet, dat de onrechtvaardigen het Koninkrijk Gods niet zullen beërven. Dwaalt niet, noch hoereerders, noch afgodendienaars, noch overspelers, noch ontuchtigen, noch die bij mannen liggen, noch dieven, noch, gierigaards, noch dronkaards, geene lasteraars, geene roovers zullen het koninkrijk Gods beërven." — Vs. 15—20: „Weet gij niet, dat uwe lichamen leden van Christus zijn? Zal ik dan de lichamen nemen en maken ze leden eener hoer? Dat zij verre. Of weet ge niet, dat die de hoer aanhangt, één lichaam met haar is? Want die twee zegt Hij, zullen tot één vleesch wezen. Maar die den Heere aanhangt, is één geest met Hem. Vliedt de hoererij. Alle zonde, die de mensch doet, is buiten het lichaam; maar die hoererij bedrijft, zondigt tegen zijn eigen lichaam. Of weet ge niet, dat ulieder lichaam een tempel is van den Heiligen Geest, die in u is, dien gij van God hebt, en dat gij uws zelfs niet zijt? Want gij zijt duur gekocht; zoo verheerlijkt dan God in uw lichaam en in uwen geest, welke Godes zijn."

Efez. 5, vs. 3—9: „Maar hoererij en alle onreinigheid,

of gierigheid laat ook onder u niet genoemd worden, gelijkerwijs het den heiligen betaamt; noch oneerbaarheid, noch zot geklap, of gekkernij, welke niet betamen; maar veelmeer dankzegging. Want dit weet gij, dat geen hoereerder, of onreine, of gierigaard, die een afgodendienaar is, erfenis heeft in het Koninkrijk Christi en Gods. Dat u niemand verleide met ijdele woorden; want om deze dingen komt de toorn Gods over de kinderen der ongehoorzaamheid. Zoo zijt dan hunne medegenooten niet: want gij waart eertijds duisternis, maar nu zijt gij licht in den Heere, wandelt als kinderen des lichts, want de vrucht des Geestes is in alle goedigheid, en rechtvaardigheid en waarheid."

I Thess. 4, vs. 3—5: „Want dit is de wille Gods, uwe heiligmaking; dat gij u onthoudt van de hoererij; dat een iegelijk van u wete zijn vat te bezitten in heiligmaking en eere; niet in kwade beweging der begeerlijkheid, gelijk als de heidenen, die God niet kennen."

Hebr. 13, vs. 4: „Het huwelijk is eerlijk onder allen, en het bed onbevlekt; maar hoereerders en overspelers zal God oordeelen."

Matth. 5, vs. 28: „Maar Ik zeg u, dat zoo wie eene vrouw aanziet, om dezelve te begeeren, die heeft alreede overspel in zijn hart met haar gedaan." — Vs. 32: „Maar Ik zeg u, dat zoo wie zijne vrouw verlaten zal, anders dan uit oorzake van hoererij, die maakt, dat zij overspel doet; en zoo wie de verlatene zal trouwen, die doet overspel."

Joh. 8, vs. 1—11.

Joh. 4, vs. 18 en 39.

Ps. 51.

Luk. 15, vs. 18—24: „Ik zal opstaan en tot mijnen vader gaan, en ik zal tot hem zeggen: Vader, ik heb gezondigd tegen den hemel en voor u; en ik ben niet meer waardig uw zoon genaamd te worden; maak mij als eenen van uwe huurlingen. En opstaande, ging hij naar zijnen vader. En

als hij nog ver van hem was, zag hem zijn vader, en werd met innerlijke ontferming bewogen; en toeloopende, viel hem om zijnen hals, en kustte hem. En de zoon zeide tot hem: Vader! ik heb gezondigd tegen den hemel en voor u, en ben niet meer waardig uw zoon genoemd te worden. Maar de vader zeide tot zijne dienstknechten: Brengt hier voor het beste kleed, en doet het hem aan, en geeft eenen ring aan zijne hand, en schoenen aan de voeten; en brengt het gemeste kalf, en slacht het; en laat ons eten en vroolijk zijn. Want deze mijn zoon was dood, en is weder levend geworden, en hij was verloren, en is gevonden. En zij begonnen vroolijk te zijn.

Vr. *Hoe wordt dit gebod geestelijk overtreden?*

Antw. Wanneer wij uit werken zoeken zalig te worden, en evenwel beweren, dat wij God gelooven en dienen. (Hosea 2. Ezech. 16. Jerem. 3.)

Vr. *Wat raad, wanneer mij alles veroordeelt, wat ik hier verneem?*

Antw. Laat u veroordeelen en veroordeel u zelve; geef God recht en gelijk, en houd u aan Christus, zoo als gij zijt. Voor u gaf de Heer de gelijkenis van den verloren zoon. Gij moogt tot Hem gaan, Hij zal het met u niet anders maken, dan de vader in de gelijkenis. Geloof Hem, en niet den duivel, zoo zal Hij het wel bij u daarstellen, wat geschreven staat Rom. 12, vs. 1.

Vr. *Waarop berust het huwelijk?*

Antw. Op wederzijdsche trouw.

Vr. *Welke bevelen geeft het Woord Gods aan de getrouwen?*

Antw. Gen. 3, vs. 16: „En de Heere zeide tot de vrouw: Ik zal zeer vermenigvuldigen uwe smart, namelijk uwer dracht; met smart zult gij kinderen baren,

en tot uwen man zal uwe begeerte zijn, en hij zal over u heerschappij hebben.”

Eph. 5, vs. 22—25: „Gij vrouwen! weest uwen eigenen mannen onderdanig, gelijk den Heere: want de man is het hoofd der vrouw, gelijk ook Christus het Hoofd der gemeente is; en Hij is de behouder des lichaams. Daarom gelijk de gemeente aan Christus onderdanig is, alzoo ook de vrouwen aan hare eigene mannen in alles. Gij mannen! hebt uwe eigene vrouwen lief, gelijk ook Christus de gemeente lief gehad heeft, en Zichzelven voor haar heeft overgegeven.

Vr. Wie is de vreeselijkste vijand van den huiselijken en huwelijken staat?

Antw. De duivel, daarom leert hij den mensch, Gods schepsel voor onheilig te houden en kloosters te bouwen, — of hij werpt zich tusschen man en vrouw. Hij wordt echter uit het huis geworpen, en het huis wordt gebouwd door het Woord Gods en door het gebed, en wanneer God Zijnen zegen geeft, welke is vlijt, orde, spaarzaamheid, matigheid en ootmoed met geloof in Christus Jesus.

Heidelbergsche Catechismus. 110de Vraag.

Vr. Wat verbiedt God in het achtste gebod?

Antw. God verbiedt niet alleen dat stelen en rooven, hetwelk de overheid straft; maar Hij noemt ook dieverij, alle booze stukken en aanslagen, waarmede wij onzes naasten goed aan ons denken te brengen, hetzij met geweld of schijn van recht, als met onrecht gewicht, el, maat, waar, munt, woe-

ker, of door eenig middel van God verboden: daarbij ook alle gierigheid, alle misbruik en verkwisting Zijner gaven.

Heidelbergsche Catechismus. 111de Vraag.

VR. Maar wat gebiedt God in dit gebod?

ANTW. Dat ik mijns naasten nut, waar ik kan en mag bevorder, met hem alzoo handel, als ik wil dat men met mij handelt; daarbij ook, dat ik getrouw arbeid, opdat ik den nooddriftige helpen moge.

OP VRAAG EN ANTWOORD 110—111.

Exod. 22, vs. 1: „Wanneer iemand eenen os, of klein vee steelt, en slacht het, of verkoopt het, die zal vijf runderen voor eenen os wedergeven, en vier schapen voor een stuk klein vee.” — Vs. 21—27: „Gij zult ook den vreemdeling geenen overlast doen, noch hem onderdrukken: want zijt vreemdelingen geweest in Egypteland. Gij zult geene weduwe noch wees beledigen. Indien zij hen eenigszins beledigt, en indien zij eenigszins tot Mij roepen, Ik zal hun geroep zekerlijk verhooren; en Mijn toorn zal ontsteken, en Ik zal ulieden met het zwaard dooden; en uwe vrouwen zullen weduwen, en uwe kinderen weezen worden. Indien zij Mijn volk, dat bij u arm is, geld leent, zoo zult zij tegen hetzelfde niet zijn, als een woekeraar; zij zult op hetzelfde geenen woeker leggen. Indien zij eenigszins uws naasten kleed te pand neemt, zoo zult zij het hem wedergeven, eer de zon ondergaat: want dat alleen is zijn deksel, het is zijn kleed over zijne huid; waarin zou hij liggen? het zal dan geschieden, wanneer hij tot Mij roept, dat Ik het zal hooren, want Ik ben genadig!”

Deut. 24, vs. 15 en 17: „Op zijnen dag zult gij zijn loon geven, en de zon zal daarover niet ondergaan: want hij is arm, en zijne ziel verlangt daarnaar; dat hij tegen u niet roepe tot den Heere, en zonde in u zij. — Gij zult het recht van den vreemdeling en van den wees niet buigen, en gij zult het kleed der weduwe niet te pand nemen.”

De geschiedenis van Achan: Josua 7.

Spr. 22, vs. 8: „Die onrecht zaait, zal moeite maaien; en de roede zijner verbolgenheid zal een einde nemen.” — Vs. 22, 23: „Beroof den arme niet, omdat hij arm is, en verbrijzel den ellendige niet in de poort. Want de Heere zal hunne twistzaak twisten, en Hij zal dengenen, die hen berooven, de ziel rooven.”

Efez. 4, vs. 28: „Die gestolen heeft, stele niet meer, maar arbeide liever, werkende wat goed is met de handen, opdat hij hebbe mede te deelen, dengenen, die nood heeft.”

I Thess. 4, vs. 11, 12: „En dat gij u benaastigt stil te zijn, en uwe eigene dingen te doen, en te werken met uwe eigene handen, gelijk wij u bevolen hebben: opdat gij eerlijk wandelt bij degenen, die buiten zijn, en geen ding van noode hebt.”

II Thess. 3, vs. 10—12: Zoo iemand niet wil werken, dat hij ook niet ete. Want wij hooren, dat sommigen onder u ongeregeld wandelen, niet werkende, maar ijdele dingen doende. Doch den zoodanigen bevelen en vermanen wij door onzen Heere Jesus Christus, dat zij met stilheid werkende hun eigen brood eten.”

Hebr. 13, vs. 5: „Uw wandel zij zonder geldgierigheid; en zijt vergenoegd met het tegenwoordige: want Hij heeft gezegd: Ik zal u niet begeven, en Ik zal u niet verlaten.”

I Tim. 6, vs. 10: „De geldgierigheid is een wortel van alle kwaad, tot welke sommigen lust hebbende zijn afgedwaald van het geloof, en hebben zich zelve met vele smarten doorstoken.”

Luk. 16, vs. 10: „Die getrouw is in het minste, die is ook in het groote getrouw; en die in het minste onrechtvaardig is, die is ook in het groote onrechtvaardig.”

Matth. 25, vs. 21: „En zijn heer zeide tot hem: Wel, gij goede en getrouwe dienstknecht! over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal ik u zetten, ga in, in de vreugde uws heeren.”

Vr. Wat is eigenlijk de zonde, welke door dit gebod bestraft wordt?

Antw. Dat men niet tevreden is met hetgeen God geeft, en niet gelooft dat men eenen rijken Vader in den hemel heeft, die het dagelijksch brood ook heden nog wil geven aan een iegelijk, die er Hem om bidt in den Naam des Heeren Jesus, met belijdenis van schuld en onwaardigheid.

Vr. Wat is de bron van deze zonde?

Antw. Ontevredenheid en wanorde, en dat men zich niet wil onderwerpen aan het gebod: In het zweet uws aanschijns zult gij uw brood eten.

Vr. Wanneer stelen kinderen?

Antw. Als zij in het geheim wegnemen, wat voor hen niet bestemd of hun niet gegeven is.

Heidelbergse Catechismus. 112de Vraag.

Vr. Wat wil het negende gebod?

Antw. Dat ik tegen niemand valsche getuigenis geve, niemands woorden verkeere, geen achterklapper of lasteraar zij, niemand lichtelijk en onverhoord oordeele, of helpe verdoemen; maar allerlei liegen

en bedriegen, als eigene werken des duivels, vermijde, tenzij ik den zwaren toorn Gods op mij laden wil; insgelijks, dat ik in het gericht en alle andere handelingen de waarheid liefhebbe, oprechtelijk spreke en bekenne; ook mijns naasten eer en goed gerucht, naar mijn vermogen, voorsta en bevordere.

OP VRAAG EN ANTWOORD 112.

Joh. 3, vs. 21: „Maar die de waarheid doet, komt tot het licht, opdat zijne werken openbaar worden, dat zij in God gedaan zijn.”

Efez. 4, vs. 25: „Spreekt de waarheid, een iegelijk met zijnen naaste; want wij zijn elkanders leden.”

Hand. 5, vs. 1—10: „Een zeker man, met name Ananias, met Saffira zijne vrouw, verkocht eene have; en onttrok van den prijs, ook met medeweten zijner vrouw; en bracht een zeker deel, en leide dat aan de voeten der Apostelen. En Petrus zeide: Ananias! waarom heeft de Satan uw hart vervuld, dat gij den Heiligen Geest liegen zoudt, en onttrekken van den prijs des lands? Zoo het gebleven ware, bleef het niet uwe? en verkocht zijnde, was het niet in uwe macht? Wat is het, dat gij deze daad in uw hart hebt voorgenomen? Gij hebt den menschen niet gelogen, maar Gode. En Ananias, deze woorden hoorende, viel neder en gaf den geest. En er kwam groote vrees over allen, die dit hoorden. En de jongelingen, opstaande, schikten hem toe, en droegen hem uit, en begroeven hem. En het was om-trent drie uur daarna, dat ook zijne vrouw daarin kwam, niet wetende, wat er geschied was; en Petrus antwoordde haar: Zeg mij, hebt gij het land voor zooveel verkocht? En zij zeide: ja, voor zoo veel. En Petrus zeide tot haar: Wat is het, dat gij onder u hebt overeengestemd te verzoeken den

Geest des Heeren? Zie, de voeten dergenen, die uwen man begraven hebben, zijn voor de deur, en zullen u uitdragen. En zij viel terstond neder voor zijne voeten, en gaf den geest. En de jongelingen, ingekomen zijnde, vonden haar dood, en droegen ze uit, en begroeven haar bij haren man.

Spr. 13, vs. 5: „De rechtvaardige haat leugentaal, maar de goddelooze maakt zich stinkende, en doet zich schaamte aan.”

Spr. 21, vs. 28: „Een leugenachtig getuige zal vergaan; en een man, die hoort, zal spreken tot overwinning.”

De geschiedenis van Naboth: I Kon. 21.

Joh. 18, vs. 17: „Pilatus dan zeide tot Hem: Zijt Gij dan een koning? Jesus antwoordde: Gij zegt, dat Ik een Koning ben. Hiertoe ben Ik geboren, en hiertoe ben Ik in de wereld gekomen, opdat Ik der waarheid getuigenis geven zou. Een iegelijk, die uit de waarheid is, hoort Mijne stem.”

Vr. *Hoe wordt dit gebod geestelijk overtreden?*

Antw. Naar Ps. 50, vs. 16—22: „Maar tot den goddelooze zegt God: Wat hebt gij Mijne inzettingen te vertellen, en neemt Mijn verbond in uwen mond? Dewijl gij de kastijding haat, en Mijne woorden achter u henen werpt. Indien gij eenen dief ziet, zoo loopt gij met hem; en uw deel is met de overspelers. Uwen mond slaat gij in het kwade, en uwe tong koppelt bedrog. Gij zit, gij spreekt tegen uwen broeder, tegen den zoon uwer moeder geeft gij lastering uit. Deze dingen doet gij, en Ik zwijg; gij meent, dat Ik ten eenemaal ben, gelijk gij; Ik zal u straffen, en zal het ordentlijk voor uwe oogen stellen. Verstaat dit toch, gij godvergetenden! opdat Ik niet verscheure en niemand redde.” Ps. 56, vs. 6, 7: „Den ganschen dag verdraaien zij Mijne woorden; al hunne gedachten zijn

tegen Mij ten kwade. Zij rotten samen, zij verstecken zich, zij passen op mijne bielen, als die op mijne ziel wachten." Hosea 7, vs. 13: „Wee hen, want zij zijn van Mij afgezworven; versterking over hen, want zij hebben tegen Mij overtreden! Ik zou hen wel verlossen, maar zij spreken leugenen tegen Mij."

Vr. *Hoe overtreden kinderen dit gebod?*

Antw. Als zij de waarheid onthullen, hunne schuld en verkeerdheid niet bekennen, en het kwaad dat zij bedreven vergoelijken.

Vr. *Wat hebt gij nog meer van dit gebod te zeggen?*

Antw. Dat er geen gebod is, hetwelk meer door ons overtreden wordt, vooral in gezelschap, zonder dat wij er acht op geven, hoe wij zelve door dit gebod veroordeeld worden.

Heidelbergsche Catechismus. 113de Vraag.

Vr. Wat eischt van ons het tiende gebod?

Antw. Dat ook de minste lust of gedachte tegen eenig gebod Gods in ons hart nimmermeer kome; maar dat wij te allen tijde, van ganser harte, aller zonde vijand zijn, en lust tot alle gerechtigheid hebben.

OP VRAAG EN ANTWOORD 113.

Rom. 7, vs. 7: „Wat zullen wij dan zeggen? Is de Wet zonde? Dat zij verre. Ja ik kende de zonde niet dan door de Wet: want ook had ik de begeerlijkheid niet geweten zonde te zijn, indien de Wet niet zeide: Gij zult niet begeeren."

Jak. 1, vs. 13—15. „Niemand, als hij verzocht wordt, zegge: Ik word van God verzocht; want God kan niet verzocht worden met het kwade, en Hij zelf verzoekt niemand. Maar een iegelijk wordt verzocht, als hij van zijne eigene begeerlijkheid afgetrokken en verlokt wordt. Daarna de begeerlijkheid ontvangen hebbende baart zonde, en de zonde voleindigd zijnde baart den dood.”

Vr. *Waarop hebben wij bij dit gebod te letten?*

Antw. Dat wij niet kunnen nalaten om steeds datgene te begeeren, of te willen hebben, wat God aan onzen naaste gegund heeft. De man begeert den welstand van zijnen buurman, de vrouw de kleedij van haars gelijken; en wij doen gelijk de kinderen, die op de markt de moeder dwingen om lekkernij of speelgoed, terwijl zij de kleederen, die zij even te voren van de ouders gekregen hebben, als niets rekenen.

Vr. *Zeg mij nog iets van de geboden in het algemeen?*

Antw. Elk verbod gebiedt het tegenovergestelde, elk gebod verbiedt het tegenovergestelde.

Vr. *En nog iets?*

Antw. Daar God de tien woorden der Wet tot zesmaal honderd duizend menschen, van allerlei rang, stand en ouderdom gesproken heeft, zoo zegt God, dat wij allen, van wat rang, stand of ouderdom ook, overtreders van elk dezer geboden zijn, met gedachten, woorden en werken. Matth. 15, vs. 19: „Want uit het hart komen voort booze bedenkingen, doodslagen, overspelen, hoererijen, dieverijen, valsche getuigenissen, lasteringen.” — Dus al wat in deze tien woorden der Wet verboden is, woont in het hart van ieder mensch.

Vr. *Zeg mij eens iets van de heilzaamheid van Gods geboden?*

Antw. Ten eerste: Indien God ons onzen wil liet tegen Zijnen heiligen wil, of ons dat gaf, wat wij tegen Zijnen wil begeeren, zoo waren wij diep ongelukkig.

Ten tweede: Indien God Zijne Wet niet gegeven had, zoo bestond er volstrekt geen eigendom, elkeen zou beschikken over zijns naasten huisvrouw, huis en goed; iedereen zou zich door dierlijke lusten verdoen; er zou nergens eerbied wezen voor stand, wet, orde en zeden; de een zou den ander ombrengen, en wij menschen zouden tot zulke gruwelen vervallen, welke zelfs de duivelen zouden doen sidderen.

Ten derde: Verlangen naar terugkeer tot God, naar verlossing door Christus, naar herééniging met God, naar de eeuwige zaligheid dus, zoude bij niemand kunnen opgewekt worden; en God zoude ons reeds lang door het eeuwige vuur hebben moeten verteeren, zoo als Hij vroeger de geheele wereld door het water heeft moeten verderven.

Vr. *Maar heeft God nog recht, volkomene gehoorzaamheid aan Zijne geboden van ons te eischen?*

Antw. Ja, want Hij is onze Schepper en Souverein.

Vr. *Is evenwel de Wet van Mozes, zoo als die in tien woorden bestaat, niet afgeschaft?*

Antw. Neen, want onze Heer en de Apostelen geven den geloovigen uit de heidenen, zoowel als den geloovigen uit de joden, steeds bevelen uit de tien geboden; o. a. schrijft de Apostel Paulus, Efez. 6 aan de kinderen: „Gij kinderen, — eert uwen vader en moeder, (hetwelk het eerste gebod is met eene belofte) opdat het u welga, en dat gij lang leeft op de aarde.” Aangezien

het vijfde gebod den geloovigen uit de heidenen voorgehouden wordt, zoo hebben ook de overige negen geboden van de Wet van Mozes Goddelijk gezag voor ons, die geloovigen uit de heidenen zijn.

Heidelbergsche Catechismus. 114de Vraag.

Vr. Maar kunnen degenen, die tot God bekeerd zijn, deze geboden volkomen houden?

Antw. Neen zij, maar ook de allerheiligsten, zoo lang zij in dit leven zijn, hebben maar een klein beginsel dezer gehoorzaamheid; doch alzoo, dat zij met een ernstig voornemen, niet alleen naar sommige, maar naar al de geboden Gods beginnen te leven.

OP VRAAG EN ANTWOORD 114.

Vr. *Waartegen is deze vraag en antwoord gericht?*

Antw. Tegen de zoogenaamde volkomenheidsleer, of dwaalleer: dat een geloovige langs zekere geestelijke trappen tot de volkomenheid der gehoorzaamheid aan de Goddelijke Wet geraken kan.

Vr. *Waarom schrijft de Catechismus „de allerheiligsten,” — zijn er heiligen, en dan die nog heiliger zijn?*

Antw. Neen; dat is eene manier van spreken. Abraham, Izak, Jakob, Mozes en David, Salomo en Hiskia, zijn er de levendigste bewijzen van, hoe klein het beginsel onzer gehoorzaamheid is. Maar de Catechismus leert ons zulks tot vernedering van den hoog-

moed van ons vleesch, en doet het voorts tot bemoediging. Wat er echter dadelijk op volgt: „doch alzoo, dat zij met een ernstig voornemen, niet alleen naar sommige, maar naar al de geboden Gods beginnen te leven;” leert ons ten duidlijkste, hoe het bij den oprechte ligt: te weten: dat zulk een het in waarheid voor den Heere betuigt, niettegenstaande zijne ellendigheid: „Ik heb gedwaald als een verloren schaap; zoek Uwen knecht, want Uwe geboden heb ik niet vergeten,” (Ps. 119, vs. 176.) en dat hij zegt, met den Apostel Paulus, Rom. 7: „Ik heb een vermaak in de Wet Gods, naar den inwendigen mensch.” Maar ook evenzeer slaken alle des Heeren heiligen dezelfde klacht: „Ik ellendig mensch! wie zal mij verlossen uit het lichaam dezès doods!” en „Ook wij zelven, die de eerstelingen des Geestes hebben, wij ook zelven, zuchten in ons zelven, verwachtende — de verlossing onzes lichaams.”

Vr. *Mag men dus, als men vrede bij God heeft door Jesus Christus, niet zeggen, dat men voor en volgens de Wet volmaakt is?*

Antw. Ja zeker, namelijk, volgens de genadige toerekening van de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid Christi, en volgens de getuigenis eener goede consciëntie in den Heiligen Geest, ziende op het reinigmakende bloed Christi. Wanneer dus iemand, tegen Christus aan, met de Wet iets van ons als uit ons, als uit onze kracht, wilde eischen, om ons van de genade Christi af te trekken, zoo houden wij ons aan des Apostels woord: „In Hem, in Christus, zijt gij volmaakt,” dat is, vervuld naar de maat der Wet. Want daarin bestaat onze rechtvaardigmaking, dat wij verklaard worden in overeenstemming te zijn met de Wet Gods.

Vr. *De Apostelen schrijven echter zoo dikwijls: dat wij op den dag Christi, voor Hem mogen bevonden worden onberispelijk, zonder vlek of rimpel, geheel volkomen?*

Antw. Zóó zal de geloovige dan ook bevonden worden; want hij buigt zich in ootmoedigheid onder elk gebod, en onder alle geboden des Heeren; en hij houdt ze ook naar geest, als van zelf, geheel vrijwillig en in ongedwongen beweging, maar dat weet hij zelf niet; hij blijft onder dat alles een arm zondaar. Matth. 25, vs. 27: „Dan zullen de rechtvaardigen Hem antwoorden, zeggende: Heere! wanneer hebben wij U hongerig gezien, en gespijzigd? of dorstig, en te drinken gegeven? (Vergelijk Rom. 8, vs. 3 en 4.) Hier is het om de vraag te doen, of een mensch, omdat hij bekeerd is, eene zekere volkomenheid als bij trappen bereiken kan, hetgeen eene duivelsche leer is. (Rom. 7, vs. 15 en 26)

Heidelbergsche Catechismus. 115de Vraag.

Vr. Waarom laat God ons dan zoo scherpelijk de tien geboden prediken, indien toch niemand in dit leven ze houden kan?

ANTW. Eerstelijk, opdat wij ons leven lang onzen zondigen aard hoe langs zoo meer leeren kennen, en des te begeeriger zijn om de vergeving der zonden en de gerechtigheid in Christus te zoeken, daarna, dat wij zonder nalaten ons benaarstigen, en God bidden om de genade des Heiligen Geestes, opdat wij hoe langs zoo meer naar het evenbeeld Gods vernieuwd worden, tot dat wij tot deze voorgestelde volkomenheid na dit leven geraken.

Vr. *Wat hebben wij dus ter harte te nemen?*

Antw. Bovenal dit: dat wij toch nimmer meenen uitgeleerd te zijn in de kennis van onze ellendigheid, of in de kennis van Christus en Zijne heilsvendiensten. Want onze eigengerechtigheid zit zeer diep, en wanneer de zonde zich met kracht wil verheffen, dan maakt zij zich, onophoudelijk er op uit zijnde ons te vatten, zoo klein, dat men meent, dat zij reeds lang met wortel en tak bij ons uitgeroeid is.

Vr. *En wat werkt de genade des Heiligen Geestes?*

Antw. Zij maakt ons elken dag meer zalig, wanneer zij ons al meer openbaring geeft van onze algeheele onbekwaamheid en volslagen nietigheid, en van des Heeren Jesus liefde, algenoezaamheid, bedekkende macht en getrouwigheden.

Vr. *Maar ligt evenwel in die woorden: „Opdat wij hoe langs zoo meer naar het evenbeeld Gods vernieuwd worden,” niet eene zekere volkomenheidsleer?*

Antw. De meening is deze, dat het bij ons in dit leven waarheid zijn moge, wat Johannes de Dooper zeide: „Hij moet wassen, maar ik minder worden.” En alle arme zondaars zijn zoo verliefd op de heiligheid des Heeren, dat zij het allen voorhouden, en in het verborgen zich daarnaar gedragen, wat de Apostel Paulus betuigde: (Phil. 3, vs. 12—14.) „Niet, dat ik het alreede gekregen heb, of alreede volmaakt ben, maar ik jaag er naar, of ik het ook grijpen mocht, waartoe ik van Christus Jesus ook gegrepen ben. Broeders! ik acht niet, dat ik zelf het gegrepen heb. Maar één ding doe ik, vergetende hetgeen achter is, en strekkende mij tot

hetgeen vóór is, jaag ik naar het wit, tot den prijs der roeping Gods, die van boven is in Christus Jesus." Daarom zijn zij ook zoo blijde, wanneer de Heere hen komt te huis halen, want het is hun hier van wege hunne zwakheden en ellendigheid dikwijls zoo bang, en zij gevoelen zich hier zoo vreemd, gelijk de Apostel schrijft: (Hebr. 11, vs. 14.) „Want die zulke dingen zeggen, betoonen klaarlijk, dat zij een vaderland zoeken, zij zijn begeerig naar een beter dat is, naar het hemelsche."

II Cor. 5, vs. 1—4: „Want wij weten, dat zoo ons aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig, in de hemelen. Want ook in dezen zuchten wij, verlangende met onze woonstede, die uit den hemel is, overkleed te worden. Zoo wij ook bekleed en niet naakt zullen gevonden worden. Want ook wij, die in dezen tabernakel zijn, zuchten, bezwaard zijnde; nadeemaal wij niet willen ontkleed, maar overkleed worden, opdat het sterfelijke van het leven verslonden worde."

Vr. *Wat zal men doen, als men bij herhaling tegen een der goede woorden des Heeren gezondigd heeft?*

Antw. Men zal niet wachten tot morgen of overmorgen, maar zich dadelijk met God laten verzoenen, anders geeft men ruimte aan den duivel en aan de zonde.

VAN HET GEBED.

Heidelbergsche Catechismus. 116de Vraag.

Vr. Waarom is het gebed den Christenen van noode?

ANTW. Daarom, dat dit het voornaamste stuk

der dankbaarheid is, hetwelk God van ons vordert; en dat God Zijne genade en den Heiligen Geest alleen dien geven wil, die Hem, met hartelijk zuchten, zonder ophouden, daarom bidden en daarvoor danken.

Heidelbergsche Catechismus. 117de Vraag.

VR. Wat behoort tot zulk een gebed, dat Gode aangenaam is, en van Hem verhoord wordt?

ANTW. Eerstelijk, dat wij alleen den eenigen waren God, die Zich in Zijn Woord geopenbaard heeft, om al hetgeen Hij ons geboden heeft te bidden, van harte aanroepen: ten andere, dat wij onzen nood en ellendigheid recht en grondig kennen, opdat wij ons voor het aangezicht Zijner Majesteit verootmoedigen: ten derde, dat wij dezen vasten grond hebben, dat Hij ons gebed, niettegenstaande wij zulks onwaardig zijn, om des Heeren Christus wil, zekerlijk wil verhooren, gelijk Hij ons in Zijn Woord beloofd heeft.

Heidelbergsche Catechismus. 118de Vraag.

VR. Wat heeft God ons bevolen van Hem te bidden?

ANTW. Alle geestelijke en lichamelijke nooddrift, welke de Heere Christus begrepen heeft in het gebed, dat Hij zelf ons geleerd heeft.

Heidelbergsche Catechismus. 119de Vraag.

VR. Hoe luidt dat gebed?

ANTW. *Onze Vader, die in de hemelen zijt!*

Uw Naam worde geheiligd.

Uw Koninkrijk kome.

Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzoo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijksch brood.

En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren.

En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze.

Want Uw is het Koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid, in der eeuwigheid. Amen.

Heidelbergsche Catechismus. 120ste Vraag.

VR. Waarom heeft Christus ons geboden, God alzoo aan te spreken: „Onze Vader”?

ANTW. Opdat Hij van stonden aan, in het begin onzes gebeds, in ons de kinderlijke vreeze en toevorzicht tot God verwekken zou, hetwelk de grond onzes gebeds is; namelijk, dat God onze Vader door Christus geworden is, en dat Hij ons veel minder afslaan zal, hetgeen wij van Hem met een recht geloof bidden, dan onze vaders ons aardse dingen ontzeggen.

Heidelbergsche Catechismus. 121ste Vraag.

VR. Waarom wordt hier toegedaan: „Die in de hemelen zijn”?

ANTW. Opdat wij van de hemelsche Majesteit Gods niet aardsch gedenken, en van Zijne almacht alle nooddrift des lichaams en der ziel verwachten.

Heidelbergsche Catechismus. 122ste Vraag.

VR. Welke is de eerste bede?

ANTW. Uw Naam worde geheiligd; dat is: geef ons eerstelijk, dat wij U recht kennen, en U in al Uwe werken, in welke Uwe almacht, wijsheid, goedheid, gerechtigheid, barmhartigheid en waarheid klaarlijk schijnt, heiligen, roemen en prijzen: daarna ook, dat wij al ons leven, gedachten, woorden en werken alzo schikken en richten, dat Uw Naam om onzentwille niet gelasterd, maar geëerd en geprezen worde.

Heidelbergsche Catechismus. 123de Vraag.

VR. Welke is de tweede bede?

ANTW. Uw Koninkrijk kome; dat is: regeer ons alzo door Uw Woord en Uwen Geest, dat wij ons hoe langs zoo meer aan U onderwerpen; bewaar en vermeerder Uwe Kerk, verstoor de werken des duivels, en alle geweld, hetwelk zich tegen U ver-

heft, mitsgaders alle booze raadslagen, die tegen Uw heilig Woord bedacht worden, tot dat de volkomenheid Uws Rijks kome, waarin Gij alles zult zijn in allen.

Heidelbergsche Catechismus. 124ste Vraag.

VR. Welke is de derde bede?

ANTW. Uw wil geschiede, gelijk in den hemel, alzoo ook op de aarde; dat is: geef, dat wij en alle menschen onzen eigen wil verzaken, en Uwen wil, die alleen goed is, zonder eenig tegenspreken, gehoorzaam zijn, opdat alzoo een iegelijk zijn ambt en beroeping zoo gewillig en getrouw moge bedienen en uitvoeren, als de engelen in den hemel doen.

Heidelbergsche Catechismus. 125ste Vraag.

VR. Welke is de vierde bede?

ANTW. Geef ons heden ons dagelijksch brood; dat is: wil ons met alle nooddrift des lichaams verzorgen, opdat wij daardoor bekennen, dat Gij de eenige Oorsprong alles goeds zijt, en dat noch onze zorg, noch arbeid, noch Uwe gaven, zonder Uwen zegen, ons gedijen; en dat wij derhalve ons vertrouwen van alle schepselen aftrekken, en op U alleen stellen.

Heidelbergse Catechismus. 126ste Vraag.

VR. Welke is de vijfde bede?

ANTW. En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren; dat is: wil ons, arme zondaren, al onze misdaden, en ook de boosheid, die ons altijd aanhangt, om het bloed van Christus niet toerekenen, alzoo wij ook het getuigenis Uwer genade in ons bevinden, dat ons gansche voornemen is, onzen naaste van harte te vergeven.

Heidelbergse Catechismus. 127ste Vraag.

VR. Welke is de zesde bede?

ANTW. En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze; dat is: dewijl wij van ons zelve zoo zwak zijn, dat wij niet een oogenblik kunnen bestaan, en daartoe onze doodvijanden, de duivel, de wereld en ons eigen vleesch niet ophouden ons aan te vechten: wil ons toch behoeden en sterken door de kracht Uws Heiligen Geestes, opdat wij in dezen geestelijken strijd niet onderliggen, maar altijd sterken wederstand doen, tot dat wij eindelijk ten eenemale de overhand behouden.

Heidelbergsche Catechismus. 128ste Vraag.

VR. Hoe besluit gij uw gebed?

ANTW. Want Uw is het Koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid, in der eeuwigheid; dat is: zulks alles bidden wij van U daarom, dat Gij, als onze Koning, en aller dingen machtig, den wil en het vermogen hebt, om alles goeds te geven, en dat alles, opdat daardoor niet wij, maar Uw heilige Naam eeuwig geprezen worde.

Heidelbergsche Catechismus. 129ste Vraag.

VR. Wat beduidt het woord Amen?

ANTW. Amen is te zeggen: het zal waar en zeker zijn; want mijn gebed veel zekerder van God verhoord is, dan ik in mijn hart gevoel, dat ik zulks van Hem begeer.

OP HET HOOFDSTUK: VAN HET GEBED.

Vr. *Waartoe dient de vraag: „Waarom is het gebed den Christenen van noode?”*

Antw. Zij, die uit werken hunne gerechtigheid zoeken, plegen dengenen, die in Christus wenschen gerechtvaardigd te worden, lasterlijk te zeggen: Bijaldien gij dus volmaakt zijt in Christus, en alles in Hem hebt, zoo behoeft gij niet te bidden. Daarop antwoordt de geloovige: juist daárom bid ik; ik juich en erken, dat in Hem alle volheid voor mij is, daarom ga ik tot Hem, om uit die volheid te ontvangen, ook genade voor genade.

Verder waren en zijn er altijd lichtzinnige menschen, die veel van geloof, onmacht en genade opgeven, maar niet verstaan hoe ledig een geloovige in zich zelven is, en hoe hij alles met het gebed verkrijgt, als met den ademtocht zijner ziel, opdat de vijand hem niet verslinde, dood en zonde hem niet verstikken.

Vr. *Hebt gij van die vraag ook eene toepassing te maken op u zelven?*

Antw. Voorzeker, en wel die, dat ik wakker blijve, om gedurig tot den Heere in het gebed te gaan om goede en volkomene gaven, en tot Hem de toevlucht te nemen tegen alle kwaad.

Vr. *Hoe gaat het den oprechte met het bidden?*

Antw. Hij bidt zonder ophouden, maar hij weet niet dat hij het doet, hij beschuldigt zich veeleer, dat hij zoo weinig bidt, ja in het geheel niet bidt en niet bid-

den kan. Waar leven is, daar is een gedurig zuchten om licht en lucht; daar is een roepen en kermen in het verborgen; daar zijn onuitsprekelijke zuchtingen; daar is een gedurig vragen naar den Heere en Zijne sterkte; een aanbidden, een juichen, een wandelen voor Gods aangezicht met stomme gesprekken, toch luid verneembaar diep in de ziel, dag en nacht.

Vr. Hoe verschillen de huichelaar en de oprechte van elkander in het stuk van het bidden?

Antw. De huichelaar denkt, dat hij alles om zijn gebed krijgt. Als dus de nood opkomt, dan moet er gebeden worden. Is de nood half voorbij, dan zegt hij: het is niet meer noodig, of hij meent, dat hij het zelf doen moet en ook doen kan. (I Sam. 14, vs. 18, 19.) Hij daarentegen, die zich aan God houdt, handelt, en heeft den Heere tot zijne rechterhand en hulpe, want hij is voor zich zelve steeds zonder kracht en altijd onbekwaam, daarom zijn zijne oogen op den Heere. Als het er op aankomt, verlaat hij zich op zijn God, die is zijn steun en zijne sterkte. Bidden en doen is voor hem één ding. (I Sam. 14, vs. 6; II Chron. 16, vs. 9; II Chron. 20, vs. 12.) De huichelaar en de duivel sporen altijd aan tot doen, — de Geest tot bidden.

Vr. Kan men wel bidden zonder andere, zonder zondige gedachten?

Antw. Neen, wij moeten echter daarom het gebed niet nalaten.

Vr. Mogen wij God alles zeggen, alles klagen en om alles vragen, wat wij van noode hebben?

Antw. Zoo wij zulks niet doen, zijn wij wel zeer ondankebaar; Hij wil immers voor alles zorgen, en:

„Toen ik zweeg, werden mijne beenderen verouderd,” zegt David.

Vr. *Wat meent de Apostel Jakobus, als hij schrijft: Hij begeere (wijsheid) in geloof, niet twijfelende.* (Jak. 1, vs. 6.)

Antw. Hij bidde zoo, dat het er hem om te doen is; hij bidde niet als Bileam, die het goud en zilver en de eer der menschen toch liever had.

Vr. *Wordt het gebed des geloovigen altijd verhoord?*

Antw. Wanneer het zoo niet verhoord wordt, als hij het zich voorstelde, dan wordt het altijd nog beter verhoord, dan hij dacht. Maar al wie wat goeds van den Heere ontvangt, moet gemeenlijk lang wachten.

Vr. *Is dan de oprechte in zijn bidden geheel vrij van verkeerde gedachten omtrent God?*

Antw. Geenszins; juist dat behoort tot zijne ellendigheid, maar hij verootmoedigt zich er over voor Gods heilig aangezicht, en looft des te meer Zijnen grooten Naam.

Vr. *Wat zegt onze Heer van het bidden?*

Antw. Matth. 6, vs. 6—9: „Maar gij, wanneer gij bidt, ga in uwe binnenkamer, en uwe deur gesloten hebbende, bidt uwen Vader, die in het verborgen is; en uw Vader, die in het verborgen ziet, zal het u in het openbaar vergelden. En als gij bidt, zoo gebruikt geen ijdel verhaal van woorden, gelijk de heidenen: want uw Vader weet, wat gij van noode hebt, eer gij Hem bidt. Gij dan bidt aldus: Onze Vader, die in de hemelen zijt! Uw Naam worde geheiligd.”

Matth. 7, vs. 7—11: „Bidt, en u zal gegeven worden; zoekt, en gij zult vinden; klopt, en u zal open gedaan worden. Want een iegelijk, die bidt, die ont-

vangt; en die zoekt, die vindt; en die klopt, dien zal open gedaan worden. Of wat mensch is er onder u, zoo zijn zoon hem zou bidden om brood, die hem eenen steen zal geven? En zoo hij hem om een' visch zou bidden, die hem eene slang zal geven? Indien dan gij, die boos zijt, weet uwen kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal uw Vader, die in de hemelen is, goede gaven geven dengenen, die ze van Hem bidden."

Luk. 18, vs. 1—8: „En Hij zeide ook eene gelijkenis tot hen, daartoe strekkende, dat men altijd bidden moet, en niet vertragen; zeggende: Er was een zeker rechter in eene stad, die God niet vreesde, en geen' mensch ontzag. En er was eene zekere weduwe in diezelfde stad, en zij kwam tot hem, zeggende: Doe mij recht tegen mijne wederpartij. En hij wilde voor eenen langen tijd niet, maar daarna zeide hij bij zich zelve: Hoewel ik God niet vreeze, en geen' mensch ontzie; nochtans, omdat deze weduwe mij moeilijk valt, zoo zal ik haar recht doen, opdat zij niet eindelijk kome, en mij het hoofd breke. En de Heere zeide: Hoort, wat de onrechtvaardige rechter zegt. Zal God dan geen recht doen Zijnen uitverkorenen, die dag en nacht tot Hem roepen, hoewel Hij lankmoedig is over hen? Ik zeg u, dat Hij hun haastelijk recht doen zal. Doch de Zoon des menschen, als Hij komt, zal Hij ook geloof vinden op de aarde?"

Joh. 16, vs. 23—27: „En in dien dag zult gij Mij niets vragen. Voorwaar, voorwaar zeg ik u: al wat gij den Vader zult bidden in Mijnen Naam, dat zal Hij u geven. Tot nog toe hebt gij niet gebeden in Mijnen Naam; bidt, en gij zult ontvangen, opdat uwe blijdschap vervuld zij. Deze dingen heb Ik door gelijkenissen tot

u gesproken; maar de ure komt, dat Ik niet meer door gelijkenissen tot u spreken zal, maar u vrij uit van den Vader zal verkondigen. In dien dag zult gij in Mijnen Naam bidden; en Ik zeg u niet, dat Ik den Vader voor u bidden zal: want de Vader zelf heeft u lief, dewijl gij Mij liefgehad hebt, en hebt geloofd, dat Ik van God ben uitgegaan."

Luk. 21, vs. 36: „Waakt dan te allen tijd, biddende, dat gij moogt waardig geacht worden te ontvlieden al deze dingen, die geschieden zullen, en te staan voor den Zoon des menschen."

Joh. 15, vs. 7: „Indien gij in Mij blijft, en Mijne woorden in u blijven, zoo wat gij wilt, zult gij begeeren, en het zal u geschieden."

Vr. *Wat zegt de Apostel Paulus van het bidden?*

Antw. Phil. 4, vs. 6: „Weest in geen ding bezorgd; maar laat uwe begeerten in alles, door bidden en smeecken, met dankzegging bekend worden bij God."

Efez. 6, vs. 18: „Met alle bidding en smeeking, biddende te allen tijd in den geest, en tot hetzelfde wakende met alle gedurigheid en smeeking voor al de heiligen."

I Thess. 5, vs. 17: „Bidt zonder ophouden."

Rom. 8, vs. 26, 27: „En desgelijks komt ook de Geest onze zwakheden mede te hulp: want wij weten niet, wat wij bidden zullen, gelijk het behoort, maar de Geest zelf bidt voor ons met onuitsprekelijke zuchtingen. En die de harten doorzoekt, weet, welke de meening des Geestes zij, dewijl Hij naar God voor de heiligen bidt."

Vr. *Waarom lezen wij in de Handelingen der Apostelen zoo dikwijls van het gebed?*

Antw. Omdat het de voornaamste vrucht des Gees-

tes is: wie liefheeft kan niet ophouden gedurig aan dien alles te zeggen, en met dien vertrouwelijk te spreken, die hem liefheeft.

Vr. Welk kapittel van de Heilige Schrift is aller Christenen Heils-apotheek?

Antw. Psalm 119.

Vr. Zeg mij nog een voortreffelijk antwoord van onzen Catechismus?

Antw. Zoo luidt het in het antwoord op vraag 129: „Mijn gebed is veel zekerder van God verhoord, dan ik in mijn hart gevoel, dat ik zulks van Hem begeer.”

Vr. Heeft de geloovige daar dan niet wel eens vooraf gevoel van, dat God zijn gebed verhoort of verhoord heeft?

Antw. Ja, menigwerf zegt hij het met verzekering, als een profeet: Mijn gebed is verhoord, gij zult het zien. Maar daarbij kan hij toch weder handelen, als ware hij het zelf vergeten. Menigmaal heeft hij er geen besef van. Zoo bidt de geheele gemeente om de verlossing van Petrus uit de gevangenis, en als hij daarop aan de deur klopt, zeggen zij: „het is zijn geest.”

Vr. Wat hebt gij nog van het gebed te zeggen?

Antw. Dat het eene buitengewone bevestiging van de hope geeft, dat wij het eeuwige leven zullen beërven, en onzen grooten God en Zaligmaker van aangezicht tot aangezicht aanschouwen zullen; nademaal wij ontdekken hoe de hooge God datgene wat stof, aarde en assche is, zoo wonderbaar verhoort, hoe Hij goeder-tierenheid bewijst, de trouwe bewaart, alles doet wat Zijne heiligen van Hem begeeren, en Zich bij hen steeds betoont als de God: „Amen.”

Het gebed is het hemelleven bij aanvang.

Vr. Wat is de zegenwensch der Gemeente aan een iegelijk, die met God worstelt?

Antw. De Heere hebbe uw gebed verhoord, Hij hebbe uwe tranen gezien; en: Ps. 20, vs. 2—6: De Heere verhoore u in den dag der benauwdheid; de Naam van den God Jakobs zette u in een hoog vertrek. Hij zende uwe hulp uit het heiligdom, en ondersteune u uit Zion. Hij gedenke al uwer spijsofferen, en make uw brandoffer tot asch. Sela. Hij geve u naar uw hart, en vervulle al uwen raad. Wij zullen juichen over uw heil; en de vaandelen opsteken in den Naam onzes Gods. De Heere vervulle al uwe begeerten."

INHOUDSOPGAVE.

	Bladz.
INLEIDING	5.
1 ^e ZONDAGSAFD. 1 ^e en 2 ^e Vraag. Van den eenigen troost.	8—11.

HET EERSTE DEEL.

VAN DES MENSCHEN ELLENDE.

2 ^e ZONDAGSAFD. 3 ^e — 5 ^e Vraag. Van de kennis der ellende uit de Wet.....	19—21.
3 ^e " 6 ^e — 8 ^e " Van den oorsprong der ellende.....	24—26.
4 ^e " 9 ^e —11 ^e " Van de straf der zonde....	28—32.

HET TWEEDE DEEL.

VAN DES MENSCHEN VERLOSSING.

5 ^e ZONDAGSAFD. 12 ^e —15 ^e Vraag. Van de voldoening.....	34—39.
6 ^e " 16 ^e —19 ^e " Van den Middelaar.....	39—44.
7 ^e " 20 ^e —23 ^e " Van het geloof.....	47—57.
8 ^e " 24 ^e —25 ^e " Van God en de H. Drie- ëenheid	58.

VAN GOD DEN VADER EN ONZE SCHEPPING.

9 ^e ZONDAGSAFD. 26 ^e Vraag. Van de schepping.....	68.
10 ^e " 27 ^e —28 ^e " Van de voorzienigheid Gods.	70—72.

VAN GOD DEN ZOON EN ONZE VERLOSSING.

			Bladz.
11° ZONDAGSAFD.	29°—30°	Vraag. Van den Naam Jesus..	73—75.
12°	" 31°—32°	" Van den Naam Christus en den naam Christenen.	78—82.
13°	" 33°—34°	" Van Gods eeniggeboren Zoon, onzen Heer.....	85.
14°	" 35°—36°	" Van des Heilands ont- vanging en geboorte..	86—89.
15°	" 37°—39°	" Van des Heilands lijden.	90—98.
16°	" 40°—44°	" Van des Heilands dood, begroefing en nederda- ling ter helle.....	99—101.
17°	" 45°	" Van des Heilands opstan- ding.....	105.
18°	" 46°—49°	" Van des Heilands hemel- vaart.....	106—108.
19°	" 50°—52°	" Van des Heilands zitting aan Gods Rechterhand en Zijne wederkomst ten oordeel.....	110—111.

VAN GOD DEN HEILIGEN GEEST EN ONZE HEILIGMAKING.

20° ZONDAGSAFD.	53°	Vraag. Van den Heiligen Geest.	114.
21°	" 54°—56°	" Van de Kerk, van de gemeenschap der heili- gen en de vergeving der zonden.....	119—125.
22°	" 57°—58°	" Van de opstanding des vleesches en het eeuwig leven	127—130.

VAN DE RECHTVAARDIGING.

23° ZONDAGSAFD.	59°—61°	Vraag. Van de rechtvaardiging.	131—134.
24°	" 62°—64°	" Van de ongenoezaam- heid onzer goede werken voor God.....	135—138.

VAN DE SACRAMENTEN.

Bladz.

25 ^e ZONDAGSAFD.	65 ^e —68 ^e Vraag.	Van de Sacramenten...	140—141.
-----------------------------	---	-----------------------	----------

1. VAN DEN HEILIGEN DOOP.

26 ^e ZONDAGSAFD.	69 ^e —71 ^e Vraag.	Van den Heiligen Doop.	142—143.
27 ^e „	72 ^e —74 ^e „	Van den Kinderdoop...	143—144.

2. VAN HET HEILIG AVONDMAAL.

28 ^e ZONDAGSAFD.	75 ^e —77 ^e Vraag.	Van het Heilig Avond- maal.....	147—148.
29 ^e „	78 ^e —79 ^e „	Van de wederlegging der transsubstantiatie.....	149—150.
30 ^e „	80 ^e —82 ^e „	Van de paapsche mis en de vereischten des avondmaalgangers.....	153—154.
31 ^e „	83 ^e —85 ^e „	Van de sleutelen des hemelrijks.....	154—157.

HET DERDE DEEL.

VAN DE DANKBAARHEID.

32 ^e ZONDAGSAFD.	86 ^e —87 ^e Vraag.	Van de noodzakelijkheid der goede werken.....	158.
33 ^e „	88 ^e —91 ^e „	Van de bekeering.....	162—163.

A. VAN DE WET.

34 ^e ZONDAGSAFD.	92 ^e —95 ^e Vraag.	Van Gods Wet, en het eerste gebod.....	167—170.
35 ^e „	96 ^e —98 ^e „	Van het tweede gebod.	176.
36 ^e „	99 ^e —100 ^e „	Van het derde gebod.	181—182.

37 ^e	ZONDAGSAFD.	101 ^e —102 ^e	Vraag.	Van den eed	185—187.
38 ^e	"	103 ^e	"	Van het vierde gebod.	187.
39 ^e	"	104 ^e	"	Van het vijfde gebod.	194.
40 ^e	"	105 ^e —107 ^e	"	Van het zesde gebod.	199.
41 ^e	"	108 ^e —109 ^e	"	Van het zevende ge- bod	205.
42 ^e	"	110 ^e —111 ^e	"	Van het achtste ge- bod	210—211.
43 ^e	"	112 ^e	"	Van het negende ge- bod	213.
44 ^e	"	113 ^e —115 ^e	"	Van het tiende gebod en de noodzakelijkheid der wetprediking . . .	216—221.

B. VAN HET GEBED.

45 ^e	ZONDAGSAFD.	116 ^e —119 ^e	Vraag.	Van de noodzakelijk- heid en de vereischten des gebeds	223—225.
46 ^e	"	120 ^e —121 ^e	"	Van den aanhef des gebeds	225—226.
47 ^e	"	122 ^e	"	Van de eerste bede.	226.
48 ^e	"	123 ^e	"	Van de tweede bede.	226.
49 ^e	"	124 ^e	"	Van de derde bede.	227.
50 ^e	"	125 ^e	"	Van de vierde bede.	227.
51 ^e	"	126 ^e	"	Van de vijfde bede.	228.
52 ^e	"	127 ^e —129 ^e	"	Van de zesde bede en het besluit des gebeds	228—229.

7.
7.
4.
9.

5.

1.

3.

1.

5.

3.

3.

5.

7.

7.

3.

9.

n 2381

